

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

*ЗБІРНИК ТЕЗ ІV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ*

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ У СФЕРІ
ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ»**

30-31 травня 2019 р.

м. Хмельницький – 2019

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту, протокол № 8 від 29.05.2019 р.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

Коваль Л. М. – д.е.н., доцент, ректор Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту.

Члени оргкомітету:

Надієвець Л. М. – к.е.н., перший проректор інституту.

Церклевич В. С. – к.пед.н., проректор з науково-педагогічної та виховної роботи.

Нікольчук Ю. М. – к.е.н., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту.

Озеран В. О. – к.е.н., професор, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту.

Носов О. Ю. – д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту.

Нагорний П. Д. – к.т.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту.

Піхняк Т.А. – к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту.

Булат Г.В. – к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту.

Подоконна О.М. – викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту.

Чук Л.В. – викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту.

Матеріали подані в авторській редакції.

Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту : тези доповідей інтернет-конференції, 30-31 травня 2019 р. – Хмельницький : ХКТЕІ, 2019. – 184 с.

Висвітлено широке коло питань з проблем фінансів, обліку, аудиту та перспектив інноваційного розвитку економіки, малого бізнесу; особливостей розвитку бюджетно-податкової та грошово-кредитної систем країни; практичні засади оподаткування суб'єктів господарювання; фінансові інновації в банківській та страховій системах тощо.

Для науково-педагогічних, педагогічних та практичних працівників, аспірантів, здобувачів, студентів, магістрантів.

ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Багрій К. Л. Роль оцінки як елементу методу бухгалтерського обліку на різних стадіях облікового циклу	7
Булат Г. В., Гула Р. В. Облікова політика підприємства – ключовий крок в організації бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві	11
Булат Г. В., Надірова К. Р. Використання зарубіжного досвіду для організації оптимальної системи обліку дебіторської заборгованості підприємства	15
Кузьмінська К. І., Чабанюк О. М. Створення та просування веб-сайту інтернет-магазину: методика обліку	19
Озеран В. О., Дементьєва О. В. Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів	23
Озеран В. О., Мельник Т. П. Ефективність системи внутрішньо-облікового контролю зобов'язань підприємства	27
Піхняк Т. А. Процедура формування фінансової звітності ОСББ	30
Піхняк Т. А., Бондарчук О. В. Розрахунки з покупцями та замовниками: теоретичний аспект	33
Піхняк Т. А., Калініченко В. В. Поняття та роль фінансових результатів у системі функціонування підприємства	36
Піхняк Т. А., Парій М. В. Теоретичні аспекти визначення сутності основних засобів, критерії їх визнання	40
Піхняк Т. А., Чудик Н. А. Роль та значення фінансової звітності у діяльності підприємств	44
Цимбалюк Г. С. Облікова політика підприємства як інструмент організації бухгалтерського обліку	49
Чабанюк О. М. Особливості класифікації та обліку основних засобів готельних господарств	52

СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ,

ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ АУДИТУ

Булат Г. В., Ковальчук М. Р. Внутрішній аудит в управлінні вітчизняними підприємствами	57
Озеран В. О., Дубина К. С. Внутрішній аудит в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства	61

СЕКЦІЯ 3. ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ

ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Мединська Т. В., Боднарюк І. Л. Великі платники податків та їх рейтинги за сплатою обов'язкових платежів до зведеного бюджету України	66
Мединська Т. В., Катарина Ю. І. Запровадження електронного адміністрування митних платежів в Україні	71
Озеран В. О., Захарчук І. В. Методика обліку праці та її оплати на підприємстві ТОВ «Техторг ТЛ»	75
Подокопна О. М. Оподаткування ПДВ: проблеми та напрями удосконалення	79
Рижа Т. В. Податкові інструменти стимулювання малого та середнього бізнесу	83

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-

КРЕДИТНИХ СИСТЕМ

Андрейків Т. Я. Діяльність страхових посередників у функціонуванні страхового ринку в Україні	89
Демиденко С. Л. Інвестиції як основа розвитку економіки України	94
Ларіонова К. Л. Сутність кредитного портфеля споживчого кредитування банку та основні фактори впливу на нього	97
Ларіонова К. Л., Капінос Г. І. Теоретичні основи управління кредитним ризиком банку	101
Ларіонова К. Л., Одарич А. О. Економічна сутність проблемних кредитів банку	105
Мицак О. В., Демчук І. О. Деякі аспекти оптимізації структури капіталу	110
Нагорний П. Д. Чи буде розвиватись венчурний капітал в Україні	114
Надієвець Л. М., Папаш А. В. Джерела формування та методологія	119

визначення прибутку комерційного банку	
Нікольчук Ю. М., Босак М. О. Теоретико-методологічні засади кредитної політики комерційного банку	124
Нікольчук Ю. М., Войчак І. В. Теоретичні аспекти ліквідності банку	128
Нікольчук Ю. М., Ковальчук К. А. Механізм реалізації депозитної політики комерційного банку	133
Нікольчук Ю. М., Рекрут'як О. С. Сутнісні характеристики та роль грошових потоків у забезпеченні функціонування підприємства	137
Нікольчук Ю. М., Солоненко О. Г. Кредитування фізичних осіб та його перспективи в Україні	141
Носов О. Ю., Мельничук Т. В. Кредитування суб'єктів господарювання в аграрному секторі економіки	145
Носов О. Ю., Олійник І. М. Комерційні банки на валютному ринку: система надання фінансових послуг	149
Озеран В. О., Кравецька К. І. Використання альтернативних джерел фінансування бюджетних установ	153
Озеран В. О., Матушевська А. М. Система мотивацій персоналу як складова ефективного управління підприємством	156
Тютюнник С.В., Бондаренко Д. С., Мартиненко А. М. Факторний аналіз коефіцієнта фінансової автономії за видами економічної діяльності	160

*СЕКЦІЯ 5. ІННОВАЦІЇ НА БАНКІВСЬКОМУ ТА СТРАХОВОМУ РИНКАХ
УКРАЇНИ*

Васильців Т. Г., Зайченко В. В. Вплив інновацій та технологічного розвитку на економічне зростання держави	165
Нікольчук Ю. М. Тренди інноваційних технологій та їх розвиток у страхуванні	169
Нікольчук Ю. М., Гайбура Д. В. Розвиток інноваційної діяльності страхових компаній в Україні	173
Нікольчук Ю. М., Корніюк А. О. Оцінка фінансової стійкості банківської системи на основі індикаторів	177
Штець Т. Ф. Інноваційні методи державного регулювання процесів цифровізації	181

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Секція 1

Актуальні питання теорії і практики бухгалтерського обліку

30-31 травня 2019 р.

м. Хмельницький

Багрій К.Л.,
*к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

РОЛЬ ОЦІНКИ ЯК ЕЛЕМЕНТУ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА РІЗНИХ СТАДІЯХ ОБЛІКОВОГО ЦИКЛУ

Зважаючи на безсумнівний постулат, що система бухгалтерського обліку та бухгалтерська інформація підприємства є основою його управління, варто підкреслити, що оцінка в цій системі як елемент методу бухгалтерського обліку і одночасно як невід'ємна складова облікового циклу мають виключно важливі управлінські функції.

Тому набуває виключної актуальності аналіз взаємозв'язку стадій облікового циклу як хронологічної послідовності відображення сукупності окремих господарських операцій у системі бухгалтерського обліку підприємства із застосуванням тих чи інших елементів методу бухгалтерського обліку, насамперед оцінки, за цими стадіями.

Під обліковим циклом у бухгалтерській довідковій літературі розуміють сукупність облікових процедур, що здійснюються в певній послідовності в кожному обліковому періоді. Зазвичай включає наступні процедури: реєстрацію операцій в облікових регістрах, складання Головної книги (оборотного балансу), заключного балансу, фінансових звітів та інших форм звітності.

Поняття облікового циклу зустрічається частіше у зарубіжних бухгалтерських виданнях, де до нього включають серію кроків, що відбуваються з моменту здійснення операції (транзакції) до її включення до фінансової звітності.

Подібне тлумачення облікового циклу наводить К. М. Нарібаєв: обліковий цикл «складається з ряду процедур, що виконуються в визначеній послідовності – вимірювання та збір первинної інформації, її класифікація і запис в конкретні

матеріальні носії, обробка та отримання зведених даних та складання звітних форм. Таким чином, цикл охоплює час від моменту отримання вихідних даних до моменту отримання балансу або, дорівнює проміжку часу від балансу до балансу» [1].

Досліджуючи послідовність реалізації облікового циклу, слід відмітити, що його традиційно поділяють на окремі стадії: визнання, оцінка, фіксація та проведення аналізу операцій на базі первинних документів, реєстрація операцій в Головному журналі, перенос проводок до Головної книги, корегування (трансформація) обліку в кінці звітного періоду за допомогою формування Трансформаційної таблиці, закриття рахунків в кінці звітного періоду, формування фінансової звітності [2].

Поставивши у відповідність окремими стадіям облікового циклу конкретні елементи методу бухгалтерського обліку можна визначити місце і роль оцінки, що знаходиться на перетині вказаних понять (рис. 1).

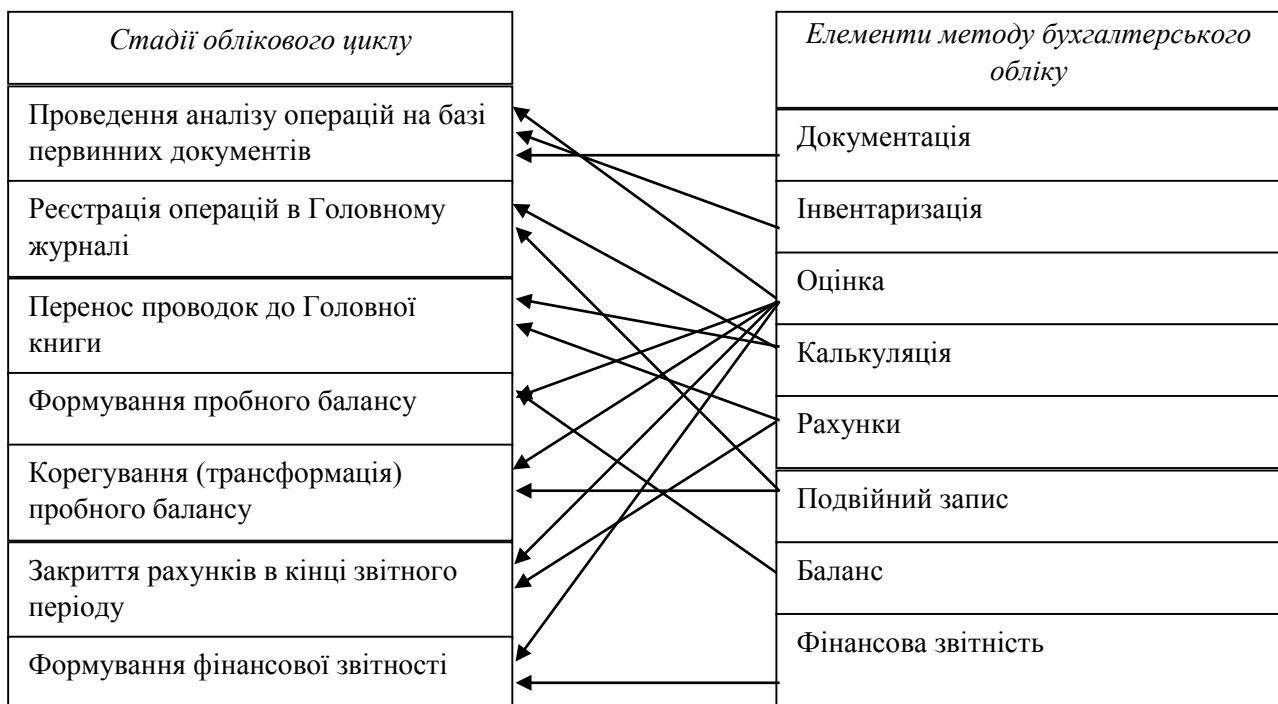

Рис. 1. Місце оцінки як елементу методу бухгалтерського обліку за різними стадіями облікового циклу

Не зупиняючись детально на поясненні взаємозв'язку усіх елементів методу бухгалтерського обліку за усіма стадіями облікового циклу, звернемо нашу увагу на роль і місце оцінки як об'єкту нашого дослідження.

На початку облікового циклу оцінка має першочергове значення, оскільки надає різноманітним господарським операціям єдиного грошового виразу з використанням необхідного методу оцінювання.

Надалі у ході формування пробного балансу перевіряється відповідність обраних оцінок обліковій методології: концептуальній основі складання і подання фінансової звітності, використовуваним стандартам для обліку того чи іншого об'єкта.

Оцінка має значну роль під час трансформації пробного балансу насамперед для об'єктів бухгалтерського обліку, грошові потоки, вигоди та зобов'язання за якими потребують розподілу за звітними періодами, а також врахування впливу подій після дати балансу. Таким чином на етапі корегування пробного балансу відбувається врахування впливу облікових оцінок на формування фінансової звітності та зростає необхідність адекватного професійного судження бухгалтера для забезпечення реалістичності, єдності, достовірності таких оцінок.

У ході закриття рахунків оцінюється фінансовий результат (прибуток чи збиток) з яким завершує свій обліковий цикл суб'єкт господарювання.

Формування фінансової звітності пов'язане передусім з наведення статей звітних форм у певній нормативній оцінці, а також згідно з критерієм суттєвості та прийнятим рівнем агрегації.

Отже, у теорії бухгалтерського обліку власне процес здійснення оцінки узагальнюється у ряді послідовних технічних етапів, у ході яких реалізуються основні цілі оцінки: формування інформації для користувачів фінансової звітності, що має відповідні якісні характеристики, забезпечення збереженості майна та економічної ефективності його використання, визначення фінансового результату. У ході паралельного аналізу таких облікових понять як «оцінка», «обліковий цикл» було обґрунтовано її роль та місце за різними стадіями

облікового циклу у єдності та нерозривному взаємозв'язку між методом бухгалтерського обліку та облікового процесу, що носить замкнутий характер. Проведений аналіз взаємозв'язку стадій облікового циклу та елементів методу бухгалтерського обліку дозволив провести обґрунтування ролі і місця оцінки на цих стадіях.

Список використаних джерел

1. Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней [Текст] : учебн. пособие для вузов. / Я. В. Соколов. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.
2. Фінансовий облік [Текст] : навч. посібник / За ред. В. К. Орлової, М. С. Орлів, С. В. Хоми. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 510 с.

Булат Г.В.,

*к.е.н., старший викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Гула Р.В.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА - КЛЮЧОВИЙ КРОК В ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Відновлення темпів економічного зростання національного господарства Україні неможливо без підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази підприємств, в якій головним елементом виступають основні засоби. Підвищення інвестиційної та інноваційної активності вітчизняних підприємств потребує належного управління їх економічним та ресурсним потенціалом, важливою складовою якого є основні засоби.

Аналізуючи теоретико-методологічні напрацювання і практичні розробки у сфері обліку основних засобів, необхідно відмітити, що проблема обліково-аналітичного забезпечення основних засобів залишається відкритою.

Тому метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення облікової політики основних засобів вітчизняних підприємств.

У Методичних рекомендаціях № 561 зазначено, що бухгалтерський облік основних засобів повинен забезпечити [1]:

– своєчасне відображення на рахунках бухгалтерського обліку повної інформації про оцінку, переоцінку і надходження основних засобів, їх внутрішнє переміщення (зі складу в цех (відділ, дільницю), з цеху в цех тощо), вибуття (реалізація, ліквідація, безоплатна передача, нестача, псування тощо);

- відображення даних про нарахування амортизації основних засобів за звітний період та їх зносу з початку корисного використання;
- визначення витрат, пов'язаних з підтриманням основних засобів у робочому стані (технічні огляди, поточне обслуговування), їх ремонтом і поліпшенням;
- визначення фінансових результатів від реалізації та іншого вибуття основних засобів;
- інформацією для складання звітності про основні засоби і капітальні інвестиції.

В свою чергу, аналіз нормативної бази та економічної літератури щодо обліку основних засобів, дозволяє визначити такі основні проблеми обліку основних засобів як необхідність уточнення вартісного визнання основних засобів (у зв'язку з їх зміною по рокам), їх класифікації у фінансовому та податковому обліку; удосконалення формування вартості основних засобів, з метою встановлення єдиних вимог у фінансовому та податковому обліку; поліпшення документального оформлення операцій з основними засобами; удосконалення обліку основних засобів за умови зміни системи оподаткування; врегулювання обліку витрат на ремонт основних засобів та інше.

Тому для раціональної організації бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві важливе значення має формування його облікової політики, основні складові якої представлені в табл. 1.

Належна організація обліку основних засобів, яка підкріплена обґрунтованою обліковою політикою, забезпечить реалізацію наступних її завдань: документального оформлення операцій з придбання, списання, продажу або внутрішнього переміщення основних засобів; розробки бухгалтерської моделі економічного механізму амортизації, що сприятиме вирішенню проблем фінансового, внутрішньогосподарського обліку, а також забезпеченню вимог бухгалтерського та податкового законодавства; збереження основних засобів як стратегічної частини приватної власності та недопущення крадіжок, псування об'єктів у процесі їх використання та експлуатації; управління основними

засобами з метою ефективного їх використання у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства; виявлення економічних та юридичних наслідків господарських операцій з придбання, реконструкції, модернізації об'єктів або їх ліквідації; дотримання вимог діючого бухгалтерського та податкового законодавства.

Таблиця 1

Формування облікової політики щодо основних засобів

СКЛАДОВІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	
1	Облікова одиниця бухгалтерського обліку основних засобів
2	Мінімальна вартість об'єкта основних засобів
3	Вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів
4	Умови збільшення первинної вартості об'єктів основних засобів за рахунок витрат на їх капітальний ремонт
5	Порядок встановлення зміни строку корисного використання (експлуатації) об'єктів основних засобів
6	Встановлення груп (класифікація) основних засобів для організації обліку, нарахування амортизації та їх переоцінки
7	Порядок переведення основних засобів до складу необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу (рах. 286)
8	Порядок визначення ліквідаційної вартості основних засобів (при потребі)
9	Застосування методів нарахування амортизації основних засобів
10	Порядок і умови переоцінки основних засобів
11	Порядок використання суми дооцінки основних засобів та періодичність її зарахування до складу нерозподіленого прибутку
12	Порядок застосування методики визначення суми витрат від зменшення корисності та вигод від відновлення корисності основних засобів та їх відображення в регістрах
13	Порядок списання (ліквідації) основних засобів (особливо недоамортизованих)

Отже, для повного відображення інформації про основні засоби у бухгалтерському обліку та формування інформації в фінансовій звітності слід удосконалити елементи облікової політики на підприємстві у наступних напрямках: визначити форми первинних документів з руху основних засобів, визначити порядок проведення переоцінки основних засобів та відображення їх в обліку, розкрити порядок проведення ремонту та оновлення основних засобів, визначення оцінки основних засобів при їх надходженні та вибутті, тощо.

Удосконалення у наступних напрямках дозволить формувати об'єктивну та оперативну інформацію про стан та рух основних засобів для прийняття ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів» від 30.09.2003р. №561 URL:/www.interbuh.com.ua/ua/documents/oneregulations/ 14281. (дата звернення: 21.05.2019р.)

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 року № 92 [Електронний ресурс]. URL://www.minfin.gov.ua (дата звернення: 21.05.2019р.)

3. Пархоменко О.П. Бухгалтерський і податковий облік основних засобів та його гармонізація. *Вчені записи університету «КРОК». Серія: Економіка.* 2014.Вип. 37. С. 77-83.

Булат Г.В.,

*к.е.н., старший викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Надірова К.Р.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПТИМАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА

Дебіторська заборгованість як об'єкт бухгалтерського обліку викликає немалий інтерес зі сторони вітчизняних та зарубіжних науковців, адже для ефективного управління дебіторською заборгованістю необхідно знати її види, типи операцій та порядок відображення в обліку. Донині існує чимало актуальних нерозв'язаних питань, пов'язаних з обліком дебіторської заборгованості. Це відповідно обумовлює постійний перегляд нормативних актів і регламентуючих документів, вироблення нових шляхів удосконалення організації та методики розрахунків з дебіторами підприємства.

Тому проблема ефективного управління дебіторською заборгованістю виходить на перший план.

На основі проведеного аналізу наукових праць і літературних джерел можна виділити найбільш актуальні проблеми обліку дебіторської заборгованості:

1. Проблема організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її місце в обліковій політиці.
2. Проблема реальної оцінки дебіторської заборгованості.
3. Проблема формування та обліку резерву сумнівних боргів.
4. Проблема відображення дебіторської заборгованості на рахунках бухгалтерського обліку.

5. Проблема проведення аналізу розрахунків з покупцями та замовниками при наявних методиках.

Для вирішення даних проблем доречно використати найкращі доробки щодо організації обліку дебіторської заборгованості в зарубіжних країнах

Розглянемо особливості обліку дебіторської заборгованості в деяких країнах світу (таблиця 1) [4].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика обліку дебіторської заборгованості [4]

Облік дебіторської заборгованості	Україна	США	Країни ОАЕ	Естонія
<i>Поняття</i>	Дебіторська заборгованість компанії - зобов'язання покупців чи інших контрагентів бізнесу перед компанією, по виплаті грошей за продані товари, продукцію, виконані роботи чи надані послуги			
<i>Класифікація</i>	Безнадійна, довгострокова, поточна	Поточна, непоточна (довгострокова), безнадійна	Середньострокова, довгострокова	Поточна, довгострокова
<i>Класифікація заборгованості по відношенню відображення в звітах компаній</i>	1) дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги; 2) інша дебіторська заборгованість	1) рахунки до отримання; 2) векселі до отримання; 3) дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією		1) рахунки до отримання; 2) векселі до отримання; 3) дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією; 4) дебіторська заборгованість дочірніх та материнських підприємств; 5) дебіторська заборгованість пов'язаних підприємств; 6) розрахунки з акціонерами; 7) інша короткострокова дебіторська заборгованість

Отже, можна зробити наступні висновки про те, що поняття дебіторської заборгованості в усіх країнах світу однакове, а саме дебіторська заборгованість визначається як заборгованість покупців та замовників перед постачальниками. В свою чергу, класифікація дебіторської заборгованості здійснюється в основному за строками виникнення.

Зазначимо, що в Естонії сума сумнівного боргу списується на витрати не залежно від того, застосовні до неї заходи по стягненню чи ні. В більшості країн англо-американської системи крім резерву по сумнівних боргах, компанії можуть створювати інші види резервів, зокрема, резерв на покриття повернень товарів та знижок.

В Україні існує чітка регламентація рахунків бухгалтерського обліку, що дає змогу чітко на всіх підприємствах країни визначити суму заборгованості покупців та замовників, що не можна сказати про США та Естонію, де підприємства самостійно розробляють плани рахунків [4].

Отже, в кожній країні є свої підходи до методології обліку, що викликає певні особливості в організації обліку дебіторської заборгованості, тому вітчизняним підприємствам необхідно вивчати досвід провідних країн, але враховувати особливості економіки України та розвитку вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел

1. Білан К.В. Удосконалення обліку та аналізу дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємствах. *Матеріали VIII Міжнародного круглого столу «Актуальні соціально- економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів»* (05 травня 2017 року, м. Одеса) Одеса: ТОВ «Лерадрук», 2017. С. 211-214.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 року №237. [Електронний ресурс]/ Верховна Рада України. URL://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99. (дата звернення: 13.05.2019р.)

3. Милявська Е. П. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 12. С.38-42.

4. Василюк М.М. Механізм управління дебіторською заборгованістю в сучасних умовах господарювання. *Вісник Прикарпатського університету*. 2009. № 7. С. 35.

Кузьмінська К. І.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Львівський торговельно-економічний університет*

Чабанюк О. М.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Львівський торговельно-економічний університет*

СТВОРЕННЯ ТА ПРОСУВАННЯ ВЕБ-САЙТУ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ: МЕТОДИКА ОБЛІКУ

Діяльність інтернет-магазину передбачає створення веб-сайту, який має відображати кількість та асортимент товару з яким виходить підприємство на ринок. При цьому важливе значення має термін діяльності інтернет магазину. У залежності від цього підприємство створює:

- веб-сайт, який для забезпечення його роботи в мережі Інтернет розміщується на дисковому просторі провайдера (віртуальний сервер);
- WWW-сервер – веб-сайт, самостійно розміщений підприємством в Інтернеті, за допомогою його власного устаткування.

Так, веб-сайт – сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою в мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет.

Веб-сайт або WWW-сервер може бути створений спеціально під інтернет-магазин або цей магазин може бути розміщений на вже існуючому сайті (або сервері) підприємства. Створити Web-сторінку передбачає розміщення на сервері провайдера заздалегідь написаного у певному форматі файлу (або сукупність файлів). На Web-сторінці підприємства можна розмістити лише відомості про його діяльність, історію створення, місцезнаходження й іншу ознайомлювальну інформацію, включаючи рекламу товарів і послуг, а також

прайс-листи. Дисковий простір, що виділяється провайдером під Web-сторінки своїх клієнтів, зазвичай невеликий, що обслуговує нехай навіть невеликий його інтернет-магазин. Створення WWW-сервера – дорогий проект, він вимагає закупівлі відповідного обладнання, програм, їх установки і забезпечення користувачам Інтернету доступу до цього сервера.

Веб-сайт створюється на базі власного сервера підприємства або віртуального, на якому інтернет-магазин може розмістити відповідне програмне забезпечення, наприклад, з формування замовлень безпосередньо покупцями, з автоматичного виписування і реєстрації рахунків та інші програми, що становлять певний цілісний комплекс. Плата за хостинг – плата за оренду дискового простору.

Веб-сайт відносять до нематеріальних активів оскільки він, відповідно до п.4 П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”, відповідає наступним критеріям: актив не має матеріальної форми; може бути ідентифікований (підприємство здійснює його контроль); є імовірність одержання майбутніх економічних вигід; вартість може бути достовірно визначена.

Відповідно до п. 11 П(С)БО 8 “Нематеріальні активи” первісна вартість придбаного нематеріального активу складається з ціни (вартості) придбання (крім отриманих торговельних знижок), мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, безпосередньо пов’язаних з його придбанням та доведенням до стану, у якому він придатний для використання за призначенням.

У бухгалтерському обліку, відобразити витрати на створення веб-сайту можна двома шляхами: одразу списати їх на витрати підприємства або капіталізувати, визнавши веб-сайт нематеріальним активом. Всі витрати збираються на рахунку 154 “Придбання (створення) нематеріальних активів”. Якщо підприємство володіє виключним авторським правом на інформаційно-програмний комплекс інтернет-магазину (незалежно, чи користується воно при цьому послугами сторонніх розробників або розробляє самостійно), то при введенні в експлуатацію даний програмний комплекс буде визнаний

нематеріальним активом, що підлягає обліку на рахунок 125 “Авторські й суміжні права”. Якщо ж підприємство придбає готовий програмний комплекс інтернет-магазину, розроблений і розтиражований сторонньою організацією, то в цьому випадку він також визнається нематеріальним активом, але враховується на рахунок 127 “Інші нематеріальні активи”, бо авторськими правами на такий програмний продукт це підприємство не володіє.

Введення в експлуатацію оформлюється за допомогою “Акт введення в господарський оборот об’єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів”. Слід відмітити, що відповідно до Листа ДПІ від 12.12.2006 № 385/2/15-0310 договір на створення веб-сайту передбачає перехід права інтелектуальної власності (авторського права) на цей сайт до платника податків-замовника, то витрати, що понесені таким платником, згідно з цим договором, підлягають амортизації як нематеріальний актив.

При зарахуванні нематеріального активу у вигляді сайту на баланс у розпорядчому акті по підприємству встановлюється строк корисного використання. Протягом цього строку здійснюється систематичний розподіл вартості у вигляді нарахування амортизації. Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому нематеріальний актив введено в господарський оборот. Метод амортизації підприємство обирає самостійно виходячи з умов отримання економічних вигід. Слід відмітити, що якщо не встановлено строк дії права використання нематеріального активу, то згідно з пп. 138.3.4 ПКУ такий строк визначається платником податку самостійно, але не може становити менше двох та більше десяти років..

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський облік : [навч. посібник] / П. Куцик, О. М. Чабанюк, Ф. Макарук. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. – 364 с.
2. Чабанюк О. М. Напрями удосконалення бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на торговельних підприємствах / О. М. Чабанюк, М. М. Шумило // Стратегічні пріоритети розвитку внутрішньої торгівлі України на

інноваційних засадах : матеріали міжнародної науково-практичної конференції / [відповід. за вип. : проф. Семак Б. Б.] – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2017. – 360 с.

3. Чабанюк О. М. Облік та оподаткування товарів: стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / О. М. Чабанюк, О. А. Полянська, Г. О. Кальніна // // Економіка та суспільство. – 2017. – № 12. – Режим доступу до журналу : <http://economyandsociety.in.ua>

Озеран В. О.,

*к.е.н., професор, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Дементьєва О. В.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Бухгалтерський облік в Україні ґрунтується на міжнародних визнаних нормах обліку та звітності, основні вимоги яких встановлені Законом та ведеться на підприємстві безпосередньо з дня його реєстрації до моменту ліквідації.

Вся система нормативно-правових актів щодо регулювання бухгалтерського обліку основних засобів в Україні може бути представлена 5-рівневою структурою:

- 1) Конституція України, закони та інші підзаконні нормативні акти;
- 2) Акти вищого органу в системі органів виконавчої влади;
- 3) Положення бухгалтерського обліку та інші нормативні акти (накази, інструкції та ін.), що приймаються центральними органами спеціальної компетенції (Міністерством фінансів України, Держкомстатом України та іншими відомствами);
- 4) Методичні рекомендації з ведення бухгалтерського обліку, що розробляються і затверджуються з врахуванням особливостей та потреб певних видів діяльності;
- 5) Робочі документи щодо організації та ведення бухгалтерського обліку та застосування облікової політики, що приймаються власником підприємства на підставі нормативних документів, розроблених і затверджених органами держави.

Основними завданнями організації обліку і контролю наявності та руху основних засобів є:

- контроль за збереженням основних засобів;
- правильне і своєчасне документальне оформлення та відображення в регістрах обліку надходження, внутрішнього переміщення і вибуття об'єктів основних засобів;
- правильне обчислення та відображення в обліку сум зносу (амортизації) основних засобів;
- контроль за витратами на ремонт основних засобів, ефективністю використання основних засобів;
- отримання документально обґрунтованих даних про наявність та рух основних засобів за місцями їх експлуатації, а також в розрізі осіб, відповідальних за їх збереження;
- виявлення результатів від реалізації об'єктів основних засобів або іншого їх вибуття.

Організація бухгалтерського обліку на підприємствах регламентується рядом законів та нормативних актів. Важливим актом є Закон України “ Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні ”. Цей закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Згідно даного документу бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємствами, так як фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві, відповідальність за правильність його ведення несе власник або уповноважений орган, який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.[2]

В зв'язку з реформуванням системи бухгалтерського обліку Міністерством фінансів України було затверджено План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і

організацій. Для обліку основних засобів у Плані рахунків передбачено рахунок 10 „ Основні засоби ” і ряд субрахунків.[15] Крім цього затверджено інструкцію про застосування плану рахунків. Вона спрямована на забезпечення єдності відображення однорідних за змістом господарських операцій на відповідних синтетичних рахунках і субрахунках. В інструкції наведено коротку характеристику і призначення синтетичних рахунків і субрахунків, типову схему реєстрації та групування інформації про господарські операції.

Значна роль відводиться П(С)БО 7 «Основні засоби». Це положення визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності. П(С)БО 7 містить вимогу класифікації основних засобів на дев'ять груп. Одним із основних і значущих термінів є визначення поняття «справедлива вартість». Від правильності визначення справедливої вартості залежить первинна вартість основних засобів, придбаних внаслідок бартерних операцій, одержаних безоплатно або у рахунок внеску до статутного капіталу.

Прийняті Методичні рекомендації є важливим кроком виконання заходів з реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності.

Методологічне регулювання бухгалтерського обліку в Україні здійснює Міністерство фінансів, яке розробляє:

- плани рахунків бухгалтерського обліку;
- положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерського обліку;
- обсяг, форми і порядок складання річної (квартальної) фінансової звітності;
- порядок ведення облікових реєстрів різними підприємствами;
- інші нормативні документи, які визначають правила ведення обліку в цілому та окремих господарських операцій.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV, зі змінами від 24.10.2013 р. № 663-VII.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92, зі змінами від 31.05.2012 р. № 658.
3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Мінфіну України від 28.03.13 р., № 433, зі змінами від 30.12.2013 р. № 1192
4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України 30.11.99 р. № 291, із змінами від 08.02.2014 р. № 48.

Озеран В. О.,

*к.е.н., професор, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Мельник Т. П.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬО-ОБЛІКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні діяльність будь-якого підприємства незалежно від форми власності неможлива без взаємодії зі сторонніми організаціями, які забезпечують підприємство необхідними для діяльності ресурсами, а також виконують роботи та надають послуги. Через різницю у часі між моментами постачання та сплати за рахунками у підприємства виникає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Розмір цього виду зобов'язань потрібно ретельно контролювати, адже, з одного боку, вони є тимчасово вільними обіговими коштами, а з іншого, здійснюють вплив на фінансову стійкість та платоспроможність суб'єкта господарювання.

Обліковий контроль – це первинний вид документального контролю, оскільки він є будь-яким доступним способом відображення параметричних даних об'єкта контролю на документальних носіях [1, с. 95].

Так, Н.М. Проскуріна визначає мету контролю розрахунків із постачальниками й підрядниками як: перевірку наявності та правильності оформлення первинних документів, що є підставою для записів із кредиторської заборгованості; оцінку синтетичного й аналітичного обліку, правильність використання рахунків Плану рахунків; перевірку правильності розрахунків із кредиторської заборгованості [2, с. 370].

Система внутрішньо-облікового контролю визначається внутрішніми правилами та процедурами контролю, які запроваджуються власником суб'єкта господарювання для досягнення поставленої мети.

На ефективність контролю господарської діяльності, зокрема, операцій щодо розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства впливає його організація та чіткість сформованої методики, яка повинна складатись з послідовного переліку етапів, методів і прийомів контролю та відповідного пакету розроблених робочих документів контролера для проведення внутрішньогосподарського контролю обраного об'єкта і базується на визначеному переліку систематизованих джерел інформації [3, с. 273].

Можна відокремити декілька етапів внутрішньо-облікового контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками, це:

- формування методики облікових процедур контролю зобов'язань;
- визначення основних елементів контролю операцій із забезпечення здійснення розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства та фактів їх зміни;
- забезпечення формування інформаційної бази для здійснення контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- перевірка правильності та повноти документального забезпечення оприбуткування товарно-матеріальних цінностей;
- встановлення обґрунтування та правильності відображення в обліку фактів зміни зобов'язань та їх причини;
- перевірка своєчасності та обґрунтованості списання і припинення зобов'язань;
- проведення інвентаризації операцій щодо виконання зобов'язань підприємством перед постачальниками та підрядниками.

Облікові процедури контролю кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги передбачають також перевірку факту виконання договорів. Можуть виникнути порушення договірних умов, тобто наявність арифметичних помилок у розрахункових документах, невідповідність цін, нестача понад норму

природного убутку, невідповідність товарно-матеріальних цінностей стандартам якості та ін. У таких випадках сторони змушені вдаватися до примусового виконання умов договорів стороною, яка їх не виконала або виконала частково.

Ефективна система внутрішнього контролю повинна забезпечувати та сприяти формуванню позитивного результату діяльності підприємства, раціональному використанню усіх елементів його ресурсного потенціалу та запобігати порушенню вимог чинного законодавчого поля [4, с. 204].

Контроль за здійсненням розрахунків із постачальниками та підрядниками є запорукою платоспроможності та майбутнього розвитку підприємства. Удосконалення облікового процесу розрахунків з постачальниками та підрядниками є основою процесу контролю. Взаємозв'язок цих етапів облікової роботи потребує постійного удосконалення та уточнення відповідно до змін нормативно-правового забезпечення та умов зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Фендик, В. М. Контроль забезпечення зобов'язань як економічна та облікова категорія / В. М. Фендик // Агроінком. – 2013. – № 4-6. – С. 95-99.
2. Проскуріна Н.М. Процедурне забезпечення аудиту. Теорія та практика : монографія / Н.М. Проскуріна ; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. – К. : Інформ.-аналіт. Агентство, 2011. – 739 с.
3. Мушинський, В. В. Внутрішньогосподарський контроль забезпечення виконання зобов'язань підприємства та фактів їх зміни: методичний підхід / В. В. Мушинський // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – Житомир : ЖДТУ, 2012. - № 2. - С. 263-279.
4. Шматковська, Т. О. До проблематики організації системи внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємства / Т. О. Шматковська, В. В. Ярош. – Острог, 2014. – С. 200-205.

ПРОЦЕДУРА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ОСББ

Завершальним етапом формування фінансової звітності є безпосередньо складання її основних форм, узагальнення і систематизація інформації, отриманої за звітний період та перенесення її зі зведених документів.

Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку як юридична особа, веде бухгалтерський облік та складає і подає фінансову звітність до відповідних органів. Згідно ч. 6–7 ст. 4 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» ОСББ є неприбутковою організацією, яка не має на меті одержання прибутку для його розподілу між співвласниками [1]. Це, в свою чергу, істотно впливає на перелік користувачів, яким потрібно подати фінансову звітність.

Спеціальної форми фінансової звітності для ОСББ не встановлено, тому склад фінансової звітності ОСББ залежить від розміру суб'єкта господарювання. Для неприбуткових організацій установлюється скорочена за показниками фінансова звітність (п. 2 ст. 11 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні») [2]. Фінансова звітність ОСББ включає: Баланс (форма 1-м або 1-мс), який заповнюється за даними оборотного балансу або оборотно – сальдової відомості та Звіт про фінансові результати (форма 2-м або 2-мс).

Складання фінансової звітності ОСББ - це відповідальний етап облікового процесу, тому до початку складання звітів проводиться ретельна підготовча робота. Одним із важливих завдань, які стоять перед головним бухгалтером, є забезпечення високої якості інформації, що відображається у звітності та своєчасність її складання. Організація підготовчих робіт із складання звітності на підприємстві включає в себе такий перелік робіт: перевірка правильності відображення в обліку результатів інвентаризацій коштів, матеріальних

цінностей і розрахунків, зроблених протягом року; відображення в обліку результатів перевірки (якщо виявлені помилки в їх розподілі); розподіл за призначенням витрат на утримання основних засобів; розподіл витрат операційної діяльності (адміністративних, інших витрат операційної діяльності та витрат на збут); складання «пробного» звіту.

Підготовка та складання фінансової звітності має визначені етапи. Найбільше підготовчих робіт проводиться перед складанням звітності (рис. 1).

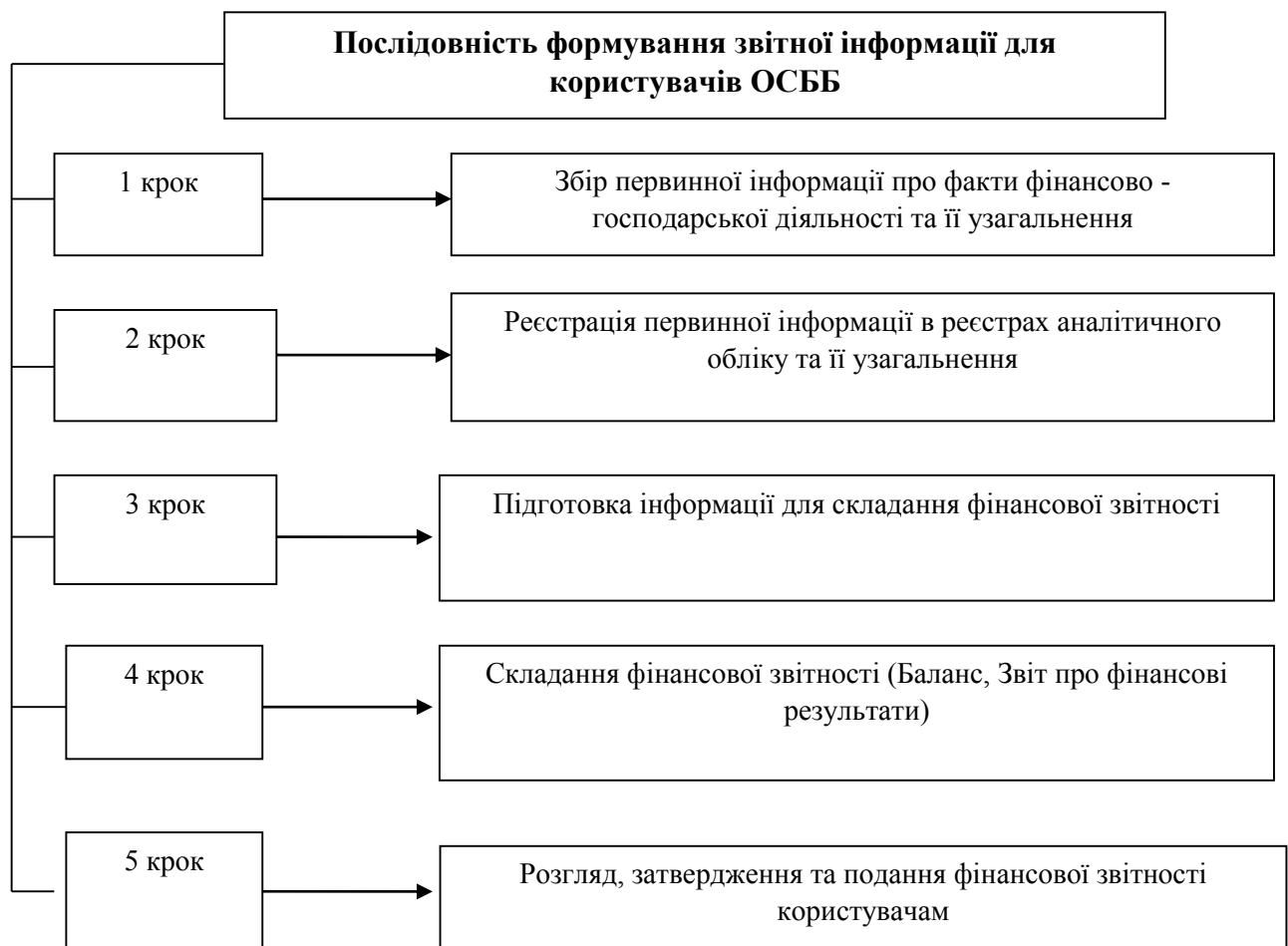

Рис. 1. Етапи підготовки до складання фінансової звітності ОСББ

Джерело: сформовано автором на основі [4,5]

Достовірність даних фінансової звітності ОСББ забезпечується шляхом:

- повного відображення за звітний період усіх господарських операцій;
- відповідності даних аналітичного обліку оборотам і залишкам синтетичного обліку на 1-ше число кожного місяця;
- відповідність даних аналітичного і синтетичного обліку показникам звітності;

- відповідності основних показників різних форм звітності.

Таким чином, підготовка та складання фінансової звітності ОСББ є тривалим і складним обліковим процесом. На етапі формування фінансової звітності бухгалтеру необхідно забезпечити здійснення організаційних та методичних процедур, а саме: визначити залишки на рахунках обліку; провести інвентаризацію; закрити рахунки доходів і витрат. Забезпечення означених вимог можливе при належній організації процесу формування фінансової звітності на основі дотримання методики її складання та проведення відповідних підготовчих робіт.

Список використаних джерел

1. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон від 29.11.2001 № 2866-III // «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-14/ed20011129> (дата звернення: 20.05.2019).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (в редакції від 30.09.2015 р.). Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення 17.05.2019).
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджено наказом Міністерства фінансів України № 39 від 25.02.2000 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00/print1454504925924827>(дата звернення 12.05.2019).
4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку в об'єднаннях співвласників багатоквартирних будинків. Проект Наказу Міністерства з питань житлово-комунального господарства. URL: <https://zakon.help/article/metodichni-rekomendacii-z-buhgalterskogo-obliku-v>. (дата звернення 10.05.2019/).
5. Яромловський Ю. ОСББ: облік та звітність. Вісник Офіційно про податки. 2017. № 40 (944). URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100006123-osbb-oblik-ta-zvitnist> (дата звернення 25.04.2019).

Піхняк Т. А.,

*к.е.н., старший викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Бондарчук О.В.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

РОЗРАХУНКИ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Діяльність кожного суб'єкта господарювання є предметом уваги широкого кола учасників ринкових відносин, які заінтересовані у позитивних результатах функціонування, це зокрема покупці, замовники, споживачі, постачальники, підрядники та ін. Розрахунки, які між ними проводяться виступають важливим інструментом регулювання економічних відносин між суб'єктами господарської діяльності, а також невід'ємним і необхідним елементом процесу розширеного відтворення, формування, розподілу суспільного продукту.

На сучасному етапі діюча система розрахунків з покупцями та замовниками ще не відповідає вимогам прискорення грошового обігу, зміцнення фінансового стану підприємства, що, в свою чергу, веде до нестабільності у постачанні основних товарно-матеріальних цінностей. Так як головними діючими особами при таких розрахунках є продавець і покупець, між якими відбуваються операції купівлі-продажу товарів і послуг, то виникла об'єктивна необхідність у дослідженні тлумачення даних понять.

У табл. 1 розглянемо основні відмінності між термінами «покупець», «замовник», «споживач».

**Основні відмінності між статусом «замовник», «покупець»,
«споживач»**

Ознака	Покупці	Замовники	Споживачі
Юридичний статус	Фізична чи юридична особа	Фізична чи юридична особа	Фізична особа
Визначення в бухгалтерських нормативних документах	Немає	Немає	Немає
Визначення в інших нормативних документах	Присутнє у нормативних актах	Присутнє у нормативних актах	Присутнє у нормативних актах
Місце та роль у господарських відносинах	Відображає юридичний статус громадянина або організації, які вступають в регульовані законодавством правовідносини купівлі - продажу, користування послугами	Відображає юридичний статус громадянина або організації, які вступають в регульовані законодавством правовідносини купівлі - продажу, користування послугами	Відображає соціально - економічну роль людини, яка споживає товари та послуги, забезпечуючи попит в економіці
Наявність договору на придбання продукції/послуг	Є необов'язковим	Є обов'язковим, зважаючи на специфіку проведення операції	Є необов'язковим
Відношення до кінцевого продукту/послуги	Об'єкт придбання може бути перепроданий	Як правило, є кінцевим споживачем об'єкту замовлення	Завжди є кінцевий споживачем
Цикл здійснення операції	Включає етап отримання продукції та її оплати або іншу форму погашення заборгованості	Включає етап замовлення, етап контролю за виконанням (не завжди), етап отримання продукції замовлення (нерідко частинами), етап погашення заборгованості	Включає етап отримання продукції та оплати виключно грошима
Особливості визначення витрат за операцією	Витрати визначаються згідно з П(С)БО 16 «Витрати»	Можлива наявність додаткових витрат, які супроводжують операцію (витрати на оформлення замовлення, здійснення контролю за виконанням замовлення)	-
Особливість визначення доходів за операцією	Дохід визначається при реалізації продукції/ послуг	Дохід може визначатися при кожному етапі реалізації виконання замовлення	-

Джерело: сформовано автором на основі [1-3]

Таким чином, можна констатувати, що поняття «замовник» є значно ширшим від поняття «покупець» і їх неправомірно ототожнювати ні з науково теоретичної, ні з юридично - правової точки зору. З точки зору бухгалтерського обліку відмінність також полягає у визначені отриманого доходу від операцій з покупцями і замовниками, а також понесених витрат, які супроводжують вказані операції [1].

Проаналізувавши визначення нормативно - правових актів, пропонуємо дати таке трактування термінів «покупці» і «замовники»: «покупець це суб'єкт договірних відносин, який зобов'язується виконати укладений у різній формі (усній чи письмовій) контракт з придбання певних активів», а «замовник це суб'єкт договірних відносин, який попередньо здійснює замовлення активів/послуг, укладає письмовий контракт на їх виготовлення/постачання, здійснює контроль за виконанням замовлення і набуває права власності на активи/послуги на умовах, прописаних в контракті». Вказані визначення, а також вагомості відмінності у здійсненні операцій покупцями та замовниками зумовлюють необхідність розділення вказаних понять у системі бухгалтерських рахунків, особливо, якщо підприємство за різними операціями виступає і покупцем, і замовником.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 20.05.2019).
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Мінфіну України від 29.11.99 р. №290. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення 12.05.19).
3. Чим відрізняється споживач від покупця: в чому різниця? URL: http://proffuriya.xyz/bizneskareraupravlinnjafinasah/keruvannjabiznesom/471chimidriznjaetsjaspozhivachvidpokupcja.html#%D1%81_menu (дата звернення 09.10.2016).

Піхняк Т. А.,

*к.е.н., старший викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Калініченко В. В.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ПОНЯТТЯ ТА РОЛЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У СИСТЕМІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

В отриманні високого фінансового результату діяльності зацікавлені усі суб'єкти господарювання, оскільки прибуток необхідний для розширення діяльності підприємства, реалізації інвестиційних проектів, запровадження інновацій, а також підвищення матеріальної зацікавленості працівників у результатах своєї праці. Стабільна, ефективна і прибуткова діяльність кожного підприємства може бути забезпечена застосуванням наукових методів планування й аналізу прибутку та визначення ефективних напрямів його використання. Фінансовий результат підприємства відображає ефективність його господарювання за всіма напрямками діяльності, є основою його економічного розвитку і зміцнення фінансових відносин з контрагентами. Прибуток підприємства є важливою категорією, яка зміцнює фінансовий стан підприємства та водночас є першочерговим джерелом формування бюджетних ресурсів [1, с.183].

Основним показником результату фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства є фінансовий результат, прибуток або збиток, що характеризує всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства. Він є частиною доходу суспільства і повинен використовуватись для подальшого розвитку виробництва і поліпшення матеріального становища усіх працівників.

Порівняльний аналіз визначення сутності поняття «фінансові результати» різними науковцями наведено у табл. 1

**Підходи щодо розуміння терміну «фінансовий результат» у
літературних джерелах**

№ з/п	Автор (джерело)	Сутність поняття «фінансовий результат»
1	2	3
1.	Білик М.Д	Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються сумою отриманого прибутку і рівнем рентабельності: «прибуток – це частина чистого доходу, який безпосередньо отримують суб'єкти господарювання після реалізації продукції»
2.	Бутинець Ф.Ф.	Прибуток (збиток) від реалізації готової продукції (робіт, послуг)
3.	Завгородній А.Г.	1) різниця між доходами та витратами підприємства чи його окремого підрозділу за певний час; 2) приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства внаслідок діяльності у звітному періоді
4.	А. Маршал	Фінансовий результат (прибуток) є результатом діяльності і винагородою підприємця
5.	Опарін В. М.	Зіставлення регламентованих податковим законодавством доходів і витрат. Перевищення доходів над витратами становить прибуток, зворотнє явище характеризує збиток
6.	Патарідзе-Вишинська М.В.	Фінансовий результат (прибуток), являє собою форму доходу суб'єкта господарської діяльності, що здійснює певний вид діяльності. Ця зовнішня найпростіша форма вираження прибутку є разом з тим недостатньою для його повної характеристики, тому що у деяких випадках активна діяльність у якій-небудь сфері може і не бути пов'язаною із одержанням прибутку (наприклад, політична, благодійна діяльність).
7.	Пушкар М.С.	Прибуток чи збиток, отримані в результаті господарської діяльності
8.	Чацкіс Ю. Д., Лисюк О. М., Михайлова Т. П.	Кінцевий результат діяльності підприємства, який характеризується сумою прибутку чи збитку
9.	А. В. Чайнов	Єдиною реальною величиною доходу і прибутковості є тільки фінансові результати господарської діяльності по всьому підприємству в цілому. Вчений запропонував розмежування двох типів рентабельності аграрних заходів: економічна рентабельність виражається в зростанні доходів окремого господарства, соціальна – в зростанні доходів і реалізації інтересів всього народного господарства

1	2	3
10.	С.Л. Червинська	Визначення фінансових результатів діяльності будьякого підприємства залежить від методології їх формування і обліку. Існуючі недоліки методології бухгалтерського обліку доходів і витрат зумовлюють те, що фактично ні в фінансовій, ні в податковій звітності не відображається реальна сума прибутку чи збитку. Адже нормативні документи щодо їх визначення розробляються різними державними структурами: нормативні документи, що регулюють фінансовий облік розробляє Міністерство фінансів України, а рекомендації та інструкції з організації податкового обліку – Державна податкова адміністрація України

Джерело: сформовано автором на основі [2-7]

З наведених визначень бачимо, що поняття «фінансові результати» трактується як прибуток (збиток), підсумки (результат), приріст (зменшення) капіталу, а також як різниця між доходами та витратами. Така різноманітність дефініцій спричинена існуванням різних підходів до розуміння досліджуваного поняття (економічний, фінансовий, обліковий тощо).

Отже, узагальнюючи всі розглянуті визначення, слід зазначити, що фінансовий результат - це результат діяльності суб'єктів господарювання або категорія, що визначається як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, виражена у абсолютних показниках прибутку (збитку).

Список використаних джерел

1. Маліновська О.Я. Фінансові результати діяльності промислових підприємств львівщини .Науковий вісник НЛТУ України, 2010. Вип. 20.7, С.183-187.
2. Білик М. Д., Білик Т. О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування. Монографія. Київ: ТОВ «ПанГот», 2014. 280 с.
3. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 628 с.
4. Загородній А. Г. Фінансовий словник. 4-те вид., випр. та доп. К. : Т-во «Знання», КОО; Л.: Вид-во Львів. банк. ін.-ту НБУ. 2016. 566 с.

5. Опарін В. М. Фінанси: загальна теорія. КНЕУ, 2000. 357 с.
6. Червінська С. Л. Особливості визначення фінансових результатів діяльності аграрних підприємств. Облік і фінанси АПК. 2015. № 6. С. 107 – 110.
7. Патарідзе-Вишинська М. В. Визначення та облік фінансового результату: вітчизняний і зарубіжний досвід. 2016. №2. С. 25-37.

Піхняк Т. А.,

*к.е.н., старший викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Парій М. В.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ, КРИТЕРІЇ ЇХ ВИЗНАННЯ

Необоротні активи підприємства, зокрема його основні засоби, є основою господарської діяльності підприємства, одним із ключових елементів процесу виробництва продукції (надання послуг), а отже, одним із найважливіших об'єктів обліку і звітності, що характеризує загальний майновий стан підприємства, його економічний потенціал та інвестиційну привабливість. Правильність обліку та контролю за збереженням та ефективним використанням даного виду майна на кожному підприємстві забезпечується наказом про облікову політику, який обов'язково повинен містити розділ щодо обліку основних засобів. Важливою умовою при цьому є визнання основних засобів.

Важливість даного питання підкреслюється тим, що йому відведено окремий розділ у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (далі - П(С)БО 7 «Основні засоби»). У п. 4 П(С)БО 7 «Основні засоби» прописано: «Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [1].

В доповнення до цього п. 6 П(С)БО 7 визначає: об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство/

установа отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та його вартість може бути достовірно визначена [1].

Окрім того, тут варто згадати ще одну умову для визнання в бухгалтерському обліку основних засобів, а саме - підконтрольність. Адже згідно з п. 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», активи - це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання котрих, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у майбутньому [2].

Так, підприємство може контролювати актив лише в разі володіння правами на отримання майбутніх економічних вигід від його використання та здатності обмежувати доступ інших суб'єктів господарювання до таких економічних благ. Як правило, контроль супроводжується наявністю права власності.

Отже, із зазначених норм маємо такі критерії для визнання основних засобів (рис. 1):

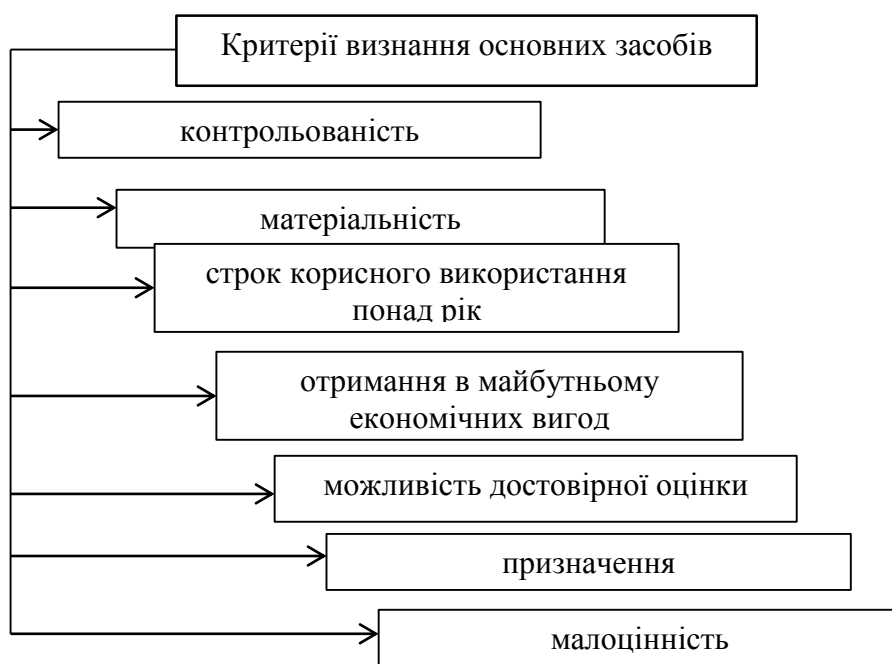

Рис. 1. Критерії визнання основних засобів відповідно до П(С)БО

Джерело: сформовано автором за [1, 2]

Зупинимось на критерії малоцінності. Так, у п. 5.2 П(С)БО 7 «Основні засоби» зазначено, що підприємства можуть самостійно встановлювати вартісні

ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів (далі - МНМА) [1]. Опосередковано на це вказують п. 2.1 й абз. 1 п. 2.6 р. II Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджених наказом Мінфіну України від 27.06.2013 р. № 635 (далі - Методрекомендації № 635) [3].

Таким чином, підприємства самостійно установлюють критерій малоцінності. І всі активи, вартість яких нижче цього критерію та які використовуються довше одного року, у бухобліку потрапляють до складу МНМА. Своєю чергою, ті активи, які використовуються більш ніж рік і вартість яких вище критерію малоцінності, у бухгалтерському обліку визнаються основними засобами.

Таку вартісну планку для цілей бухобліку підприємство встановлює, як зазначалось вище, у Наказі про облікову політику. У листі Міністерства фінансів України «Про облікову політику» від 21.12.2005 р. № 31-3400-10-5/27793 зазначено, що повноваження власника (власників) підприємства встановлювати облікову політику реалізується через визначення в розпорядчому документі переліку методів оцінки, обліку та процедур, щодо яких нормативно-методична база передбачає більш ніж один їх варіант [4].

Розпорядчий документ про облікову політику підприємства має серед іншого визначити застосування й вартісних ознак предметів, що входять до складу МНМА. Проте, варто пам'ятати, що в бухгалтерському обліку вартісний критерій розглядається не як елемент облікової політики, а як облікова оцінка. Підтверджує це й лист Міністерства фінансів України «Щодо облікової політики та облікових оцінок» від 14.05.2012 р. № 31-08410-07-25/12004[5]. Тож наслідки зміни вартісного критерію відобразатимуться у фінансовій звітності «перспективно»: у періоді, у якому відбулися такі зміни, та в наступних періодах, без коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок року (п. 8 П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах») [6].

Таким чином, розглянуте питання є досить відповідальним, оскільки помилка при визнанні об'єкта основних засобів може призвести до

неправильного розрахунку податкових зобов'язань, а отже і можливих штрафних санкцій.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 №92/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 10.05.2019).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року № 73 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.05.2019).

3. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України 27.06.2013 № 635 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13?lang=ru> (дата звернення: 10.05.2019).

4. Про облікову політику: лист Міністерства фінансів України від 21.12.2005 р. № 31-3400-10-5/277938/ Міністерство фінансів України. URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=58984&cat_id=34931 (дата звернення: 13.05.2019).

5. Щодо облікової політики та облікових оцінок: лист Міністерства фінансів України від 14.05.2012 р. № 31-08410-07-25/12004/ Міністерство фінансів України. URL: <https://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/treasury/2956-12004.html> (дата звернення: 13.05.2019).

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999 року № 137/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-6> (дата звернення: 10.05.2019).

Піхняк Т. А.,

*к.е.н., старший викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Чудик Н. А.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективність підприємницької діяльності суб'єкта господарювання великою мірою залежить від інформації яка відображає фінансовий та господарський стан підприємства. На сьогоднішній день визначальною економічною інформацією яка має цінність для користувачів та дає змогу оцінювати діяльність суб'єктів господарювання є інформація яка показана у фінансових звітах. Тому для забезпечення конкурентних переваг підприємств інформація відіграє значну роль, набуває стратегічного значення.

Користувачами інформації яка подається у формі фінансової звітності є юридичні та фізичні особи, які зацікавлені в діяльності суб'єкта господарювання і використовують інформацію для прийняття управлінських рішень.

До користувачів фінансової звітності відносяться [1, с. 243]:

- представники самого підприємства, як правило, вищий управлінський персонал;
- контрольні органи і податкова служба, позабюджетні фонди тощо;
- інвестори і кредитори;
- замовники і власники підприємства.

За словами Ю. А. Вериги, для задоволення потреб різних категорій користувачів звітна інформація повинна відповідати певним вимогам (табл. 1).

Вимоги до звітності підприємств в Україні

Назва	Визначення
1	2
Державне регламентування	Полягає в тому, що для усіх галузей економіки і підприємств встановлюються єдині показники і єдині форми звітності, принципи складання і терміни подання.
Обов'язковість подання	Необхідно для формування загальнодержавних показників розвитку економіки регіонів і України в цілому та контролю розрахунків з державною податковою системою.
Дохідливість	Розрахована на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації.
Доречність	Звітна інформація вважається доречною (корисною), якщо вона здатна вплинути на вартісну оцінку або на рішення, яке приймається в даний час або на майбутній період, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені в минулому.
Достовірність	Забезпечується тим, що в бухгалтерському обліку всі записи здійснюються на підставі належно оформлених документів, а перед складанням річної звітності проводиться інвентаризація майна, грошових коштів і розрахунків.
Точність	Забезпечується правильним відображенням даних на рахунках синтетичного та аналітичного обліку і у відповідних звітних формах та взаємоузгодженістю показників, відображених у формах звітності.
Повнота	Необхідність і обов'язковість заповнення всіх реквізитів та показників форм звітності.
Своєчасність подання	Необхідна для прийняття правильних управлінських рішень.
Порівнянність показників	Звітність повинна бути порівнянною з показниками попередніх звітних періодів, років, оскільки без цього неможливі узагальнення.
Простота і ясність	Полягає в створенні таких форм звітів, які б не мали надмірної інформації і були зрозумілими працівникам підприємств, акціонерам, інвесторам.
Неперервність	Полягає в тому, що зберігаються одні і ті ж форми і структура звітності протягом періоду діяльності підприємства.
Раціональність	Передбачає розумний, мінімальний обсяг необхідних звітних показників для управління.
Економічність	Полягає в тому, що затрати праці і коштів на складання звітності повинні бути мінімальними, при одночасній оперативності її складання і своєчасності подання.
Дієвість	Передбачає необхідність проведення наукового економічного аналізу звітних даних, виявлення недоліків у діяльності підприємств, а також внутрішніх резервів виробництва.

Джерело: сформовано автором на основі [2, с. 33]

Фінансова звітність суб'єкта малого підприємництва є головним та істотним інформаційним джерелом про фінансовий стан суб'єкта

господарювання, майно якого знаходиться на балансі підприємства, на основі якої приймаються відповідні управлінські рішення.

Для того, щоб зрозуміти сутність фінансової звітності слід проаналізувати дослідження науковців.

Так, на думку В. Андрієнко фінансова звітність це – система узагальнюючих показників бухгалтерського обліку, структурованих у формі звітності, які надають користувачам інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та зміни у власному капіталі підприємства за звітний період для прийняття цими користувачами відповідних рішень» [3, с. 33].

П. Я. Хомин характеризує звітність як самостійну систему подання даних, необхідних для інформаційного забезпечення менеджменту яка в жодному разі не може вважатись складовим елементом (прийомом) бухгалтерського обліку» [4, с. 64].

У своїй праці Ю. А. Верига, З. М. Левченко, І. Д. Ватуля зазначали, що звітність підприємства є заключним кроком системи бухгалтерського обліку, яка узагальнює і систематизує інформацію про діяльність підприємства та яка необхідна усім зацікавленим особам для прийняття ефективних економічних рішень [2, с.11].

Н. Ткаченко під фінансовою (бухгалтерською) звітністю розуміє сукупність форм звітності, складених на основі даних обліку з метою одержання користувачем узагальненої інформації про підприємство [5, с.822].

Н. Чабанова, Т. Чупир трактують фінансову звітність як документи, що містять інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, про рух грошових коштів підприємства за звітний період [6, с. 10] .

У свою чергу І. Лісна запропонувала визначення, в якому розглядається фінансова звітність як «своєрідна інформаційна модель господарюючого суб'єкту» [7, с. 43].

За винятком наведених визначень, вченими-економістами було запропоновано ще безліч понять фінансової звітності які в комплексі підводять до наступного:

- звітність – це один із елементів методу бухгалтерського обліку;
- звітність – це узагальнена система показників, які характеризують господарську діяльність підприємства за певний період часу;
- звітність – це інформація про підприємство, яка може цікавити зовнішніх та внутрішніх користувачів та необхідна для прийняття правильних економічних рішень;
- звітність – це інформація про підприємство, відображена у різних формах звітів, яка характеризує окремі показники діяльності.

Таким чином, можна сказати що найбільш розповсюдженим є наступне формулювання – фінансова звітність це затверджена законодавством сукупність форм, сформованих на основі даних бухгалтерського обліку, які містять інформацію про господарський та фінансовий стан підприємства.

Список використаних джерел

1. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: 3-тє видання, перероблене і доповнене. Підручник. К.: Знання, 2008. 535 с.
2. Верига Ю.А., Левченко З.М., Ватуля І.Д. Звітність підприємств: 2-ге видання, доповнене і перероблене. Навч. Посіб. К.: Центр учбової літератури, 2008. 776 с.
3. Вареня В. Облікова стратегія та фінансова звітність: Дебет– Кредит. 09 лютого (№6). 2014. С.32-36
4. Хомин П.Я. Звітність підприємств: навч. Посіб. К.: ВД «Професіонал», 2006. 656 с.
5. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: К.: А.С.К., 2005. 784с.
6. Чебанова Н. В., Чупир Т. Я., Василенко Ю. А. Фінансова звітність підприємств: навч. посіб. Харків: Фактор, 2006. 444 с.

7. Лісна І. Фінансова звітність [Текст]. Все про бухгалтерський облік.
23 січня. 2009 . С. 42-45.

Цимбалюк Г. С.,
викладач кафедри економіки та управління
Хмельницького інституту ПраТ «ВНЗ» МАУП»

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Формування облікової політики на кожному підприємстві в умовах ринкової економіки являє собою поліпшення однієї з економічних функцій управління виробництвом.

В основі облікової політики лежить сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Тому вивчення діючих та дослідження нових підходів до формування і дотримання облікової політики відіграє значну роль в покращенні організації бухгалтерського обліку.

Облікова політика є правовою основою роботи бухгалтерів, що втілює у собі комплекс заходів з організації обліку і всі положення, які містять неоднозначне тлумачення в офіційних документах (законодавчих і нормативно-правових актах). Обов'язковість формування облікової політики підприємства встановлена відповідно до законодавства. Так згідно вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємство самостійно встановлює облікову політику, а питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи), відповідно до законодавства та установчих документів [1].

Правильно розроблена облікова політика, яка враховує умови та можливості ведення господарської діяльності сучасного підприємства, повинна забезпечити [2, с. 116]:

1) повноту відображення в бухгалтерському обліку всіх фактів господарської діяльності;

2) відображення в бухгалтерському обліку фактів та умов господарської діяльності, виходячи не тільки з їх правової форми, але й з їх економічного змісту;

3) тотожність даних аналітичного обліку оборотам і залишкам по рахунках синтетичного обліку на 1-ше число кожного місяця, показників бухгалтерської звітності даним синтетичного та аналітичного обліку;

4) раціональне ведення бухгалтерського обліку виходячи, з умов господарської діяльності та величини підприємства.

При визначенні, якою буде облікова політика, необхідно використовувати проектні матеріали бухгалтерського обліку, тобто графіки документообігу, посадові інструкції, проекти автоматизованого обліку, плани щодо організації бухгалтерського обліку. Важливе значення набуває використання установчих документів, у яких зазначені основні засади побудови господарської та організаційної діяльності підприємства.

Оскільки ефективне формування облікової політики передбачає окрім знання чинної нормативної бази, ще й вміння творчого її застосування, основними проблемами, які виникають при формуванні облікової політики підприємства є:

- чинне бухгалтерське та податкове законодавство на якому ґрунтуються принципи, прийоми та методи бухгалтерського обліку, які використовуються підприємством;

- фактор ризику, оскільки рішення приймаються під дією суб'єктивного судження; недостатня інформованість користувачів фінансової інформації про нові методи обліку;

- неможливість через механізм облікової політики підприємствами вирішувати питання, які безпосередньо не входять до їх компетенції та не врегульовані нормативними документами.

Таким чином, облікова політика є сукупністю конкретних елементів організації бухгалтерського обліку, які визначаються підприємством на підставі загальноприйнятих правил. Облікова політика передбачає відкритість для

зовнішніх користувачів бухгалтерської інформації, що відображається у фінансовій звітності. За даними фінансової звітності встановлюється майновий та фінансовий стан підприємства, його платоспроможність, основні засади господарювання, тенденції в покращенні (погіршенні) діяльності підприємства та інші показники [3, с.110].

Отже, формування облікової політики – непростий процес, що вимагає наявності організаційних, технічних, кадрових можливостей та він не закінчується після затвердження Наказу про облікову політику, а продовжується аж до моменту припинення діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями) [Електронний адрес] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Романів Є.М. Особливості організації і методика розробки облікової політики на сучасному етапі функціонування підприємств в Україні / Є.М. Романів, І.М. Кравичшин // Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». – 2018. - №10. – С. 115-121

3. Чібісова І. В. Сутність облікової політики підприємства / І. В. Чібісова, Д. В. Драченко // Проблеми системного підходу в економіці. - 2016. - Вип. 1(55). - С. 108-110

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ГОТЕЛЬНИХ ГОСПОДАРСТВ

Сукупність засобів праці, якими розпоряджається підприємство, становить його основні засоби. Вони виступають визначальною складовою усієї виробничо-господарської діяльності підприємства. Економічна сутність основних засобів або основного капіталу полягає в тому, що вони беруть участь у декількох виробничих циклах, зберігають свою натурально-речовинну форму до кінця експлуатації і переносять свою вартість на готовий продукт частинами, у міру зносу у вигляді амортизації.

Методика обліку основних засобів регулюється П(С)БО 7 "Основні засоби". За класифікацією відповідно до плану рахунків засоби поділяються на основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, які в свою чергу поділяються на субрахунки табл. 1.

Таблиця 1

Субрахунки основних засобів та інших необоротних матеріальних активів

<i>Рахунок 10 "Основні засоби"</i>	<i>Рахунок 11 "Інші необоротні матеріальні активи"</i>
100 "Інвестиційна нерухомість"	111 "Бібліотечні фонди"
101 "Земельні ділянки"	112 "Малоцінні необоротні матеріальні активи"
102 "Капітальні витрати на поліпшення земель"	113 "Тимчасові (нетитульні) споруди"
103 "Будинки та споруди"	114 "Природні ресурси"
104 "Машини та обладнання"	115 "Інвентарна тара"
105 "Транспортні засоби"	116 "Предмети прокату"
106 "Інструменти, прилади та інвентар"	117 "Інші необоротні матеріальні активи"
107 "Тварини"	
108 "Багаторічні насадження"	
109 "Інші основні засоби"	

Розглянемо об'єкти основних засобів готельно-ресторанних господарств, які обліковуються на субрахунках до рахунку 10 "Основні засоби":

101 "Земельні ділянки": тут обліковуються елементи інфраструктури готелю, що розташовуються на земельній ділянці ГРГ та прилеглий території, зокрема: тротуари, доріжки, майданчики для різних рекреаційних занять, дитячі, спортивні, танцювальні, концертні майданчики, ставки, басейни, фонтани та інші водні поверхні;

103 "Будинки та споруди": тут обліковуються будівлі, інженерні споруди, інші будівлі та споруди.

До будівель відносять: адміністративні корпуси, спальні (готельні) корпуси, будівлі підприємств харчування (ресторану, їдальні тощо), будівлі центрів дозвілля та культурного обслуговування.

До інженерних відносять споруди, що забезпечують:

- водопостачання (артезіанські свердловини, водопроводи, водоносні станції, резервуари для води, пожежні водойми);

- теплопостачання (котельні зі сховищами палива, тепломережі, газопроводи та газові системи);

- електропостачання (підстанції, трансформаторні та розподільні будки, щити мережі зовнішнього освітлення);

- тепло комунікації, зв'язок і сигналізацію;

- каналізацію стоків (каналізаційний колектор, каналізаційні насосні станції) та утилізацію відходів (сміттєзбірника).

Інші будівлі та споруди: спортивні споруди, човникові станції, пристані, пляжні будівлі та споруди, берегоукріплювальні споруди, гаражі, стоянки для автотранспорту тощо.

104 "Машини та обладнання". Тут обліковуються:

- електропобутове обладнання в номерах і службах готельно-ресторанних господарств;

- телевізори;

- обладнання для різних рекреаційних занять;

- протиральні машини та інше електрообладнання для натирання підлоги, порохотяги, пороховодотяги, холодильники, автомати для чищення взуття, продажу напоїв, солодошів тощо;

- виробниче обладнання інженерно-технічного призначення.

106 "Інструменти, прилади та інвентар". Тут обліковуються мийні комплекти, візки всіх призначень, контрольно-вимірювальні прилади.

108 "Багаторічні насадження". Тут обліковуються: декоративні дерева та кущі, сади та плодові дерева, газони з декоративними деревами і кущами, газони, квітники.

109 "Інші основні засоби". Тут обліковуються: пам'ятники, скульптури, огорожі територій, паркові меблі, канатні дороги, гірськолижні траси, зовнішнє освітлення, засоби автоматизації, диспетчеризації, інженерного обладнання, засоби зв'язку, меблі, килимові покриття, картини.

Для класифікації основних засобів за центрами витрат доцільно розрізняти:

- будівлі (або блоки), в яких окремо розміщені служби (підрозділи готельно-ресторанних господарств);

- обладнання, інвентар, інші основні засоби, які безпосередньо контролюються або використовуються окремими службами (підрозділами) готельно-ресторанних господарств.

Якщо ОЗ не можна віднести до діяльності певного підрозділу ГРГ, вони визнаються об'єктами загальногосподарського (адміністративного) призначення.

Центрами витрат у готельно-ресторанних господарств є: номерний фонд; обслуговуючі виробничі підрозділи (ліфтова служба, служба енергетики і зв'язку, протипожежна служба, котельня); адміністрація готельно-ресторанних господарств.

Технічне оснащення та інвентар будівель готельно-ресторанних господарств поділяється на такі групи:

1. Технічне оснащення, що є невід'ємною частиною будівель: системи опалення, водопостачання, каналізація, вентиляція, система кондиціонування повітря, централізоване пило видалення, білизна провід, сміттєпровід. Вартість вказаного технічного оснащення ГРГ включається до вартості відповідних споруд і підлягає амортизації.

2. Технічне оснащення, що може бути відокремлене від будівель: меблі, побутові прилади, килимові покриття, інформаційні стенди, технічне оснащення ГРГ. Вартість вказаного технічного оснащення ГРГ визначається відповідно до ПСБО і обліковуються та амортизується окремо.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський облік : [навч. посібник] / П. Куцик, О. М. Чабанюк, Ф. Макарук. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. – 364 с

2. Бухгалтерський облік на ринках споживчої кооперації: [навч. посібник] / [за ред. В. О. Озерана, П. О. Куцика, А. М. Волошина]. – Львів : Видавництво ЛКА. 2010. – 306 с.

4. Король С. Я. Бухгалтерський облік у готельному господарстві : [навч. посібник] / С. Я. Король. – К. : 2005. – 353 с.

5. Чабанюк О. М. Методи обліку витрат готельних послуг. [Текст] / О. М. Чабанюк // Сучасні кризові явища в економіці і проблеми облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали V міжнародної наук. – практ. конф. (25 травня 2012 р.) / [відп. ред. З. В. Герасимчук]. – Луцьк : РВВ Луцького національного технічного університету, 2012. – 320 с.

6. Чабанюк О. М. Особливості організації обліку в апарта-готелі / О. М. Чабанюк // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі / [ред. кол. : гол. ред. д.і.н., проф. Нестуля О. О.]. – Полтава : ПУЕТ, 2010. – Вип. 5(44). – Ч. 2. – С. 213-215. – (Серія “Економічні науки”).

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Секція 2

**Міжнародний та національний досвід організації, функціонування і
розвитку аудиту**

30-31 травня 2019 р.

м. Хмельницький

Булат Г.В.,

*к.е.н., старший викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Ковальчук М.Р.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В УПРАВЛІННІ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Важливою умовою успішного управління вітчизняним підприємством є необхідність та доцільність здійснення внутрішнього аудиту. Організація, роль і функції внутрішнього аудиту визначаються власником і керівництвом підприємства залежно від: складу та специфіки діяльності, масштабів показників діяльності, наявної системи управління, стану внутрішнього контролю тощо. Основним завданням внутрішнього аудиту є підвищення ефективності функціонування підприємства, захист його діяльності від впливу ризиків бізнес-середовища. Впровадження і правильна організація системи внутрішнього аудиту впливатиме на фінансовий стан підприємства в цілому та визначатиме його місце на ринку товарів та послуг.

В економічній літературі існує багато визначень внутрішнього аудиту (табл.1.)

Таблиця 1.

Визначення внутрішнього аудиту в науковій літературі та в законодавчих документах

№	Термін	Джерело
1	Внутрішній аудит - діяльність з надання незалежних та об'єктивних гарантій (забезпечення впевненості в межах розумного у досягненні органами державного і комунального сектору мети та функціонуванні системи управління у спосіб, який максимально знижує ризик шахрайства, марнотратства, допущення помилок чи нерентабельності) і консультацій.	Кабінет Міністрів України, Розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю» (Концепція, розд.2) від 24 травня 2005 р. N 158-р.

2	Внутрішній аудит - незалежна, об'єктивна перевірка та надання консультацій з метою підвищення ефективності операцій банку.	Правління НБУ, Постанова «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України» (Методичні рекомендації, п.1.12) 28.03.2007 р. N 98 .
3	Внутрішній аудит - незалежна експертна діяльність служби внутрішнього аудиту фінансової установи, яка полягає в проведенні перевірок та здійсненні оцінки, як правило, таких елементів: - системи внутрішнього контролю фінансової установи; - фінансової і господарської інформації; - економічності та продуктивності діяльності фінансової установи; - дотримання законів, нормативних актів та інших зовнішніх вимог.	Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Розпорядження «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення внутрішнього аудиту фінансових установ» (Методичні рекомендації, п.1.2) 27.09.2005 р. N 4660.
4	Внутрішній аудит - це складова системи внутрішнього контролю та аудиту, яка являє собою незалежну оцінку системи внутрішнього контролю, встановленого у Державному казначействі.	Міністерство фінансів України, ДКУ, Наказ «Про затвердження Термінологічної бази системи внутрішнього контролю та аудиту Державного казначейства України» (Термінологічна база, п.5) 07.10.2008 р. N 417.
5	Внутрішній аудит - це діяльність, спрямована на удосконалення системи управління, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності органів прокуратури України, поліпшення внутрішнього контролю.	Генеральна прокуратура України, Наказ «Про затвердження Порядку проведення внутрішнього фінансового контролю та аудиту органів прокуратури України» (Порядок, п.1.2) 11.04.2011р. N 42.
6	Внутрішній аудит - це діяльність, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий підрозділ підприємства або окрема посадова особа.	Пантелєєв В.П., Корінько М.Д. Внутрішній аудит, К.: Держ. академія статистики обліку та аудиту Держ. Комітету статистики України. –2006. – 256 с.
7	Внутрішній аудит – це перевірки, виконані в середині суб'єкта господарювання його працівниками (внутрішніми аудиторами) з метою надання необхідної інформації керівництву для	Давидов Г.М. Аудит: Підручник. / Г.М. Давидов – К.: Знання, 2004. - 511с.

	прийняття управлінських рішень і здійснення внутрішнього поточного контролю.	
8	Внутрішній аудит – це система спостереження й експертної оцінки господарсько-фінансової діяльності підприємства і його структурних підрозділів з метою обґрунтування та прийняття оптимальних тактичних і структурних рішень в управлінні.	Рудницький В.С. Аудит/ Я.А. Гончарук, В.С. Рудницький. – 2-ге вид. перероб. та доп. – Львів: Оріяна-Нова, 2004. – 292 с.
9	Внутрішній аудит – це діяльність з оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий відділ.	Пшенична А.Ж. Аудит: навчальний посібник – Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

Отже, детально проаналізувавши визначення внутрішнього аудиту в нормативних документах, можна зробити висновок, що кожен державний орган, який видавав нормативний документ, трактував термін "внутрішній аудит", виходячи із власних потреб управління.

В свою чергу, науковці розглядають внутрішній аудит, як діяльність, що дозволяє оцінити роботу суб'єкта господарювання.

Тому, враховуючи особливості саме такого виду аудиту, можна подати наступне визначення. Внутрішній аудит – це експертиза діяльності підприємства, перевірка й оцінка адекватності та ефективності внутрішнього контролю, якості виконання працівниками підприємства своїх посадових обов'язків, з метою зменшення ризиків при здійсненні фінансово-господарських операцій і прийнятті оптимальних та ефективних рішень в управлінні підприємством [1].

На жаль, на сьогодні, в Україні недооцінюється значення внутрішнього аудиту як самостійного виду аудиту. Внутрішній аудит в Україні ще не посів належного йому місця: недостатньо розкрита його суть, порядок організації та методика проведення.

Виникає питання, чи необхідний внутрішній аудит підприємствам, де діють служби внутрішнього контролю (наприклад, споживча кооперація).

Слід відмітити, що служба внутрішнього контролю свою діяльність фокусує на виявленні помилок у господарських операціях, що вже відбулись, а

внутрішній аудит орієнтований на перспективу, тобто оцінює вплив тих чи інших факторів у майбутньому. Тому, внутрішній аудит має бути ризикоорієнтованим, тобто допомагати керівному складу підприємства максимально уникати ризиків, що виникають у ході фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Основною метою створення внутрішнього аудиту на підприємствах, як вважають Кулаковська Л.П., Каменська Т.О., є допомога членам суб'єкта господарювання ефективно виконувати свої функції для досягнення стратегічних та оперативних цілей підприємства доцільними і результативними способами [2].

Немченков В.В. та Усач Б.Ф. наголошують, що мета внутрішнього аудиту – це удосконалення організації і управління виробництвом, виявлення й мобілізація резервів його росту, безпека бізнесу [3].

Таким чином, можна стверджувати, що мета внутрішнього аудиту полягає в об'єктивній оцінці основної, фінансової, інвестиційної чи іншої діяльності підприємства і наданні допомоги керівництву та іншим працівникам у виконанні покладених на них обов'язків шляхом надання рекомендацій за наслідками аудиторських перевірок.

Список використаних джерел

1. Булат Г. В. Методологічні засади проведення внутрішнього аудиту в умовах використання інформаційних технологій. *Збірник наукових праць. Економічні науки*. 2011. №1 С. 163–174.
2. Каменська Т. О. Внутрішній аудит: методологія та організація: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д-ра екон. наук: 08.00.09 Т. О. Каменська / Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. – К., 2011. – 40 с.
3. Усач Б. Ф. Аудит: навч. посібник / Б. Ф. Усач. – К.: Знання – Прес, 2002. – 223 с.

Озеран В. О.,

*к.е.н., професор, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Дубина К.С.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В УПРАВЛІННІ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах кризи неплатежів зростає роль ефективного управління дебіторською заборгованістю, своєчасного її повернення та попередження безнадійних боргів. При цьому слід пам'ятати, що політика управління дебіторською заборгованістю є одночасно складовою не лише фінансової, а й маркетингової стратегії підприємства. Політика управління дебіторською заборгованістю підприємства складається з таких основних елементів:

- формування принципів здійснення розрахунків підприємства з контрагентами;
- визначення можливої суми фінансових засобів, що інвестуються в дебіторську заборгованість;
- формування стандартів оцінки покупців і диференціації умов надання кредиту;
- формування системи штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язань;
- забезпечення використання на підприємстві сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості;
- побудова ефективних систем контролю за рухом і вчасною інкасацією дебіторської заборгованості [1, с. 30-31].

Однією з найефективніших систем контролю дебіторської заборгованості в сучасних умовах господарювання є внутрішній аудит, який на підприємстві повинен забезпечувати:

- правильність ведення розрахунків за отримані товарно-матеріальні цінності, прийняті виконані роботи й надані послуги;
- правильність та своєчасність складання первинних документів;
- правильність визначення цін на продукцію, товари, роботи, послуги;
- наявність господарських договорів і правильність їх оформлення;
- своєчасність визначення дебіторської заборгованості, дату і причину її виникнення;
- своєчасність розрахунків перед бюджетом за податками;
- правильність визначення фінансових результатів підприємства [2, с. 964-965].

Отже, внутрішній аудит дебіторської заборгованості підприємства допомагає в досягненні поставлених цілей, використовуючи систематизований і послідовний підхід до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками підприємства [1, с. 34].

Суттєву роль тут відіграє також виконання обов'язків внутрішнім аудитором, до яких слід віднести:

- з'ясування причини утворення такої заборгованості і з чияї вини вона утворена;
- визначення реальності її одержання (наявність листів, актів звірки, розрахунків, де дебітори визнають свою заборгованість);
- контроль за дотриманням строків позовної давності;
- розробка заходів для її погашення;
- забезпечення дотримання вимог проведення інвентаризації розрахунків з дебіторами і кредиторами [2, с. 966].

Як показує практика, однією із причин порушення розрахункової дисципліни, виникнення незаконної і нереальної заборгованості, а також несвоєчасного повернення (погашення) сум кредиторської заборгованості є запусненість бухгалтерського обліку по розрахункових операціях. Для цього потрібно перевірити своєчасність та правильність відображення операцій по розрахунках з дебіторами та наявності на інших синтетичних рахунках. Усі

виявлені факти простроченої заборгованості та порушення розрахункової дисципліни щодо синтетичних рахунків необхідно узагальнити у робочих документах внутрішнього аудитора.

Розподіл дебіторської заборгованості за термінами її виникнення необхідно проводити з метою оперативного управління заборгованістю і запобігання прострочення терміну позовної давності з усіма його негативними наслідками. Для цього необхідно перевіряти стан обліку дебіторської заборгованості за термінами її виникнення. Варто зазначити, що особливу увагу потрібно звертати на динаміку дебіторської заборгованості, тобто встановлювати, чи ця заборгованість є нормальною, чи простроченою. Для цього залучають дані Приміток до річної фінансової звітності та дані первинного й аналітичного обліку.

Ефективність управлінських рішень, що стосуються управління дебіторською заборгованістю, має забезпечити баланс між, по-перше, прибутком підприємства та його ліквідністю і, по-друге – між кредитною політикою підприємства та інкасацією дебіторської заборгованості. Ефективне управління дебіторською заборгованістю повинно ґрунтуватися на розробленій кредитній політиці підприємства, що слід розглядати як стандартний набір процедур для того, щоб прийняти рішення, які клієнти повинні отримати кредит і на яких умовах, забезпечити дотримання умов кредиту та визначення умов надання знижки.

При здійсненні внутрішнього аудиту дебіторської заборгованості потрібно приділяти увагу наступним питанням (рис.1):

- забезпечувати юридичну обґрунтованість кожної суми дебіторської та кредиторської заборгованості;
- з'ясувати їх причини та прораховувати наслідки;
- в'яснити, чи вживаються необхідні заходи щодо стягнення дебіторської заборгованості, чи є реальна можливість погашення кредиторської заборгованості;

- з'ясувати, чи проводилася інвентаризація розрахунків на підприємстві і чи не минув строк позовної давності [3].

Інвентаризація розрахунків з покупцями і замовниками є одним з найважливіших елементів контролю та окремих етапом внутрішнього аудиту дебіторської заборгованості. На підприємствах повинен бути встановлений термін проведення інвентаризації розрахунків, затверджений Наказом про облікову політику. Інвентаризація проводиться щорічно станом на 01 січня року, що настає за звітним (з урахуванням щоквартального звіряння розрахунків) [4, с. 107-113].

Таким чином для ефективного функціонування підприємства важливо здійснювати постійний внутрішній аудит його дебіторської заборгованості. З цією метою рекомендується розробити схему його проведення із зазначенням переліку аудиторських процедур та робочих документів, які необхідно використовувати під час аудиторської перевірки.

Список використаних джерел

1. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Фінанси України*. 2013. № 12. С. 24-36.

2. Подмешальська Ю. В., Варварін Р. Ю. Внутрішній аудит як засіб удосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. № 7. С. 963 -966.

3. Горбачова, О. М. Облік і аналіз дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи їх вирішення. *Торгівля і ринок*. 2014. № 30. Т.2. С. 392-399.

4. Ключ Ю. І. Удосконалення внутрішнього контролю дебіторської заборгованості. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля*. 2012. № 8 (162). Ч. 1. С. 107-113.

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Секція 3

**Оподаткування діяльності суб'єктів господарювання: проблеми та
напрями удосконалення**

30-31 травня 2019 р.

м. Хмельницький

Мединська Г. В.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування,
Львівський торговельно-економічний університет*

Боднарюк І. Л.,

*к.е.н., доцент,
Технічний коледж НУВГП, м. Рівне*

ВЕЛИКІ ПЛАТНИКИ ПОДАТКІВ ТА ЇХ РЕЙТИНГИ ЗА СПЛАТОЮ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ДО ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Реформування системи податків, її фіскальної ролі, набуває важливого значення, особливо при прямуванні України до ЄС, адже воно допоможе вирішити проблему тінізації економіки, нерівномірного розподілу податкового навантаження серед галузей економіки, малих та великих платників податків та допоможе ефективно наповнювати зведений бюджет України.

Починаючи з 2000 р., критерії та порядок відбору платників до категорії великих в Україні постійно змінювався та удосконалювався, враховуючи специфіку роботи у процесі їх супроводження. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України “Деякі питання територіальних органів Державної фіскальної служби” від 30.03.2016 р. № 247 [1], створено єдину юридичну особу – Офіс великих платників податків, до складу якої ввійшли Дніпропетровське, Запорізьке, Львівське, Одеське та Харківське управління на правах відокремлених підрозділів.

Законом України від 07.12.2017 №2245-VIII “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році” внесено зміни в критерії відбору великих платників податків [2].

Так, з 1 січня 2018 року великий платник податків – це юридична особа або постійне представництво нерезидента на території України, у якої обсяг доходу від усіх видів діяльності за останні чотири послідовні податкові (звітні) квартали

перевищує еквівалент 50 мільйонів євро, визначений за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за той самий період, або загальна сума податків, зборів, платежів, сплачених до Державного бюджету України, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, за такий самий період перевищує еквівалент 1 мільйона євро, визначений за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за той самий період, у разі якщо сума таких податків, зборів, платежів, крім митних платежів, перевищує еквівалент 500 тисяч євро.

З 1 січня 2016 р. всі ВПП обслуговуються в системі Центрального офісу з обслуговування великих платників. Загальна кількість платників, які перебувають на обліку в Центральному офісі та підпорядкованих Спеціальним державним податковим інспекціям – 2224, з них 1727 великих платників включені до Реєстру ВПП на 2016 р. [3, с. 47].

У 2017 році реєстр великих платників податків зріс до 2,5 тис. підприємств, що на 45,6% більше, ніж у 2016 році. Однак, згідно з внесеними в грудні 2017 року змінами до Податкового кодексу, в 2018 році реєстр скоротився на 1,23 тис. підприємств – до 1,364 тис. одиниць. А вже у 2018 році ними було перераховано до Зведеного бюджету України 399,9 млрд. грн. ТОП-100 найбільших компаній Офісу перерахували до зведеного бюджету 291,7 млрд грн. (або 72,94%), окрім цього, ця цифра більше на 14% у порівнянні з минулорічним показником.

За галузевим критерієм до ТОП-100 у 2018 році увійшли: 22 компанії добувної сфери, 10 компаній енергетичного сектору, 17 підприємств транспортної галузі, 8 фірм, що займаються виробництвом міцних спиртних напоїв, а також вина і пива, 7 металургійних компаній, 1 машинобудівний завод (АТ "МОТОР СІЧ"), 9 банків, 4 компанії, які займаються виробництвом тютюнових виробів, 4 компанії сфери зв'язку, 5 підприємств оптової торгівлі, 4 підприємства роздрібною торгівлі, 2 підприємства-виробники коксу та продуктів нафто перероблення, 1 підприємство харчової промисловості, 1 підприємство харчової промисловості (ДП "КК "РОШЕН"), 1 підприємство мобільного харчування (ПШ "МАКДОНАЛЬДЗ ЮКРЕЙН ЛТД"), 1 автосалон (ПШ

"ТОЙОТА-УКРАЇНА"), 1 поліграфічний комбінат (ПОЛІГРАФКОМБІНАТ "УКРАЇНА"), 1 підприємство, яке займається дослідженнями та експериментальними розробками (ДП "АНТОНОВ"), 1 представництво, яке займається дослідженням кон'юнктури ринку та виявленням громадської думки ("ПРЕДСТАВНИЦТВО "МОМЕНТУМ ЕНТЕРПРАЙЗЕС (ІСТЕРН ЮРОП) ЛІМІТЕД), 1 виробник іншого електричного устаткування (ПРАТ "УКРГРАФІТ").

У 2018 році лідери зі сплати податків до бюджету країни трохи змінили свої позиції у рейтингу, що представлено у табл. 1.

Таблиця 1

ТОР-10 найбільших платників за сплатою податків до Зведеного бюджету України за 2017-2018 рр.

№з/п	Платник податку	2017 р.		2018 р.		Відхилення	
		сума, млн. грн.	частка, %	сума, млн. грн.	частка, %	у сумі, млн. грн.	у %
1.	ПАТ "Укргазвидобування"	50455,9	35,85	41255,9	26,60	-9200,0	-18,23
2.	НАК "Нафтогаз Україна"	11518,0	8,18	28115,5	18,13	16597,5	144,10
3.	ПрАТ "АТ Тютюнова компанія Прилуки"	14055,2	9,99	16050,9	10,35	1995,7	14,20
4.	ПАТ "Укрнафта"	10364,5	7,36	15544,5	10,02	5180,0	49,98
5.	ПрАТ "Філіп Моріс Україна"	13572,1	9,64	14772,6	9,52	1200,5	8,85
6.	ПАТ "Джей ті Інтернешл Україна"	9548,9	6,78	9657,6	6,23	108,7	1,14
7.	ПАТ "Укртатнафта"	8691,9	6,18	9126,9	5,88	435,0	5,00
8.	АТ "Імперіал Тобакко продакшн Україна"	7528,9	5,35	7402,7	4,77	-126,2	-1,68
9.	АТ "УКРТРАНСГАЗ"	7815,6	5,55	6636,6	4,28	-1179,0	-15,09
10.	ДП "ЕНЕРГОРИНОК"	7195,4	5,11	6541,9	4,22	-653,5	-9,08
	Разом	140746,4	100	155105,1	100	14358,7	10,20

Складено автором на основі даних [3]

Найбільше податків в 2018 році заплатили ПАТ "Укргазвидобування" - 41,26 млрд грн., що на 18,23% менше 2017 року і НАК "Нафтогаз України" - 28,12 млрд. грн., що на 144,1% більше, ніж у 2017 році. На третьому місці – ПрАТ "АТ Тютюнова компанія Прилуки" – 16,05 млрд. грн., що на 14,2% більше 2017 року. На четвертому – "Укрнафта" (15,54 млрд. грн., що на 49,98% більше, ніж у 2017

році, на п'ятому – ПрАТ "Філіп Морріс Україна" (14,77 млрд. грн., що на 8,85% більше рівня 2017 року).

Далі розташувалися ПАТ "Джей Ті Інтернешнл Україна (9,66 млрд. грн. із збільшенням суми сплачених податків на 1,14%), ПАТ "Укртатнафта" (9,13 млрд. грн., що 5% більше суми 2017 року), АТ "Імперіал Тобакко Продакшн Україна" (7,4 млрд. грн., що на 1,68% менше суми 2017 року), АТ "Укртрансгаз" (6,64 млрд. грн. – на 15,09% менше) і ДП "Енергоринок" (6,54 млрд. грн., що на 9,08% менше).

Загалом сума сплачених податків платниками Топ-10 у 2018 році порівняно із 2017 роком збільшилась на 14358,7 млн. грн. (або на 10,2%). Найбільше зростання продемонстрували НАК "Нафтогаз Україна" – 144,10%, ПАТ "Укрнафта" – 49,98% та ПрАТ "Філіп Моріс Україна" – 8,85%. Суттєвого зменшення суми сплачених податків спостерігаємо у ПАТ "Укргазвидобування" – 18,23%, АТ "УКРТРАНСГАЗ" – 15,09% та ДП "ЕНЕРГОРИНОК" – 9,08%.

Щодо структури надходжень до бюджету платників податків Топ-10, варто зазначити, що вона є відносно стабільною: ПАТ "Укргазвидобування" у 2017-2018 рр. формували 35,85 і 26,6% податків відповідно. На другому місці за часткою у 2017 році була компанія ПрАТ "АТ Тютюнова компанія Прилуки" – 9,99%, а у 2018 році - НАК "Нафтогаз Україна" – 18,13%. На третьому – у 2017 році - ПрАТ "Філіп Моріс Україна" (9,64%), у 2018 році - ПрАТ "АТ Тютюнова компанія Прилуки" – 10,35%.

Кількість найбільших платників податків в Україні у 2019 році зросте на 136 компаній, або на 10% порівняно з 2018 роком, і становитиме 1,5 тис.

Аналіз структур податкових платежів підприємств Топ-100 свідчить про те, що найбільша кількість великих платників податків – серед підприємств переробної (22 підприємства) та добувної промисловості (17 підприємств). А це значить, що економіка України на сьогодні в основному ґрунтується на видобутку та переробці природних ресурсів (зокрема, корисних копалин). Фактично перебування на індустріальній стадії розвитку суспільства не сприяє

руху вперед інформаційних технологій та превалюванню в економіці останніх технологічних укладів. За такої ситуації завдання держави полягає в стимулюванні розвитку інформаційних сфер економіки шляхом запровадження податкових пільг у відповідних високотехнологічних сферах виробництва та створення спеціальних податкових режимів для компаній, основним видом діяльності яких є інформаційне та нанотехнологічне виробництво.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання територіальних органів Державної фіскальної служби” від 30.03.2016 р. № 247 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

2. Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році” від 07.12.2017 №2245-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

3. Мединська Т. В. Особливості фіскального регулювання великих платників податків / Т. В. Мединська, А. Т. Малець // Актуальні проблеми розвитку регіону. – Випуск 12. – С. 43-51.

4. Офіційний сайт Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/365564.html>.

Мединська Г. В.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування,
Львівський торговельно-економічний університет*

Катарина Ю. І.,

*магістр,
Львівський торговельно-економічний університет*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ

Пріоритетом останніх років для Державної фіскальної служби України (ДФС) є курс на електронізацію процесів на митниці, що прискорює та спрощує процес оформлення вантажів, а також суттєво знижує ризики корупційних проявів.

Повна автоматизація дає можливість контролювати всі процедури митного оформлення: від подання декларації як бізнесом, так і громадянами, до випуску товарів у вільний обіг. Запровадження ІТ-технологій також забезпечує дієвий результат у напрямі боротьби з корупцією.

Сучасні напрацювання та обмін досвідом у напрямі електронізації процесів на митниці, використання новітніх засобів митного контролю сприяє посиленню протидії економічним злочинам та корупційним проявам [2].

В Україні, згідно Наказу ДФС «Про запровадження пілотного проекту» від 10.01.2019 № 14 переведено підприємства на обслуговування через єдиний казначейський рахунок «Пілотний проект» .

Відтак, митними адміністраціями справляння митних платежів здійснюється централізовано. Суми платежів підлягають сплаті платником податків безпосередньо на єдиний казначейський рахунок. Переваги для бізнесу від спрощення митних формальностей зображено на рис. 1.

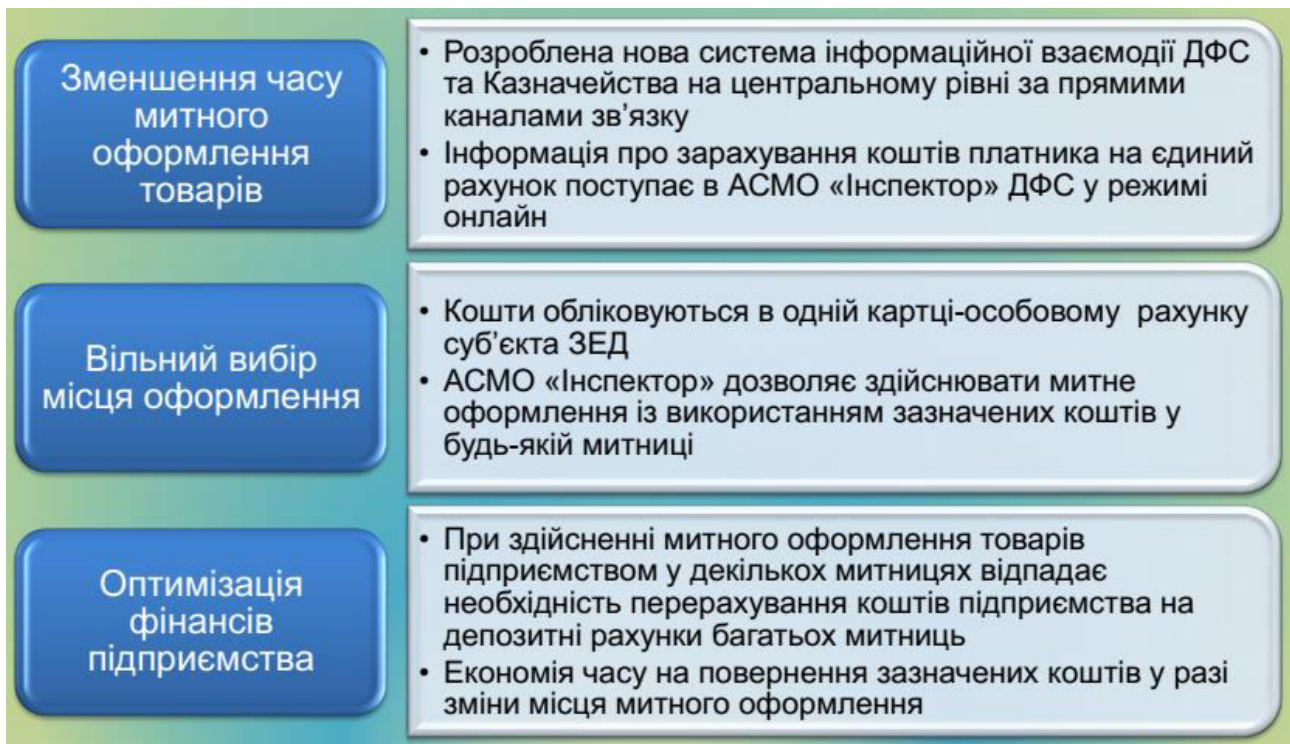

Рис. 1. Переваги для бізнесу від спрощення митних формальностей

Метою «Пілотного проекту» є:

- напрацювання практичного досвіду митного оформлення товарів зі сплатою митних платежів через єдиний рахунок;
- удосконалення процедури адміністрування митних платежів на законодавчому рівні;
- підвищення рівня автоматизації справляння митних платежів;
- побудова прозорих комунікацій з бізнесом.

Переведення підприємств на обслуговування через «єдиний рахунок» здійснювався в Україні поетапно:

- перехідний період – до 15 квітня 2019 р. – за рішенням підприємства;
- на постійній основі – з 16 квітня 2019 р.

Так, за результатами ДФС, з 23.01 по 17.02.2019 на «єдиний рахунок» надійшло понад 156 млн. грн. коштів авансових платежів; - здійснено митне оформлення 367 митних декларацій Київською та Київською міською митницями; - успішно здійснено перерахування коштів до Державного бюджету України понад 84 млн. грн.; - прийняли участь 59 суб'єктів

зовнішньоекономічної діяльності. З 18.02 по 15.03.2019 р. на «єдиний рахунок» зараховано понад 5 млрд. грн., здійснено митне оформлення всіма митницями ДФС та перераховано до Держбюджету понад 3 млрд. грн. За час проведення пілотного проекту, у якому брали участь близько 2 тис. суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, до державного бюджету перераховано близько 4 млрд. грн. митних платежів. На сьогодні близько 90 % митних оформлень проходить через єдиний казначейський рахунок [3].

Механізм перерахування та повернення коштів за «єдиним рахунком» зображено на рис. 2.

Рис. 2. Механізм перерахування та повернення коштів за «єдиним рахунком»

З 16 квітня 2019 р. всі митні оформлення товарів підприємств здійснюються виключно через єдиний рахунок. Повернення авансових платежів (передоплати) і помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів буде здійснюватися у рамках діючого законодавства. Для повернення авансових платежів заявники можуть надіслати письмову заяву на повернення (1095 днів з дня зарахування) у паперовому вигляді або подати її через електронний кабінет платника в установленому порядку [3].

Для зручності та оперативності повернення коштів в ДФС сьогодні працюють над розробкою нового сервісу. Так, платник заповнюватиме в електронному вигляді заявку за визначеною формою, яка направлятиметься в ДФС. Після опрацювання отриманих заяв ДФС передає до Державної казначейської служби України Реєстр належних до повернення коштів авансових платежів (8 днів з дня отримання заяви), а остання у свою чергу здійснює перерахування коштів на рахунок платника.

Враховуючи все вище зазначене, особливості функціонування нового сервісу, необхідність його нормативного підтвердження, можливості застосування електронних взаємних звірок, обсяг даних, які ДФС направлятиме відповідно до отриманого запиту від заявника сприятиме спрощенню митного оформлення та адмініструванню митних платежів. У цьому напрямі також важливо розробити напрями співробітництва у правоохоронній сфері та у напрямі протидії транснаціональній злочинності.

Список використаних джерел

1. Наказу ДФС «Про запровадження пілотного проекту» від 10.01.2019 № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
2. Мединська Т. В. Інституційна реформа органів ДФС з метою подолання корупції / Т. В. Мединська // Інституційний розвиток системи публічного управління та адміністрування: збірник тез доповідей круглого столу (25 травня 2017 р.). – Львів : Видавництво Львівської політехніки. – 2017. – С. 36-38.
3. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>.

Озеран В.О.,

*к.е.н., професор, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Захарчук І.В.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ТЕХТОРГ ТЛ»

Законом України «Про оплату праці», визначено, що заробітна плата - це винагорода або заробіток, обчислений у грошовому виразі, який за трудовим договором роботодавець сплачує працівникові за роботу, яку виконано або має бути виконано[1].

Об'єктом дослідження є товариство з обмеженою відповідальністю «Техторг ТЛ». Діяльність підприємства регулюється Господарським Кодексом України, Кодексом законів про працю України, та іншим чинним законодавством.

Зарплата та управління персоналом на підприємстві ТОВ «Техторг ТЛ» здійснюється за допомогою ведення штатного розкладу з можливістю зазначення різних видів тарифних ставок, довільної кількості надбавок, додаткової інформації про штатні одиниці. За штатним розкладом формується вся необхідна звітність.

У програмі автоматизовано кадрове діловодство, включно із заповненням уніфікованих друкованих форм: оформлення трудових договорів, прийом на роботу (ф.П-1), кадрові переміщення працівників, табелів обліку використання робочого часу (ф. П-5), звільнення з організації (ф.П-4) [2].

Облік використання робочого часу, а також контроль за станом трудової дисципліни на підприємствах забезпечує табельний облік, сутність якого полягає в щоденній реєстрації явок працівників на роботу, залишення роботи, усіх

випадків запізнень та неявок на роботу, а також часу простоїв і роботи понад норму.

Ці показники є об'єктами оперативного обліку та статистичного узагальнення і водночас пов'язані з розрахунком заробітної плати та її обліком. Розрахунок вартості використаної праці, тобто нарахування заробітної плати, здійснюється на підставі відповідних первинних документів. Первинні документи здаються до бухгалтерії для перевірки і наступних розрахунків за встановленим на підприємстві ТОВ «Техторг ТЛ» графіком. Кожен документ має певну форму, особливе призначення, відповідального за його складання та найголовніше — реквізити.

Облік праці та її оплати має відповідати таким нормативним документам, як: Кодекс законів про працю; Закони України «Про оплату праці», «Про відпустки», «Про збір на обов'язкове соціальне страхування»; Положення про порядок укладання контрактів під час оформлення (найму) на роботу працівників; Порядок нарахування середньої заробітної плати; План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» та інші[3].

Після проведення необхідної обробки первинних документів : відпрацьованого часу та інших документів, необхідних для проведення розрахунків, обчислюють заробітну плату та складають розрахункові відомості. У розрахункових(розрахунково-платіжних) відомостях узагальнюються дані щодо розрахунків з працівниками за заробітною платою. Для обліку розрахунків з працівниками за заробітною платою застосовується рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»[4].

Аналітичний облік розрахунків з персоналом за заробітною платою у ТОВ «Техторг ТЛ» ведеться за кожним працівником, видами виплат та утримань.

Розрахунково-платіжні відомості виконують подвійну функцію:

- по-перше, за їх допомогою виконують розрахунки заробітної плати;
- по-друге, вони є формою аналітичного обліку розрахунків з персоналом.

Відображення в обліку операцій з утримання із заробітної плати відповідних сум та виплат заробітної плати наведено в табл.1. Відповідно до ст. 23 Закону України “Про оплату праці” заробітна плата працівникам на території України виплачується грошовими коштами в національній валюті.

Таблиця 1

Відображення в бухгалтерському обліку та виплати заробітної плати на підприємстві ТОВ “Техторг ТЛ”

№	Зміст	Дебет	Кредит
1.	Нараховано заробітну плату	92"Адміністративні витрати"	661"Розрахунки за заробітною платою"
2.	Нараховано ЄСВ (22%)	92"Адміністративні витрати"	651"За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування"
3.	Утримано ПДФО із зарплати	661"Розрахунки за заробітною платою"	6411«Поточні зобов'язання за цінними паперами»
4.	Утримано військовий збір із зарплати	661"Розрахунки за заробітною платою"	642"Розрахунки за обов'язковими платежами"
5.	Виплачено заробітну плату	661"Розрахунки за заробітною платою"	311"Поточні рахунки в національній валюті"

Отже, праця, як обліково–аналітична категорія, у зв'язку з розвитком бухгалтерського обліку та аналізу набула додаткового соціально-економічного змісту, про що свідчать характерні ознаки, які слід враховувати у процесі її розрахунку, обліку, аналізу та контролю. Розвиток інформаційних технологій здійснює значний вплив на облік та аналіз праці та її оплати, що призводить до еволюції та розвитку наукової думки про працю.

Список використаних джерел

1. Закон України: [Електронний ресурс]. - Режим доступ: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Зарплата та управління персоналом - 1С Підприємство: : [Електронний ресурс].-Режим доступ: http://1c.ua/ua/v8/RegionalSolutions_UA_ZUP.php
3. Облік праці та її оплати:[Електронний ресурс] .-Режим доступ: <https://buklib.net/books/25828/>

4. Сопко. Бухгалтерський облік капіталу підприємства (власності, пасивів) : [Електронний ресурс].-Режим доступ: <http://dt-kt.net/books/book-15/chapter-147/>

Подкопна О.М.,
голова циклової комісії облікових та фінансових дисциплін
Хмельницький кооперативний коледж
Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту

ОПОДАТКУВАННЯ ПДВ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Одним із найбільш значущих для більшості підприємств та складних у методиці відображення в обліку податків та його перевірки є податок на додану вартість (ПДВ). Податок на додану вартість – це непрямий податок, що входить до ціни товару чи послуги та є частиною новоствореної вартості [1].

Можна виділити наступні проблеми справляння ПДВ в Україні:

1. Нестабільність податкового законодавства.

2. Складність та низька ефективність механізму адміністрування ПДВ. Дана проблема є результатом нестабільності податкового законодавства, складного механізму обліку та звітності, що містить жорсткі умови із заповнення первинних документів та гromіздки податкову декларацію.

3. Проблеми механізму бюджетного відшкодування.

4. Негативне сприйняття податку його платниками. Однією з основних причин негативного ставлення до ПДВ є складність механізму його обліку та звітності, що призводить до нерозуміння або неправильного розуміння економічної сутності цього податку.

5. Значні можливості для застосування схем ухилення від сплати ПДВ. Причиною даного є часте внесення змін до податкового законодавства та складність механізму адміністрування податку, що створює сприятливі умови для шахраїв.

6. Наявність паралельного використання двох методів визначення дати виникнення податкових зобов'язань та податкового кредиту, а саме правило

першої події та касовий метод, що ускладнює як облік та адміністрування податку.

7. Проблема фіскальної ефективності податку. Не зважаючи на значні обсяги надходжень ПДВ до бюджету та великої частки у податкових надходженнях, ПДВ не реалізує повністю свій потенціал, оскільки значним є обсяг тіньової економіки.

Вивчивши зарубіжний досвід оподаткування ПДВ та наявні проблеми в українському законодавстві у чинний механізм справляння ПДВ можуть бути внесені наступні зміни:

– подальше вдосконалення законодавства у сфері справляння ПДВ та його адаптація до вимог ЄС стане запорукою успішності майбутньої інтеграції України до європейської спільноти;

– ліквідація неефективних пільг з ПДВ: хоча перелік пільг в Україні економічно і соціально обґрунтований, постає питання ефективності та раціональності їх надання. На нашу думку доцільнішим буде поступовий перехід від податкових пільг до системи цільових бюджетних дотацій, спрямованих на підтримку найменш захищених верств населення та на розвиток пріоритетних галузей національної економіки. Такий перехід відповідатиме принципу нейтральності податку та дозволить зменшити витрати та навантаження на облік та адміністрування ПДВ;

– удосконалення системи диференціації ставок ПДВ. Такий крок реформування чинної системи ПДВ зменшить негативний вплив високої стандартної ставки на рівень добробуту незаможних верст населення. З досвіду країн ЄС пільгові ставки повинні буде встановлені в межах 10% та застосовуватися до продуктів харчування, дитячих товарів, ліків, медичних та освітньо-культурних послуг, послуг перевезення громадським транспортом тощо. За основу можна взяти наявні 0% та 7%, проте чітко закріпити в Податковому кодексі коди та види товарів і послуг, що підпадають під оподаткування за зниженими ставками, а не встановлювати їх окремими наказами, що можуть змінюватися щороку. Також варто відзначити і негативні

наслідки таких змін у вигляді ускладнення адміністрування ПДВ, проте чітке визначення об'єктів пільгового оподаткування та зменшення кількості виключень дозволить нейтралізувати даний факт;

– приведення принципів обліку ПДВ до єдиного методу визначення дати податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість. Так, як Україна здійснює адаптацію податкового законодавства пів вимоги Європейського Союзу, то методом обліку ПДВ доцільним буде обрання правила першої події, але з паралельним визначенням чітких строків проведення розрахунків між контрагентами та посиленням рівня відповідальності за їх порушення з метою нейтралізації негативного впливу правила першої події на застосування схем ухилення від сплати ПДВ;

– спрощення форм звітності (наприклад, у Нідерландах та Бельгії декларація з ПДВ складається лише з однієї сторінки). Форми податкової звітності потребують уніфікації показників та обов'язкових реквізитів, а також встановлення чітких інструкцій з їхнього заповнення. Крім того, спираючись на досвід європейських країн варто запровадити квартальний податковий період для невеликих платників податку на додану вартість (наприклад, можливість подачі декларацію ПДВ щоквартально залежно від того, чи перевищує вартість поставок поріг в 20 млн. грн. без врахування ПДВ щорічно).

Також, з метою спрощення механізму адміністрування ПДВ деякі європейські країни відмовляються від стягування ПДВ на імпорту товарів із третіх країн. Така пропозиція зменшує навантаження на імпортерів та їхні витрати, пов'язані із переміщенням товару через кордон. З іншого боку, така схема оптимізує відшкодування ПДВ, оскільки суми податку не вносяться до бюджету, тому не потрібно і здійснювати відшкодування. Прикладом звільнення імпорту від сплати ПДВ у країнах-членах є Нідерланди та Бельгія, які скасували справляння ПДВ у своїх портах для здешевлення та максимального спрощення імпорту, що забезпечує зростання товаропотоку через територію держави, а відповідно збільшує надходження до бюджету інших податків та платежів.

Список використаних джерел

- 1 Податковий кодекс України: закон України від 02.12.2010 року № 2755-VI (зі змінами і доповненнями від 06.09.2018 року № 2530-VIII): [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
- 2 Драгальчук Т. С. Європейські тенденції розвитку адміністрування ПДВ / Т. С. Драгальчук, І. А. Прокопенко // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука" . – 2017. – № 1(2). – С. 51-55. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_1\(2\)__13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_1(2)__13).
- 3 Кміть В. М. Зарубіжний досвід справляння ПДВ і доцільність його застосування в Україні / В. М. Кміть, Д. О. Шугайло // Приазовський економічний вісник. – 2017. – Вип. 5. – С. 311-316.
- 4 Мезенцева Н. М. Особливості та проблеми системи електронного адміністрування податку на додану вартість в Україні в умовах постійних законодавчих змін / Н. М. Мезенцева, Т. Г. Нікульникова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2017. – Вип. 17. – Ч. 3. – С. 99-102.
- 5 Осадча Г. Г. Податок на додану вартість – облікова практика / Г. Г. Осадча, Н. В. Кудерська // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 17. – С. 242-246. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_17_49.
- 6 Світовий досвід оподаткування (досвід розвитку та модернізації податкових служб країн світу) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/>.

ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Піднесення підприємницької діяльності в країні, особливо в частині малого та середнього бізнесу, здатне чинити значний вплив на розвиток економіки. Важливим завданням державної політики в напрямку стимулювання розвитку бізнесу в Україні має стати поліпшення умов ведення бізнесу, формування сприятливих та відносно прогнозованих умов для успішного розвитку національного підприємництва в перспективі [1].

Аналіз світового досвіду свідчить, що практично в усіх розвинутих країнах держава бере активну участь у формуванні та розвитку підприємницької діяльності, підтримці найбільш доцільних та ефективних її напрямів. Навіть у таких країнах, де склалися вікові традиції приватного підприємництва, малий бізнес потребує такої підтримки й одержує її на основі державних програм підтримки підприємництва. Одні країни з розвинутою ринковою економікою мають розгалужену та чітко усталену систему державної підтримки бізнесу (США, Японія, Німеччина, Франція), а в інших подібна система знаходиться у стадії становлення чи розвитку. Малий бізнес потребує державної підтримки й одержує її на основі державних програм підтримки підприємництва [2]. Малий бізнес в Європі становить основу соціально-економічного розвитку ЄС. В Євросоюзі налічується понад 20 мільйонів підприємств малого та середнього бізнесу, які дають більше половини загального обороту і доданої вартості. Число зайнятого населення в малому бізнесі Європи становить близько 70%. Найбільша кількість малих підприємств створено в торгівлі, будівництві та харчовій промисловості.

В Україні функціонує понад 1804,66 тис. підприємств малого та середнього бізнесу, що складає 99,98% загальної кількості суб'єктів господарювання (табл. 1) [3]. На підприємствах малого та середнього бізнесу працюють 80% усієї кількості зайнятих працівників, з них 76 % є найманими працівниками. Обсяг реалізованої ними продукції становить близько 65% усього обсягу реалізації. Переважають малі підприємства в торгівлі (99,6%), у сфері тимчасового розміщування й організації харчування (99,5%), в інформаційній та телекомунікаційній сфері (99,8%), у здійсненні операцій з нерухомим майном (99,6%) та інших сферах.

Таблиця 1

Кількість суб'єктів господарювання в Україні за 2013-2017 роки*

	Кількість суб'єктів					Темпи зростання 2017 / 2013, %
	2013	2014	2015	2016	2017	
Суб'єкти великого підприємництва, одиниць	659	497	423	383	399	61
Відсотків до загальної кількості суб'єктів	0,04	0,03	0,02	0,02	0,02	-
Суб'єкти середнього підприємництва	19210	16618	15510	15113	15254	79
Відсотків до загальної кількості суб'єктів	1,12	0,86	0,79	0,81	0,85	-
Суб'єкти малого підприємництва (з урахуванням мікропідприємництва)	1702201	1915046	1958385	1850034	1789406	105
Відсотків до загальної кількості суб'єктів	98,84	99,11	99,19	99,17	99,13	-
Разом, одиниць	1722070	1932161	1974318	1865530	1805059	105
Відсотків	100	100	100	100	100	-

* – складено автором на основі даних [3]

Одним із дієвих заходів стимулювання розвитку підприємництва є застосування податкових інструментів.

Розрізняють такі форми податкового стимулювання розвитку бізнесу країн світу: спрощена система обліку та звітності; зниження ставок прибуткового податку; звільнення від сплати податку на додану вартість та застосування диференційованих ставок; стимулювання інвестицій у капітальні активи;

надання податкових канікул новоствореним підприємствам; стимулювання витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.

Виділяють два типи особливих режимів оподаткування: спрощене й поставлене оподаткування, які адаптовані до умов конкретної країни і можуть утворювати різні модифікації й змішані форми. У податковій практиці розвинених країн набагато частіше застосовується спрощене оподаткування.

Вітчизняне законодавство передбачає можливість вибору суб'єктами господарювання загальної або спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Загальна система оподаткування має ряд недоліків для платників, зокрема: значна кількість податків і зборів, складність ведення обліку та нарахування податків та зборів, необхідність додаткових ресурсів для ведення діяльності тощо. Найбільший тягар на підприємство справляє податок на прибуток. Натомість спрощена система оподаткування передбачає особливий механізм справляння податків, який звільняє платників від нарахування, сплати та подання звітності з податку на прибуток підприємств, а також за певних умов – ПДВ, податку на майно, рентної плати за спеціальне використання води.

Спрощена система господарювання є більш привабливою для суб'єктів господарювання через нижче податкове навантаження, що зумовлює збільшення їх кількості. Внаслідок цього зростають надходження від суб'єктів малого та середнього бізнесу до місцевих бюджетів.

Протягом січня-квітня 2019 року сплата єдиного податку представниками малого бізнесу Хмельниччини після податку на доходи фізичних осіб стала другим важливим сегментом наповнення місцевих бюджетів. Його рівень досяг позначки у 326 мільйонів гривень, що перевищує минулорічний результат на 16%, або 46 мільйонів гривень. На третьому місці бюджетоформуючих податків – плата за землю, яку місцеві бюджети отримали у сумі 216 мільйонів гривень, що на 22%, або на 39 мільйонів гривень перевищує відповідний минулорічний результат [4].

Однак, розвиток підприємницької діяльності стримують ряд чинників, зокрема складності під час податкового адміністрування малого і середнього

підприємництва [5, с. 10]. Програмою розвитку малого та середнього підприємництва Хмельницької області на 2019-2020 роки до пріоритетних завдань віднесено спрощення податкового адміністрування; зниження контролюючого тиску на мале та середнє підприємництво; стимулювання розвитку підприємництва за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, залучених фінансових, майнових та інтелектуальних ресурсів; вдосконалення системи інформаційно-консультаційного забезпечення суб'єктів малого та середнього підприємництва

З метою створення сприятливих умов розвитку малого та середнього підприємництва Хмельницької області на 2019-2020 рр. передбачено вжиття заходів, спрямованих на зниження податкового тиску на суб'єктів господарювання, які здійснюють прозорий облік своєї господарської діяльності, не застосовують схем мінімізації податкових зобов'язань [5, с. 15].

Отже, мале та середнє підприємництво є важливою складовою ринкової економіки, яка забезпечує створення нових робочих місць, збільшення надходжень до бюджетів, що дозволяє вирішувати ряд важливих соціально-економічних проблем, стимулює розвиток конкурентоспроможності та інновацій [5]. Застосовуючи ті чи інші податкові інструменти, можна запобігти розвитку підприємництва в країні, а може і посприяти та стати важливим стимулом для детінізації окремих бізнесу галузей національної економіки.

Список використаних джерел

1. Причепя І.В.. Перспективи розвитку підприємництва в Україні за умов глобалізації та євроінтеграції. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17096/2270.pdf?sequence=3>
2. Кміть В.М., Жук Ю.І., Чеботарь О.А. Зарубіжний досвід податкового стимулювання підприємництва. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Випуск 3 (08). URL: http://www.easterneurope-bm.in.ua/journal/8_2017/50.pdf

3. Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання з розподілом за їх розмірами / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Громади Хмельниччини отримали два мільярди податкових платежів. URL: <https://khm.depo.ua/ukr/khm/gromadi-khmelnichchini-otrimali-dva-milyardi-podatkovikh-platezhiv-20190515962358> (дата звернення: 15.05.2019).

5. Програма розвитку малого і середнього підприємництва Хмельницької області на 2019-2020 роки / Хмельницька обласна рада. URL: <http://km-oblrada.gov.ua/teksti-regionalnix-program-shho-znaxodyatsya-na-kontroli-oblasnoi-radi/>

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Секція 4

Економіко-теоретичні аспекти розвитку фінансово-кредитних систем

30-31 травня 2019 р.

м. Хмельницький

Андрейків Т. Я.,
*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування,
Львівський торговельно-економічний університет*

ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ У ФУНКЦІОНУВАННІ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Страховий ринок є на сьогодні головним сектором ринків небанківських фінансових послуг України, який забезпечує майже 80 % їхнього обсягу. Із кожним роком зростає довіра населення до страхування як інституту реального захисту майнових та соціальних інтересів громадян. Свідченням цього є постійне збільшення активів страхових компаній, кількість страхових відшкодувань та підписаних угод. Проте потенційні можливості вітчизняного страхування значно більші і вимагають реалізації потенціалу свого розвитку. Цьому може посприяти створення посередницького ринку між страховиками і потенційними клієнтами.

Економічне призначення страхових посередників полягає у забезпеченні страховикам і страхувальникам максимально сприятливих умов для їх успішного функціонування. Відтак, страхові посередники відіграють важливу роль у функціонуванні страхового ринку, а через нього – у розвитку ринкової економіки. Функціонально, страхові посередники спрямовані на реальну економіку та підвищення ефективності діяльності її суб'єктів.

Фактично діяльність страхового посередника – це різновид страхової діяльності, від ефективності якої залежить ефективність усього механізму надання страхових послуг і страхового ринку загалом. Саме наявність розвиненого страхового ринку з його головними учасниками (страховими посередниками) забезпечує соціально-економічний розвиток держави, ефективне і безпечне функціонування суб'єктів господарювання. Варто відмітити, що роль страхових посередників у забезпеченні сталого страхового ринку визначається також і з огляду на специфіку роботи страхових брокерів і страхових агентів. Так, діяльність страхових брокерів – це професійна праця осіб, які діють цілком самостійно, володіють повною свободою вибору

підприємства, інтегрують співпрацю осіб для страхування або перестраховування. Натомість страхові або перестрахові підприємства здійснюють підготовчу роботу при укладанні договорів страхування або перестраховування. Якщо виникає необхідність, вони допомагають у реалізації таких угод, зокрема, коли потрібне страхове відшкодування [1].

Крім того, роль страхового посередника у забезпеченні сталості страхового ринку посилюється специфікою функціонування ринкової економіки, в основі якої лежить господарська (підприємницька) діяльність із різними формами власності. Усе це формує сталий страховий ринок. Сталість страхового ринку залежить і від такого фактору, як державне регулювання, котре спрямовується на забезпечення формування і розвитку ринку страхових послуг; створення умов для діяльності страховиків; недопущення на страховий ринок спекулятивних і фіктивних компаній; дотримання вимог законодавства.

Сучасні тенденції свідчать про те, що суттєво змінюється роль страхових посередників, зокрема, зростає її важливість у формуванні ефективного страхового ринку. Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2018 р. становила 281, у тому числі СК "life"¹ – 30 компаній, СК "non-life" – 251 компанія, (станом на 31.12.2017 р. – 294 компанії, у тому числі СК "life" – 33 компанії, СК "non-life" – 261 компанія). Кількість страхових компаній продовжує тенденцію до зменшення, так за 2018 рік порівняно з 2017 роком, кількість компаній зменшилася на 13 СК, порівняно з 2016 роком зменшилася на 29 од. (рис. 1).

Крім того, згідно даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2018 рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,4%, що на 0,1 в.п. менше в порівнянні з 2017 роком; частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП залишилась на рівні 2017 року та становила 1,0%. У порівнянні з 2017 роком на 5 935,7 млн. грн. (13,7%) збільшився обсяг надходжень валових страхових

премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 5 929,9 млн. грн. (20,8%) [2].

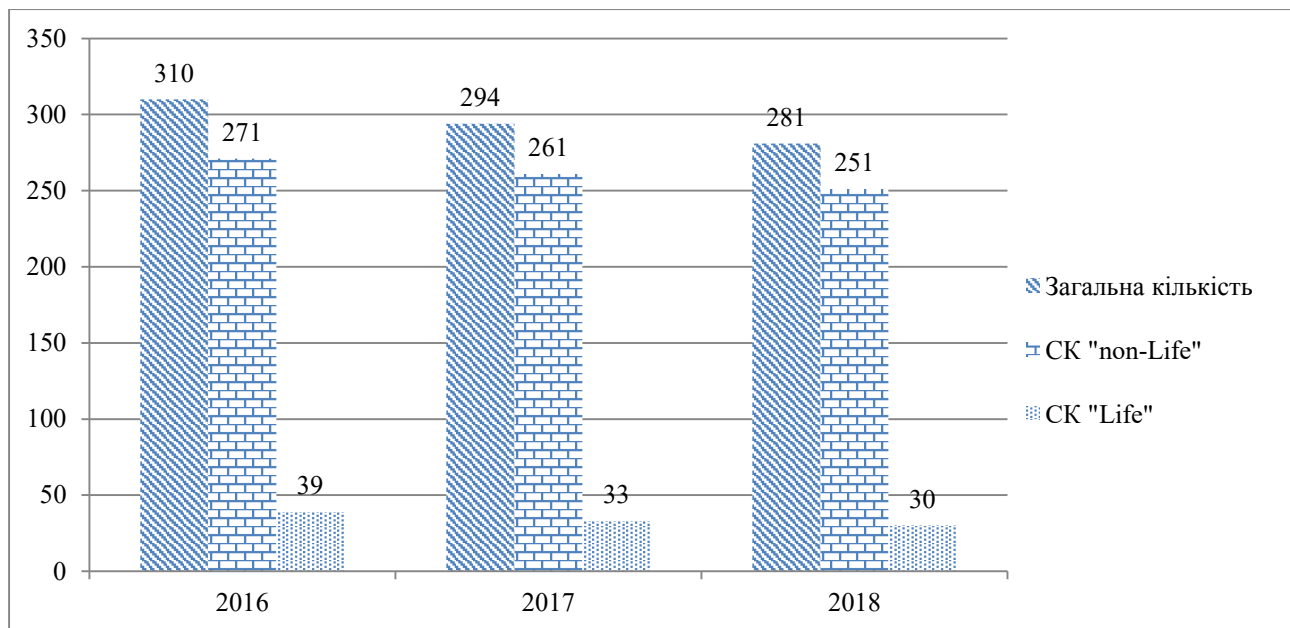

Рис. 1. Кількість страхових компаній у 2016 – 2018 рр.[2]

Збільшення валових страхових премій відбулося майже за всіма видами страхування. Протягом аналізованого періоду збільшилась кількість укладених договорів страхування на 15 594,6 тис. одиниць (або на 8,4%), при цьому на 4 909,5 тис. одиниць (або на 8,1%) зросла кількість договорів з добровільного страхування, в тому числі збільшилась кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків на 4 484,5 тис. одиниць (або на 13,5%), кількість укладених договорів на страхування медичних витрат зросла на 850,2 тис. одиниць (або на 23,5%), кількість укладених договорів страхування фінансових ризиків зменшилась на 1 180,5 тис. одиниць (або на 16,8%). Кількість укладених договорів з обов'язкового страхування збільшилась на 9 222,3 тис. одиниць (або на 7,5%) за рахунок збільшення кількості договорів страхування від нещасних випадків на транспорті на 8 757,9 тис. одиниць (7,6%) [2].

Страхові резерви станом на 31.12.2018 зросли на 4 111,2 млн. грн. (18,0%) у порівнянні з аналогічною датою 2017 року, при цьому резерви зі страхування життя зросли на 945,5 млн. грн. (11,3%), технічні резерви – на 3 165,7 млн. грн. (21,9%). У порівнянні з аналогічною датою 2017 року збільшились такі

показники, як загальні активи страховиків на 6 112,3 млн. грн. (10,7%), з них активи, визначені законодавством для покриття страхових резервів – на 4 581,9 млн. грн. (12,7%) [2].

Важливим фактором стабілізації страхового ринку та ефективної діяльності на ньому посередників є удосконалення низки факторів, які впливають на роль страхових посередників. Зокрема, підвищення страхової культури населення; забезпечення рівних умов для всіх його учасників; необхідність удосконалення державного регулювання і розширення сфери застосування страхових послуг, зокрема за рахунок розвитку страхового посередництва; удосконалення чинного і розробка нового нормативно-правового і методологічного забезпечення страхової діяльності; сприяння забезпеченню стабілізації страхового ринку за участі страхових посередників і активне використання інвестиційного потенціалу учасників страхового ринку; визначення механізму контролю та особливостей його проведення; розвиток недержавного пенсійного і медичного страхування, інфраструктури страхового ринку.

Загалом, страхові посередники все ще відіграють другорядну роль на вітчизняному ринку страхування. Проте зростаюча роль класичного страхування, а також прихід до України іноземних страховиків разом із їхніми стандартами роботи може в недалекому майбутньому зробити професію страхового агента і страхового брокера однією з найбільш поширених на ринку.

Список використаних джерел

1. Добош Н. М. Розвиток страхового посередництва в Україні в контексті його впливу на ефективне функціонування страхового ринку / Н. М. Добош // Вісник університету банківської справи. – 2018.– № 1 (31) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <file:///C:/Users/USER/Downloads/141481-303426-1-PB.pdf>
2. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stand-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>.

*Демиденко С.Л.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і оподаткування,
Черкаський державний технологічний університет*

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

За умов ринкової економіки ефективна інвестиційна політика є важливим засобом підвищення конкурентоспроможності країни. Це обумовлено тим, що інвестиційні ресурси забезпечують розширення та модернізацію основних та оборотних засобів виробництва, впровадження передових технологій, розширення інноваційної діяльності.

Сьогодні інвестиційний клімат в Україні не є сприятливим через низку проблем, які стримують його розвиток. Це зокрема: нестабільність нормативно-правової бази; постійні коливання курсу національної грошової одиниці; політична нестабільність; недостатній рівень розвитку валютного регулювання; низький рівень забезпечення привабливості об'єктів інвестування, інвестиційної діяльності банків; недостатня кількість вільних економічних та офшорних зон та інших [1]. Тому потребують розробки дієві механізми вдосконалення політики у сфері залучення інвестицій з метою покращення інвестиційної діяльності України.

Згідно законодавства України під інвестиціями розуміють всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою одержання прибутку (доходу) або досягнення соціального та екологічного ефекту. Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів); рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права інтелектуальної власності; сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих ("ноу-хау");

права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності [2].

В умовах економічної нестабільності існує тісний зв'язок між інвестиційними процесами та розвитком економіки країни. Аналіз сучасного стану інвестиційної діяльності є основою для виокремлення загальних тенденцій розвитку та формулювання напрямів покращення інвестиційної політики України. За даними Держстату у 2018 році обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України складають 526,3 млрд. грн., що на 16,4 % більше від обсягу капітальних інвестицій за відповідний період 2017 року [3].

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, у 2018 році є: промисловість – 34,1%, сільське, лісове та рибне господарство – 12,0%, будівництво – 9,9%, оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 9,0%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 8,5%, державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування – 7,8%, інформація та телекомунікації – 5,5%.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2018 році освоєно 71,3% капіталовкладень. Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 6,7%. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 12,7% капітальних інвестицій. Інші джерела фінансування становлять 2,6%, частка коштів населення на будівництво житла – 6,4%. Найменшу частку займають кошти іноземних інвесторів – 0,3% усіх капіталовкладень [3].

Розглядаючи структуру капітальних інвестицій за видами активів, у 2018 році найбільшу частку займають інвестиції в матеріальні активи – 93,3% до загального їх обсягу, з них: 33,1% спрямовано в машини, обладнання та інвентар, 19,4% – в інженерні споруди, 14,7% – нежитлові будівлі, 12,1% – транспортні засоби, 10,1% – житлові будівлі.

Загальний аналіз структури капітальних інвестицій доповнює аналіз тенденцій їх освоєння по регіонах України. Лідером, безперечно, є м. Київ, оскільки частка інвестицій у загальному обсязі складає 34,6%. Серед областей найбільша частка в освоєнні капітальних інвестицій належить таким: Дніпропетровська (10,6%), Київська (7,1%), Донецька (4,9%), Львівська (4,7%), Харківська (4,1%), Одеська (4,0%). У 2018 році порівняно з 2017 роком найбільші темпи зростання капітальних інвестицій зафіксовані у Донецькій (54,6%), Вінницькій (37,8%), Черкаській (32,4%), Дніпропетровській (29,4%) областях та м. Києві (30,6%) [3].

Незважаючи на ряд позитивних кроків у напрямі покращення діючої системи інвестицій в Україні, наразі спостерігається низький темп зростання обсягу капітальних інвестицій. Значна частка інвестицій спрямовується у достатньо розвинуті сфери економічної діяльності, джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій.

Отже, інвестиції є одним з найважливіших факторів економічного зростання країни. Ефективна інвестиційна політика, направлена на залучення коштів іноземних інвесторів, удосконалення правової та організаційної бази для підвищення інвестиційної привабливості, дозволить забезпечити покращення інвестиційного клімату в Україні.

Список використаних джерел

1. Лешанич Л.В. Розвиток інвестиційної діяльності в Україні та шляхи подолання інвестиційної кризи / Л.В. Лешанич, С.В. Гунда // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». Випуск 31. Том 2. – Ужгород, 2015. – С. 43-45.

2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. №1560-ІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1560-12>.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

СУТНІСТЬ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ БАНКУ ТА ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА НЬОГО

Визначення сутності основних економічних категорій є одним з найважливіших напрямів наукових досліджень. Водночас складність дослідження будь-якого питання в сфері економічних відносин пов'язана з існуванням ряду дискусійних моментів і відсутністю єдиної наукової думки. Проаналізувавши велику кількість наукових робіт з питання споживчого кредитування, необхідно зазначити, що відсутнє таке поняття як кредитний портфель споживчого кредитування банку. Тому спочатку проаналізуємо окремо такі економічні поняття як «кредитний портфель» та «споживче кредитування».

Підсумовуючи аналіз визначень поняття «кредитний портфель» [1, 2, 3], можна зробити висновок, що в своїй основі вони розглядають його як сукупність наданих банком позичок і враховують фактор одержання доходу як стратегічної мети функціонування банку. Однак, на нашу думку, такі підходи мають дещо спрощений характер та не відображають ключової ролі кредитування в системі операцій комерційного банку. За таких умов при розробці методичних основ формулювання поняття кредитного портфеля ще необхідно спиратися передусім на основні принципи діяльності комерційного банку, які відображають конкретні умови функціонування його на ринку і стратегічні цілі банківської установи.

Проведене дослідження сутності споживчого кредиту [4, 5, 6], дозволяє зробити висновок, що споживчий кредит – це кредит, який надається банком або небанківською фінансово-кредитною установою фізичній особі – резиденту в національній валюті для потреб, що не пов'язані з підприємницькою діяльністю

на умовах повернення, строковості та платності. У разі, якщо кредитором є банк, такий кредит називають банківським.

Підсумовуючи вищевикладені поняття «споживчого кредиту» та «кредитного портфеля», дамо власне визначення «кредитного портфеля споживчого кредитування».

Кредитний портфель споживчого кредитування можна визначити як сукупність кредитів, наданих банком або небанківською фінансово-кредитною установою фізичній особі – резиденту в національній валюті для потреб, що не пов'язані з підприємницькою діяльністю, та сформовану з метою одержання прийняттого рівня доходу і забезпечення платоспроможності банку при мінімальному рівні кредитних ризиків.

В цьому понятті відтворені три ключові пов'язані між собою аспекти діяльності банківської установи – дохідність, ліквідність, ризик. Дані параметри найбільш доцільно аналізувати та управляти ними не так з точки зору окремих наданих банком позичок у взаєминах із конкретними клієнтами, як з позицій всієї сукупності виданих споживчих кредитів в рамках кредитного портфеля конкретного банку. Кредитний портфель споживчого кредитування повинен розглядатись комерційним банком як єдиний об'єкт управління зі структурою, що класифікована за типами позичальників, умовами кредитування, напрямками вкладень з відповідним рівнем дохідності та кредитного ризику для банківської установи.

Виникнення і розвиток споживчого кредиту, форми його прояву, роль у формуванні добробуту фізичних осіб і роль в економіці в цілому обумовлюють залежність кредитного портфеля споживчого кредитування від низки чинників – як факторів, що виникають у результаті діяльності банківської установи, так і макроекономічних та соціальних. На підставі теоретичного аналізу особливостей споживчого кредитування можна виділити певну сукупність факторів, що впливають на стан і розвиток споживчого кредиту банку на кожному етапі економічного розвитку. Ці фактори можна поділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори - не залежать від роботи банку, а внутрішні - характеризують

ефективність діяльності самого банку. Головна відмінність між цими факторами полягає в тому, що на зовнішні фактори не можливо впливати, а необхідно їх об'єктивно враховувати при управлінні кредитним портфелем споживчого кредитування банку, а внутрішні підлягають оцінці та управлінню. Зазначені фактори можна поділити на кілька основних груп (таблиця 1).

Таблиця 1 – Фактори, що впливають на рівень кредитного портфеля споживчого кредитування

Ознака	Фактори
Зовнішні фактори	
Загальноекономічні умови	рівень цін і темпи інфляції; рівень життя населення; очікування споживачів; структура пропозиції споживчих товарів і послуг; конкурентоспроможність вітчизняних товарів; промисловий потенціал; притік (відтік) капіталу; структура експорту та імпорту
стан грошово-кредитного ринку	характер грошово-кредитної політики центрального банку; вартість національних грошей (ресурсів); динаміка валютного курсу; маржа за кредитами.
соціально-економічна та політична ситуація	характер економічної політики уряду; політична стабільність в країні; залежність від регіональних і республіканських умов; сприятливі (несприятливі) зовнішньоекономічні умови
Внутрішні фактори	політика банку; стратегічне планування; рівень управління; кадрова політика, стимулювання і кваліфікація кадрів; якість системи управління всіма етапами кредитування; забезпеченість власними коштами; система ефективного внутрішнього аудиту; обсяги створених резервів.

Якісний кредитний портфель споживчого кредитування є результатом цілеспрямованих та ефективних управлінських рішень посадових осіб, які відповідають за кредитну діяльність фізичних осіб комерційного банку. Процес формування кредитного портфеля фізичних осіб надзвичайно важливий для банківських установ, оскільки дані кредитні операції хоча і є найбільш прибутковими, водночас вони й найбільш ризиковані.

Під час формування кредитного портфеля споживчого кредитування, кредитор повинен мати на увазі, що зростання кількості позичальників і обсягів кредитування з можливістю одержання більшого очікуваного доходу є настільки ж позитивним, наскільки і негативним явищем, зважаючи на зростаючу ризикованість портфеля банку. Здійснення оцінки, знаходження напрямів зниження і проведення контролю за кредитним ризиком по споживчим кредитам

виступає ключовим завданням в процесі формування в цілому кредитного портфеля банку.

З наведеного вище можна зробити наступні висновки. Кредитний портфель споживчого кредитування банку слід розглядати не як просту сукупність наданих позичок фізичним особам, що є результатом хаотичного проведення активних операцій, а як структурований портфель кредитів, що піддається оцінці, сегментації, класифікації та управлінню, характер якого документально заздалегідь визначається кредитною політикою — стратегією і тактикою банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування фізичних осіб на основі принципів кредитування.

Список використаних джерел

1. Кокин А.С. Оценка лимита риска при кредитовании банками промышленных предприятий с учетом отраслевых и региональных особенностей / А.С. Кокин, К.Г. Шумкова – Нижний Новгород: НИСОЦ, 2012. –180 с.

2. Лаврушин О. И. Банковское дело: современная система кредитования / О. И. Лаврушин. – М. : КНОРУС, 2005. – 256 с.

3. Панова Г.С. Напрями вдосконалення роботи банків України з проблемними активами в посткризовий період / Г.С. Панова // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 4. – С. 35–46.

4. Про споживче кредитування. Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>.

5. Івасів Б. С. Гроші та кредит : [підручник] / Б. С. Івасів. – [3-те вид.] – Тернопіль : Карт-бланш, 2008. – 528 с.

6. Міщенко В.І. Банківські операції: підручник / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська, О.Г. Коренєва. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: Знання, 2007. – 796 с.

Ларіонова К. Л.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Хмельницький національний університет*

Капінос Г. І.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, менеджменту та адміністрування,
Хмельницький національний університет*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

Сучасний стан розвитку банківської системи України дає підстави констатувати недостатність зусиль банків, спрямованих на здійснення ефективного контролю за виконанням умов кредитних операцій, внаслідок чого спостерігається значне зростання обсягів проблемних активів. Без відповідного реагування така тенденція може призвести до ще більшої дестабілізації банківського сектору України. У зв'язку з цим існує необхідність впровадження заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління кредитними операціями, що сприятиме налагодженню ефективної організації кредитного процесу і зменшенню частки неповернених кредитів. Формування дієвого механізму мінімізації кредитного ризику та контролю за ним є необхідною умовою стабільного та ефективного функціонування будь-якого банку, оскільки мінімізація кредитного ризику дає змогу не лише запобігти можливим втратам банку від кредитної діяльності, а й не допустити виникнення серйозних проблем із ліквідністю та платоспроможністю. Це обумовлює необхідність поглиблення теоретичних засад, розкриття методичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення способів мінімізації кредитного ризику в банках для реалізації стратегічних і тактичних цілей забезпечення фінансової стійкості банківського сектору.

Для отримання прибутку банкам потрібно не уникати кредитного ризику, а якісно управляти ним, адже від цього залежить ефективність їхньої діяльності і фінансова безпека, оскільки неповернення кредиту відображається на стані

власного капіталу банківських установ та на результатах їх функціонування.

Крім того, в умовах ринку банки повністю відповідають за свої дії, рішення і їх результати, тому повинні ризикувати усвідомлено, оскільки саме тоді реалізується одна із цілей їх діяльності – отримання позитивного фінансового результату - прибутку. Таким чином ефективність функціонування банків можлива лише тоді, коли ризики, які вони приймають на себе, є підконтрольними, також дуже важливо щоб вони були співмірними з їх фінансовими можливостями, що в значній мірі залежить від стратегії управління кредитним ризиком, яка має складатись із методів його обмеження та мінімізації.

Провівши аналіз наукової літератури і законодавчих актів щодо питання управління ризиком [1, 2, 3], дало змогу сформулювати власну позицію до сутності управлінням безпосередньо кредитним ризиком банку. На нашу думку, управління кредитним ризиком банку - це сукупність прийомів і засобів, застосування яких банківським менеджментом дає можливість для виявлення, оцінки, впливу та контролю за кредитним ризиком з метою отримання запланованого доходу від здійснення кредитної операції, недопущення виникнення ризикової події і зменшення ризику до прийняттого рівня для забезпечення ефективної діяльності банку.

Позитивним моментом у запропонованому визначенні є акцентування уваги на меті кредитної операції, а саме на отриманні прибутку не нижчого за запланований рівень та на тому, що управління кредитним ризиком є одним із методів забезпечення ефективності діяльності банківської установи.

Процес управління кредитним ризиком складається із ряду послідовних дій, що поділяються на етапи, особливістю яких є їх тісний зв'язок та взаємовплив. Проаналізувавши наукові праці вчених які піднімають питання управління кредитним ризиком банку, можна зробити висновок, що основними етапами мають бути ідентифікація, оцінка, контроль, моніторинг, методи попередження, аналіз, регулювання.

Водночас, необхідно і дуже важливо відмітити особливості здійснення окремих етапів процесу управління кредитним ризиком. Зокрема, етап аналізу, має здійснюватися на всіх рівнях управління, оскільки повнота та адекватність прийнятих рішень повинна аналізуватись протягом всього процесу

кредитування. Крім того, контроль має бути безперервним, що дозволить швидко і оперативно реагувати на будь-які негативні зміни під час кредитного процесу. Також ми вважаємо, що не доцільно в межах етапу впливу на ризик виокремлювати методи передачі та розподілу, як це поширено в традиційній практиці, а пропонуємо їх розглядати як складові методу прийняття кредитного ризику.

Таким чином, на нашу думку, комплексний процес управління кредитним ризиком повинен включати шість основних етапів управління (рисунок 1).

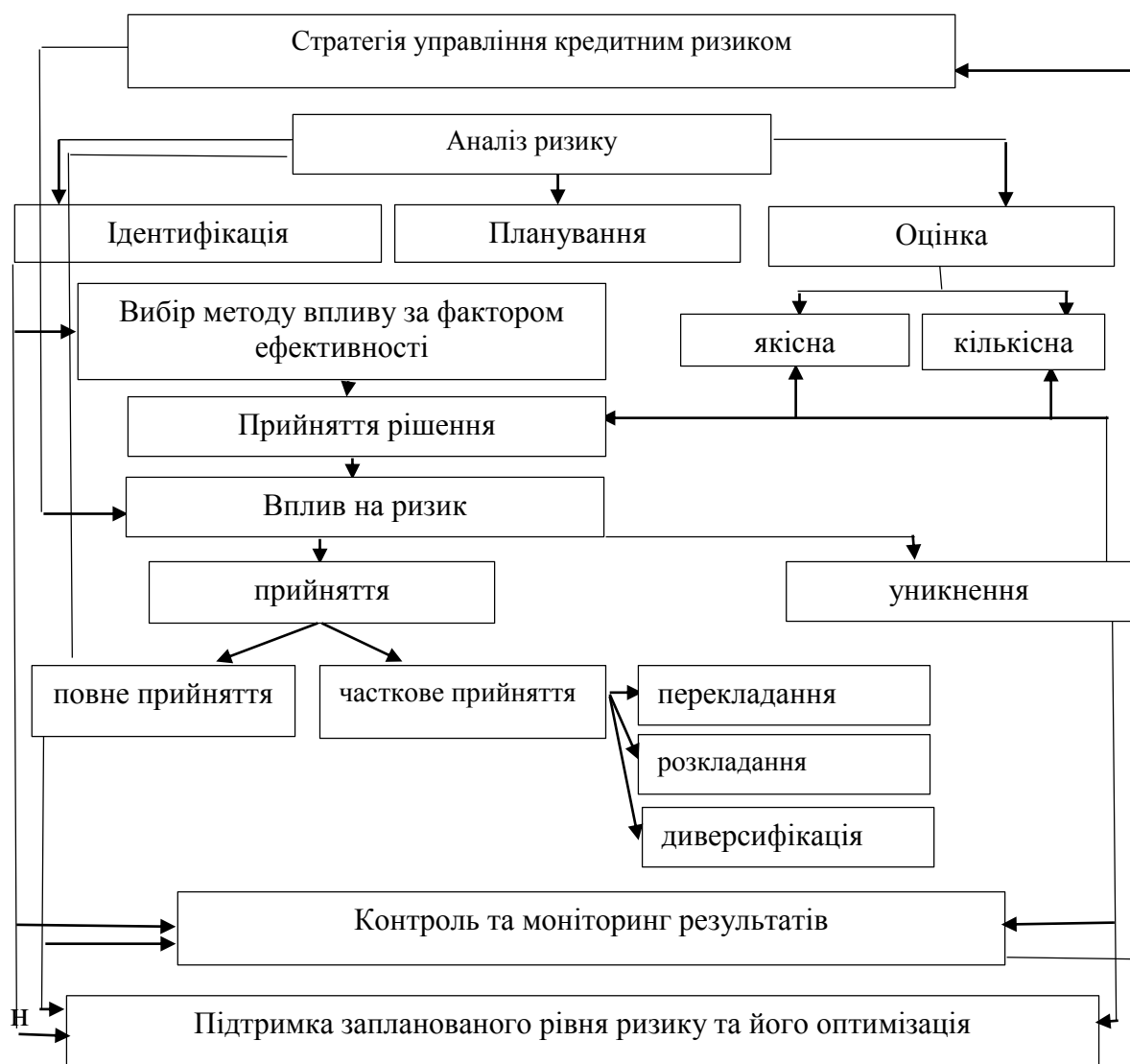

Рисунок 1 – Основні етапи управління кредитним ризиком банку

Загалом в практичній діяльності банку важливі всі етапи процесу управління кредитним ризиком, адже між ними існує тісний зв'язок, що

проявляється у їх взаємозумовленості та взаємовпливі. Це означає, що коли недостатньо ретельно здійснений хоча б один з етапів, то зумовлені цим упущення обов'язково відобразяться на якості наступних та фінансовому результаті від даної кредитної операції.

Реалізація ризику кредитного портфеля може спричинити значні негативні наслідки для банківської установи – зниження прибутковості кредитних операцій внаслідок значних неповернень кредитних коштів позичальниками й пов'язаних із цим втрат, неможливість розрахунку за власними зобов'язаннями, втрату репутації й довіри клієнтів до даної банківської установи. Тому наявність налагодженого механізму управління кредитним ризиком дозволить не лише вберегтись від зазначених наслідків, а й забезпечити банку ефективне функціонування, спрямоване на довгострокову перспективу.

Підводячи, можна зробити висновок, що управління ризиком кредитного портфеля можна звести до наступного – це сукупність методів та прийомів, застосування яких дозволяє виявити, оцінити, вплинути та контролювати кредитний ризик з метою підтримки збалансованості кредитного портфеля банку та мінімізації можливих втрат від його реалізації. Метою такого управління є формування кредитного портфеля з такими параметрами, які б дозволили забезпечити найвищу прибутковість при найменших ризиках кредитування.

Список використаних джерел

1. Верхуша Н.П. Методичне забезпечення управління портфельним кредитним ризиком банку / Н.П. Верхуша // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. - № 3. – С. 201-205.
2. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку : [монографія] / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 86 с.
3. Ковальов О. П. Методологія управління кредитними ризиками / О. П. Ковальов//Формування ринкових відносин в Україні. — 2006. -№3.-С. 31-36.

Ларіонова К.Л.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Хмельницький національний університет*

Одарич А.О.,

*магістрант спеціальності 073 Менеджмент,
Хмельницький національний університет*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМНИХ КРЕДИТІВ БАНКУ

Важливою складовою розвитку як банківської системи в цілому, так і окремого банку є формування якісного кредитного портфеля. Недосконалий ризик-менеджменту кредитних операцій, результатом якого є збільшення рівня кредитної заборгованості, негативно впливає як на ліквідність, так і на фінансову стійкість банку. Усе це дає підстави стверджувати, що аналіз проблемної кредитної заборгованості та її класифікація, а особливо розуміння сутності проблемного кредиту, є актуальним завданням, від вирішення якого залежить фінансовий стан, конкурентоспроможність та довіра не тільки до банків, а й до всієї банківської системи країни.

Великі обсяги проблемних кредитів зумовлені також значними обсягами реструктуризованих кредитів, вагома частина яких може бути неповернена, оскільки більше половини підприємств в Україні є збитковими і зберігається дефіцит обігового капіталу. Багато банків і позичальників ризикують ув'язнути в ризиковій спіралі: зростання простроченої заборгованості – нарощування резервів за проблемними кредитами – зменшення кредитних ресурсів – скорочення обсягів кредитування – дефіцит обігового капіталу – зростання простроченої заборгованості та неповернень виданих кредитів [1].

Ефективне управління проблемними кредитами ускладнюється тим, що не існує єдиного підходу до розуміння сутності «проблемний кредит» (таблиця 1.1).

Аналізуючи існуючі в науковій літературі визначення «проблемного кредиту», необхідно відмітити, що найбільш комплексними є ті визначення, які

характеризують максимальну кількість ознак проблемного кредиту.

Таблиця 1.1 - Сучасні підходи до визначення поняття «проблемний кредит»

Автор	Зміст визначення
Примостка Л.О. [2, с. 188]	Проблемними кредитами називають такі, за якими своєчасно не проведено один чи кілька платежів, значно знизилась ринкова вартість забезпечення, виникли обставини, котрі викликають сумнів щодо повернення позички
Шустова Є.П. [3, с.156]	Кредит, за яким позичальник не виконує зобов'язання (або виконує неналежним чином) у частині оплати платежів або є підстави вважати, що зобов'язання за ним не будуть виконані повністю або частково
Кльоба В.Л. [4, с.241]	Кредит, за яким банк вбачає небезпеку своєчасного і повного його погашення внаслідок дії різноманітних чинників (економічних, юридичних, соціальних тощо)
Болгар Т.М. [5, с.51]	Проблемним кредитом будемо вважати кредит, за яким своєчасно не проведено один чи кілька платежів, або виникли обставини, що викликають сумніви стосовно своєчасного та повного повернення наданого кредиту через фінансову нестійкість позичальника, недостатню забезпеченість чи незабезпеченість кредиту або з інших причин, що впливають на можливість неповернення кредиту та відсотків за його користування позичальником
Вовк, В.Я. Хмеленко О.В. [6, с.193]	Проблемні кредити – це кредити, за якими своєчасно не проведені один чи кілька платежів, значно знизилась ліквідність і ринкова вартість забезпечення, виникли обставини, які роблять сумнівними виконання позичальником своїх зобов'язань

Отже, підсумовуючи аналіз існуючих понять, «проблемним кредитом» називається кредит за яким виплата тіла кредиту та відсотків була істотно прострочена, а також такі кредити, за якими існує загроза порушення графіку погашення через погіршення фінансового стану позичальника, зменшення якості забезпечення (його втрату) чи ряду інших причин, що в результаті може призвести до погіршення показників діяльності банку, зокрема до погіршення ліквідності, платоспроможності та, навіть, банкрутства. В даному визначенні узагальнюються ознаки проблемності кредиту та, на відміну від інших, розгорнуто вказуються наслідки, до яких може призвести наявність проблемних кредитів в банківському портфелі. Більшість банків визначало проблемні кредити відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), які більше орієнтується на судження банків та їхніх аудиторів.

Зауважимо, що кожна країна аналізує рівень проблемної заборгованості на основі внутрішніх стандартів, невід'ємною складовою яких є трактування

поняття проблемного кредиту. Проте, для правильного аналізу якості кредитного портфеля, потрібно також враховувати думку експертів спеціальних агентств щодо сутності цього поняття. Наприклад, Міжнародний валютний фонд (МВФ) визначає проблемний кредит як зобов'язання, повне погашення якого сумнівне внаслідок неадекватного фінансового стану позичальника чи забезпечення за цим зобов'язанням, а також спостерігається прострочення сплати основного боргу й/або відсотків за ним більше 90 днів [7]. Базельський комітет з банківського нагляду трактує проблемний кредит як кредитний продукт, за яким існують істотні порушення строків виконання зобов'язань перед банком, істотне погіршення фінансового стану боржника, погіршення якості забезпечення [8]. Як бачимо, визначення МВФ і Базельського комітету практично ідентичні і враховують три ознаки: погіршення фінансового стану, якість забезпечення і прострочення погашення кредиту. Втім визначення МВФ є більш конкретним, оскільки в ньому вказується термін прострочення (більше 90 днів – період, коли кредит автоматично стає проблемним). Разом з тим такі словосполучення у визначенні Базельського комітету як «істотні порушення строків», «істотне погіршення фінансового стану», «погіршення якості забезпечення» можна трактувати по-різному.

Зміни до поняття «проблемних кредитів» банків України запроваджено із 30 червня 2016 року у зв'язку із набуттям чинності Постанови № 351. Запроваджено поняття «непрацюючі кредити», що є максимально близьким до загальноприйнятого у світовій практиці поняття «non-performing exposures / loans» (NPE/NPL).

Відповідно даного положення «непрацюючий актив / кредит» – актив, за яким прострочення погашення боргу перевищує 90 днів (30 днів для банків-боржників), або за яким контрагент неспроможний забезпечити виконання зобов'язань без стягнення забезпечення.

Історичні дані за частками непрацюючих кредитів, що оприлюднювалися у складі індикаторів фінансової стійкості на сайті НБУ, базувалися на балансових та позабалансових активах. Великі обсяги відкличних зобов'язань з кредитування (позабаланс), що потрапляли до найвищих категорій якості, суттєво впливали на

частку непрацюючих кредитів, занижуючи її. Надалі ключовий показник непрацюючих кредитів, що публікуватиметься НБУ, базуватиметься лише на балансових показниках.

Таким чином категорія проблемні кредити є більш ширшим поняттям ніж «непрацюючі кредити». Як відомо, аналіз рівня проблемної заборгованості банками відбувався самостійно, більш того, для вітчизняних банків алгоритм розрахунку проблемної заборгованості чітко не був прописаним. Тому більшість банків визначало проблемні кредити відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), які більше орієнтується на судження банків та їхніх аудиторів. А до непрацюючих кредитів чітко відносяться кредити, за якими прострочення погашення боргу перевищує 90 днів (30 днів для банків-боржників), або за яким контрагент неспроможний забезпечити виконання зобов'язань без стягнення забезпечення.

Список використаних джерел

1. Сорока А.В. Кредитна політика банку як основа управління кредитним ризиком / А.В. Сорока, А.Р. Колесникова // Молодий вчений. - №4 (44) квітень. – 2017. – С. 769-772.
2. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник / Л.О. Примостка – 2-ге вид., доп. і перероб. –К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
3. Шустова Е. П. «Проблемный кредит»: терминологическое содержание, критерии определения и факторы возникновения / Е. П. Шустова // Вестник Алтайской академии экономики и права. – 2010. – № 18. – С. 155–158.
4. Кльоба В.Л. Ситуаційний центр банку як ефективний напрям удосконалення управління врегулюванням проблемної заборгованості / В.Л. Кльоба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19.8. – С. 240-246.
5. Болгар Т. М. Проблемні кредити банків як результат реалізації кредитного ризику / Т. М. Болгар // Економічний нобелівський вісник. – 2014. – № 1(7). – С. 50–58.
6. Вовк В. Я. Кредитування і контроль : навч. посіб. / В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко. – К. : Знання, 2008. – 463 с.

7. Financial Soundness Indicators – Compilation Guide. – IMF. – March, 2006 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/index.htm>.

8. Angklomkiew S., George J., Packer F. Issues and developments in loan loss provisioning: the case of Asia.–BIS Quarterly Review, December 2009. – p. 74.

Мицак О.В.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування,
Львівський торговельно-економічний університет*

Демчук І.О.,

*магістрант кафедри фінансів, кредиту та страхування,
Львівський торговельно-економічний університет*

ДЕЯКИ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ

Ефективність формування і використання капіталу суб'єктів господарювання оцінюється оптимальністю джерел його формування, а саме, обсягом фінансових ресурсів, що підприємство має у розпорядженні, складом і структурою зобов'язань за ці ресурси і напрямками інвестування. Виходячи з цього, однією з концептуальних і найбільш дискусійних аспектів фінансового управління є дискусія щодо оптимізації структури капіталу.

Теоретичною базою концепції управління структурою капіталу є базові засади визначення стратегічних завдань розвитку підприємства. Вона обумовлюють необхідний рівень ефективності і результативності його функціонування, допустимі рівні фінансових ризиків, темпи приросту ринкової вартості бізнесу тощо, що є свідчення прикладного використання даної концепції.

Структура сукупного капіталу як об'єкт фінансового управління має достатньо велику кількість характеристик з врахуванням систематизації капіталу за різними ознаками, як наприклад, за термінами використання, об'єктами вкладання, здатністю забезпечувати формування доходу тощо. Ця багатоаспектність суттєво впливає на особливості фінансового управління даною категорією і потребує ґрунтовного розгляду. У звичному застосуванні і узагальненому аспекті дана фінансова категорія науковцями і практиками передбачає дослідження джерел і структури формування сукупного капіталу, а

саме найбільш оптимального співвідношення власних і залучених фінансових ресурсів суб'єктами бізнесу.

На ранніх стадіях розвитку фінансового менеджменту структура капіталу досліджувалась виключно як співвідношення власного, інвестованого власниками капіталу і довгостроково залучених фінансових ресурсів підприємства. Досліджуючи структуру капіталу класичні теорії фінансового управління тому і трактували її як співвідношення в складі сукупного капіталу інвестицій власників, як власний капітал і цінних паперів - облігацій, як виду залученого капіталу. Вони акцентували увагу лише на методах і методологіях, що ґрунтувались на врахуванні лише постійних видів капіталу. В країнах з розвинутою ринковою економікою дані об'єкти дослідження розглядаються і сучасними науковцями.

Із ускладненням і розширенням бази прикладного використання концепції оптимальної структури капіталу науковці запропонували використовувати ширший склад залученого капіталу, доповнивши дослідження вивченням різноманітних видів короткострокових банківських кредитів. Потреба такого трактування об'єктів дослідження при оцінюванні оптимальної структури капіталу обґрунтовувалась зростаючою часткою саме банківського кредитування у фінансуванні господарської діяльності підприємств.

Сучасні вітчизняні наукові дослідження проблематики структури капіталу виходять з того, що вивчаючи структуру капіталу необхідно розглядати всі елементи як власного, так і залученого капіталу суб'єктів бізнесу. При цьому, в складі власних фінансових ресурсів необхідно виділяти не лише початкові інвестицій власників при створенні бізнесу, але і накопичену його частину, що сформувалась як результат фінансово-господарської діяльності у формі резервного капіталу та нерозподіленого фінансового результату. Відповідно, і залучені фінансові ресурси необхідно досліджувати у всіх їх формах, що використовуються підприємством, в тому числі і короткострокових, а особливо щодо кредиторської заборгованості у формі товарного кредиту, що є важливим елементом в складі капіталу вітчизняних підприємств.

Такий погляд на категорію фінансової структури капіталу вимагає суттєвого розширення сфери прикладного використання даної концепції фінансового управління. На сьогодні в практиці удосконалення фінансової політики суб'єктів бізнесу вона знаходить застосування при:

- розширенні і диверсифікації сфер застосування для суб'єктів підприємницької діяльності з різними масштабами діяльності (великі, середні, малі) та формування рекомендацій з врахування можливості доступу до ресурсів фінансового ринку, оскільки для малих підприємств він суттєво обмежений. Більшість вітчизняних підприємств в умовах трансформаційних процесів в національній економіці не мають можливості використовувати більшість форм і видів як довгострокового, так і короткострокового залученого капіталу, що і актуалізує дослідження нових шляхів її застосування;

- комплексному і системному використанні індикатора вартості капіталу як інструменту оптимізації структури капіталу;

- оцінюванні і порівнянні ефективності використання капіталу з ефективністю використання інших видів ресурсів, в які він інвестований. Оптимізація структури капіталу дозволяє забезпечити зростання ефективності використання цілісного майнового комплексу підприємства.

Метою оптимізації структури капіталу є мінімізація витрат, пов'язаних з формуванням капіталу з різних джерел, що дозволяє максимізувати ринкову оцінку бізнесу.

Погоджуючись з підходом проф. І Бланка вважаємо, що в фінансовому управлінні капіталом одним із найважливіших завдань є оптимізація складу і структури капіталу, оскільки вони:

- впливають на рівень прибутковості і рентабельності економічних ресурсів, що використовуються в господарській діяльності та власного капіталу, визначаючи рівень економічної й фінансової рентабельності суб'єкту бізнесу;

- обумовлюють систему критеріїв та їх значень при оцінюванні фінансової стійкості, платоспроможності та рівня основних фінансових ризиків;

визначають рівні допустимого співвідношення прибутковості та ризику в процесі розвитку суб'єкта господарювання.

Відсутність єдиної, універсальної методики щодо визначення найбільш оптимального співвідношення власного і залученого капіталу не тільки для типових підприємств, але і для кожного окремого підприємства, вимагає подальших ґрунтовних дослідження даної проблематики як науковим, так і експертним середовищем.

Список використаних джерел

1. Васильців Т. Г. Формування системи фінансового забезпечення розвитку споживчої кооперації України: організаційно-економічні аспекти: монографія / Т. Г. Васильців, О. В. Мицак, Ю. М. Осадчук. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2017. – 200 с.
2. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент: підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є Чорна. – К.: ЦУЛ.- 2009.-250 с.
3. Мицак О. В. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / О. В. Мицак, І. Р. Чуй. – Львів: «Магнолія-2006».- 2018.-216 с.

Нагорний П.Д.,
к.т.н. доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ЧИ БУДЕ РОЗВИВАТИСЬ ВЕНЧУРНИЙ КАПІТАЛ В УКРАЇНІ

Фінансовий стан країни на нинішньому етапі потребує значних дій, направлених на прилив коштів для розвитку економіки держави. За офіційними даними державі на протязі 2019-2020 р.р. потрібно повернути зовнішнім інвесторам більше 12 млрд. доларів запозичень, включаючи сплату процентів. Це, при умові, що наступних запозичень не буде. Якщо ж вони будуть і будуть використані для зменшення сьогоднішніх зобов'язань, то сума боргів залишиться, тільки буде зміщений термін їх повернення. Сукупний державний борг України за підсумками жовтня 2018 року дорівнює 74,32 млрд доларів, або 2,093 трлн грн. [1].

Це вказує на те, що без кардинальних змін в економіці Україні вирішити питання поверненню зовнішніх державних запозичень неможливо.

Зрозуміло, що для зростання економіки України на рівні підтримки і подальшого розвитку діючих суб'єктів господарювання недостатньо, і тому конче необхідне створення нових високотехнологічних виробництв та ризикових галузей. Це сприятиме значному росту ВВП, створенню додаткових робочих місць і, як результат, зменшенню відтоку висококласних спеціалістів, зменшенню безробіття і збільшенню зайнятості виробничого персоналу, зростанню заробітних плат, наповненню соціальних фондів, бюджету країни.

Україна - клондайк для впровадження високих технологій. Поясненням цьому є минулий досвід розвитку космічної галузі, авіабудівної, електротехнічної, металургійної, машинобудівної, енергетичної, хімічної, сільськогосподарської, науковий та інженерний потенціал. Українські ІТ-технології і сьогодні мають достатній попит в Європі і на американському континенті. В Україні збереглась виробничі потужності, наукові школи для

впровадження і розвитку високотехнологічних розробок, подальших їх розвитку. Геологічне розташування України сприяє широкому доступу до використання надбань в галузі високих технологій, їх широкого використання.

Що ж стримує розвиток досягнень науки та їх впровадження у виробництво? В першу чергу можливість їх створення, в багатьох випадках - відтворення. Фінансовий стан країни на сьогодні недостатній, навіть відсутній для можливості впровадження і розвитку нових дохідних високотехнологічних технологій і виробництв в першу чергу за рахунок бюджетних коштів. З другої сторони, в Україні є достатньо приватного капіталу, більшість якого зосереджена в офшорах, і який працює на розвиток інших країн. За даними [2] за період з 1991 року і по сьогоднішній день з України в офшори виведено капітал на суму у 148 млрд доларів. В офшорах осіло 1,5–2 річних ВВП України (від 117 млрд доларів до 167 млрд. доларів), а щорічні офшорні втрати України сягають 11-12 млрд доларів.

В умовах дефіциту державних коштів та низької кредитної активності комерційних банків альтернативним джерелом фінансування розвитку українського бізнесу може стати венчурний капітал. Венчурні інвестиції на сучасному етапі є необхідними для успішного розвитку економіки України і можуть виступати джерелом формування капіталу підприємств.

Світовий досвід впровадження інноваційної моделі розвитку економіки свідчить, що її невід'ємним елементом є венчурне підприємництво. Терміни „венчурний капітал” і „венчурний бізнес” беруть початок від англійського слова „venture”, яке перекладається як „ризикове підприємство або започаткування”. Венчурне підприємництво – це діяльність, спрямована на впровадження ризикових проектів для одержання прибутків, підприємницького та засновницького доходів шляхом організації компанії, що займається впровадженням нововведень і подальшим їхнім розвитком. Венчурне підприємництво виконує функцію прискорювача інноваційного розвитку і здатне не тільки вивести економіку країни на вищий рівень, а й забезпечити прорив вітчизняних технологій на світові ринки.

У загальному розумінні венчурний капітал – це вкладені грошові кошти великих компаній, банків, страхових, пенсійних та інших фондів у сферу підвищеного ризику, новий бізнес, який поступово розширюється в процесі просування на ринок нових технологій. Поняття «венчурний капітал» походить від англійського слова «venture», що означає «ризикована справа або починання». Кінцева мета венчурного капіталіста – це продаж своєї частки вже стабільно працюючого, успішного підприємства за значно вищу ціну, що дозволить не тільки повернути вкладені кошти, але і суттєво заробити на профінансованому проєкті. Розвиток інноваційної діяльності як на рівні підприємства, так і на рівні всієї держави передбачає створення добре збалансованої системи фінансування.

Від того, наскільки успішно функціонує венчурний механізм сьогодні, залежить швидкість комерціалізації нових перспективних наукових ідей та технологічних розробок і, як наслідок, конкурентоспроможність національної промисловості в умовах глобалізації економічних відносин.

За інформацією президентських експертів в Україні є 15 найбільших промислово-фінансових груп: СКМ, ІСД, Group DF, «Донецьксталь», «Енергетичний стандарт», EastOne, «Миронівський хлібопродукт», «Приват», «Слав АГ», «Смарт-Холдинг», ТАС, «Укрлендфармінг», «Укрпромінвест», «Універсальна Інвестиційна Група» і «Фінанси і кредит» [3], які можуть і могли б виступити ініціаторами впровадження венчурних технологій створення високотехнологічних виробництв, тим паче, що вони заняті у галузях виробництва високотехнологічного спрямування

Особливості венчурного фінансування полягають у тому, що воно здійснюється поетапно, надання фінансових ресурсів для наступного етапу залежить від якості виконання попереднього, а саме:

- 1) виділяються кошти для створення підприємства, доопрацювання ідеї, специфікації нового продукту чи послуги, дослідження ринку, розроблення бізнес-плану. Головними критеріями відбору перспективних проєктів є потенціал відповідного ринку, фірми та її менеджменту;

2) фінансові ресурси спрямовуються на організацію та підготовку виробництва. На цьому етапі важливу роль відіграє управлінське вміння венчурних інвесторів;

3) надаються необхідні фінансові ресурси для виробництва нової продукції, створення іміджу нової фірми, торговельної мережі;

4) здійснюється комерціалізація нововведень. На цьому етапі венчурні капіталісти починають отримувати дохід.

Венчурні інвестиції, на відміну від класичних, не потребують гарантій, капітал вноситься без застави, на безпроцентній основі, як пай у статутний фонд фірми на певний термін (до 7 років); середня норма доходу значно вища, але й ризик більший; надається не лише капітал, а й управлінське вміння; інвестування здійснюється поетапно; існує тривала зацікавленість інвестора в успішному виконанні робіт венчурною фірмою, адже отримати дохід він зможе через 5–10 років після початку інвестування; прибуток венчурними фінансистами отримується після виходу акцій підприємства на відкритий ринок.

Отже, основним джерелом інвестицій для інноваційної діяльності став венчурний капітал. Головними його складовими є не державні, а вільні фінансові кошти великих компаній, пенсійних фондів, страхових компаній та інших комерційних структур.

Список використаних джерел

1. Олександр Яремчук. «У НБУ підраховали, скільки Україна повинна заплатити за кредитами». Інтернет видання «Сьогодні». 10 Грудня 2018, 09:36. URL: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/v-nbu-podschitali-skolko-ukrainy-dolzhna-zaplatit-po-kreditam-1196496.html> (дата звернення 1.03.2019)

2. Інна Шевчук. 3 1991 року з України в офшори вивели 148 мільярдів доларів. Інтернет видання *Економічна правда* 2 квітня 2017, 15:33 <https://www.epravda.com.ua/news/2017/04/2/623352/> (дата звернення 1.03.2019)

3. Олексій Янковий. Держави проти офшорів: як і чому змінюються бізнес-моделі великого капіталу. *Інтернетвидання Mind*. 21 березня 2018. 13:30.

URL: <https://mind.ua/publications/20182972-derzhavi-proti-ofshoriv-yak-i-chomu-zminyuyutsya-biznes-modeli-velikogo-kapitalu> (дата звернення 1.03.2019)

Надієвець Л. М.,

*к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Папаш А. В.,

*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИБУТКУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Вся господарська діяльність комерційного банку – здійснення банківських угод – має назву статутна діяльність.

Розмір прибутку банківської установи залежить від чотирьох «глобальних» компонентів: доходів, видатків, резервів і податків, сплачених до бюджету. Загальну структуру доходів та витрат комерційного банку відображено на рис. 1.

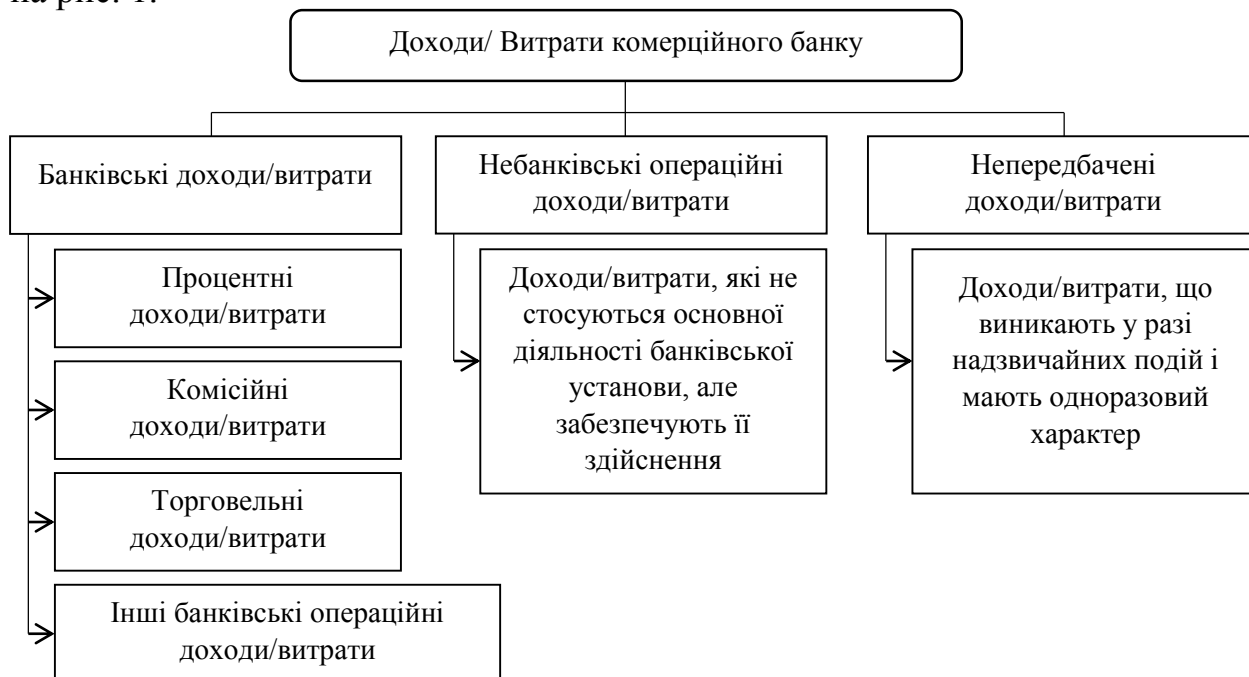

Рис. 1. Склад доходів та витрат комерційного банку

Доходи і витрати виникають за операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю банку (табл. 1).

Види доходів і витрат комерційного банку [1]

Група доходів і витрат	Характеристика виду діяльності	Види доходів і витрат банку
Доходи і витрати від операційної діяльності	Операційна діяльність – це основна діяльність, завдяки якій банк заробляє та нагромаджує грошові кошти, витрачає їх на поточні потреби, а також інші види діяльності, що не входять до складу інвестиційної чи фінансової діяльності	<ul style="list-style-type: none"> - процентні доходи і витрати; - комісійні доходи і витрати; - прибутки (збитки) від торговельних операцій; - дохід у вигляді дивідендів; - витрати на формування спеціальних резервів банку; - доходи від повернення раніше списаних активів; - інші операційні доходи і витрати; - адміністративні витрати; - податок на прибуток.
Доходи і витрати від інвестиційної діяльності	Інвестиційна діяльність – це придбання і продаж довгострокових активів та інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів (операції з цінними паперами зі строком перебування у портфелі банку більше одного року; вкладення в асоційовані та дочірні компанії).	<ul style="list-style-type: none"> - доходи (витрати) за операціями із збільшення (зменшення) інвестицій в асоційовані компанії; - доходи (витрати) за операціями із збільшення (зменшення) інвестицій у дочірні установи; - доходи (витрати) від реалізації (придбання) основних засобів та нематеріальних активів тощо.
Доходи і витрати від фінансової діяльності	Фінансова діяльність – це сукупність операцій, які ведуть до зміни власного та субординованого (запозиченого) капіталу банку і спрямовані на підтримання адекватності та достатності капіталу банку.	<ul style="list-style-type: none"> - доходи (витрати) за операціями з цінними паперами власного боргу; - доходи (витрати) за субординованим боргом; - дивіденди, що сплачені протягом звітного періоду; - доходи, які виникають у результаті випуску інструментів власного капіталу тощо.

Внаслідок специфіки банківської діяльності основна маса доходів банку припадає на операційні доходи, а саме на процентні доходи. В основному ці доходи від надання кредитів клієнтам або від розміщення тимчасово вільних грошових коштів у центральному та комерційних банках, а також процентні доходи від вкладень в боргові зобов'язання. В останні кілька років у основної частини вітчизняних банків процентні доходи становлять понад 70% загального обсягу доходів.

Суми процентних доходів обчислюються пропорційно часу і сумі активу або зобов'язання виходячи з бази нарахування. У банківській практиці за базу нарахування може вибиратися один із трьох варіантів, кожен з яких ґрунтується на кількості днів, що беруться до розрахунку, а саме: ураховується фактична кількість днів у місяці нарахування та в році нарахування – варіант факт/факт; ураховується фактична кількість днів у місяці нарахування, але в році умовно – 360 днів – варіант факт/360 умовно до розрахунку в місяці нарахування беруть 30, у році – 360 днів – варіант 30/360 .

Комісійні доходи – це друге за важливістю джерело доходів. Величина комісійної винагороди банку прямо пов'язана з обсягом наданих послуг і встановленими тарифами за їх надання. Решта видів доходів є в основному нерегулярними джерелами надходжень банку.

Витрати банку – це зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам.

Послідовність розрахунку кожного виду прибутку згідно Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України відображена в табл. 2.

Таблиця 2

Методологія розрахунку прибутку комерційних банків [2]

Вид прибутку	Формула обчислення	Розшифрування умовних позначень
1	2	3
Валовий прибуток	$\text{ВП} = \text{ОП} + \text{НОП} = (\text{ОД} - \text{ОВ}) + (\text{НОД} - \text{НОВ})$	ВП – валовий прибуток банку; ОП – операційний прибуток; НОП – неопераційний прибуток; ОД – операційний дохід банку – дохід за процентними операціями (ПД), комісійними операціями (КД), доходу від торгівельних операцій (ДТО) та іншого доходу (ІД); ОВ – операційні витрати банку – витрати за процентними операціями(ПВ), комісійними

Продовження таблиці 2

1	2	3
		операціями (КВ), витрат від торговельних операцій (ВТО) та інших витрат (ІВ); НОД – неопераційний дохід банку – дохід від реалізації майна, ліценцій, патентів, Ноу-хау, інформаційних технологій, програм; НОВ – неопераційні витрати банку – витрати з забезпечення функціональної діяльності (витрати на утримання апарату управління, господарські витрати, амортизаційні відрахування та ремонт основних засобів тощо)
Операційний прибуток	$OP = ЧПД + ЧКД + ЧТД + ІП = (ПД - ПВ) + (КД - КВ) + (ДТО - ВТО) + (ІД - ІВ)$	ЧПД – чистий процентний дохід $ЧПД = (ПД - ПВ)$; ЧКД – чистий комісійний дохід $ЧКД = (КД - КВ)$; ЧТД – чистий торговельний дохід $ЧТД = (ДТО - ВТО)$; ІП – інший прибуток, отриманий банком $ІП = (ІД - ІВ)$
Прибуток до оподаткування	$ПДО = ВП - ВФР$	різниця між валовим прибутком та витратами на формування резервів банку (ВФР)
Чистий прибуток (або прибуток після оподаткування)	$ЧП = ПДО - ІОП$	ПБ – платежів до бюджету; ІОП – інші обов'язкові платежі

Отже, будучи кінцевим фінансовим результатом, розмір отриманого банком прибутку відображає результати всіх його активних і пасивних операцій та дію всіх факторів, що впливають на діяльність банку. Основними джерелами формування прибутку комерційного банку є його доходи і витрати. На формування прибутку як фінансового показника роботи банку впливає встановлений порядок визначення результатів діяльності банку, обчислення собівартості банківських продуктів і загальнобанківських витрат, визначення прибутків (збитків) від фінансових операцій, іншої діяльності.

Список використаних джерел

1. Варцаба В. І. Облік у банків (у таблицях та схемах) / В. І. Варцаба, К. С. Машіко. – Ужгород: УжНУ Говерла, 2016. – 115 с.

2. Статистична інформація // Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Нікольчук Ю.М.,

*к.е.н., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Босак М. О.,

*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

В умовах ринкової економіки, коли розвиток банківського сектора відбувається під впливом жорсткої конкуренції, банки для забезпечення свого розвитку не тільки здійснюють традиційні банківські операції, як відкриття депозитів, проведення розрахунків, але і суттєво розширюють лінійку банківських послуг як для корпоративних клієнтів, так і для населення.

Сьогодні кредитні організації являються одними з провідних учасників ринку валюти та фондового ринку, пропонують клієнтам різноманітні види абсолютно нових банківських продуктів, які постійно розширюються в зв'язку з розвитком інноваційних технологій. Для обґрунтованого, раціонального та ефективного використання всіх елементів кредитного механізму банками має розроблятися відповідна кредитна політика, оскільки від неї залежить успішна діяльність банку у довгостроковій перспективі.

Правильна організація процесу банківського кредитування, розроблення ефективної і гнучкої системи управління кредитним операціями є основою фінансової стабільності і ринкової стійкості банківських установ. Забезпечувати управління кредитною діяльністю банку, ефективно використання його кредитного потенціалу, формування оптимального для нього кредитного портфеля, чітку організацію всього кредитного процесу дає можливість кредитна політика банку.

У сучасній економічній літературі немає єдиного розуміння кредитної

політики банку. Сучасні наукові підходи до визначення поняття «кредитна політика банку» систематизовані в таблиці 1.

Таблиця 1

Підходи сучасних науковців до визначення сутності кредитної політики банку

Автори	Визначення кредитної політики банку
І. Гуцал [1]	Є складовою частиною загальної політики банку, спрямованої на досягнення його стратегічних цілей: дотримання фінансової стійкості, надійності, ліквідності та платоспроможності банку; реалізується через кредитний механізм і пов'язана із раціональною організацією кредитних відносин, їх управлінням та регулюванням для досягнення конкретних цілей окремого комерційного банку.
У. Владичин [2]	Стратегія і тактика банку щодо спрямування коштів на кредитування клієнтів банку на основі принципів кредитування.
О. Вовчак [3]	Стратегія і тактика банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів: поверненості, строковості, цільового використання, забезпеченості, платності.
В. Вовк [4]	Визначає основні напрями кредитного процесу, пріоритети, принципи та цілі певного банку на кредитному ринку – стратегія кредитної діяльності банку, і передбачає застосування конкретних фінансових та інших інструментів, що використовуються в процесі реалізації кредитних угод – тактика банку щодо організації процесу кредитування.
Н.Л. Островська [5]	Інструмент системи управління кредитною діяльністю банку, кінцева мета якого запобігання ризикам в досягненні ним стратегічних цілей.
О. Дзюблюк [6]	Сукупність заходів та дій щодо формування складу кредитного портфеля і контролю над ним як єдиним цілим, а також встановлення стандартів для прийняття конкретних рішень.

На нашу думку, варто погодитися з точкою зору В.В. Рисіна [7] стосовно того, що ефективна та антикризова кредитна політика банку неможлива без її базування на системі принципів, а саме:

- орієнтації кредитної політики на задоволення потреб;
- адекватності кредитної політики ресурсній пропозиції;
- гнучкості кредитної політики;
- комплексного управління кредитними ризиками;
- відповідності кредитної політики ресурсній пропозиції;
- пріоритетності наявності надійного забезпечення;
- диверсифікації кредитного портфеля;

- обмеження загального кредитного ризику і в розрахунку на одного позичальника;
- контролю над цільовим використанням кредиту і фінансового стану позичальника;
- консервативності кредитної політики.

Як свідчить аналіз банківської практики, метою кредитної політики банку є максимальне задоволення потреби клієнтів у позикових засобах [8].

На підставі студіювання наукових джерел можна узагальнити класифікацію видів кредитної політики за критеріями:

- за суб'єктами кредитування – кредитування юридичних і фізичних осіб;
- за цілями – за поданням цільових позик, за поданням нецільових позик;
- за типом ринку – на грошовому ринку, на фінансовому ринку, на ринку капіталів;
- за географією застосування – кредитна політика, що проводиться банком: на місцевому, регіональному, національному і міжнародному рівнях;
- за забезпеченістю – за наданням забезпечених позик, за наданням незабезпечених позик;
- за ціною кредиту – кредитна політика з надання: стандартних позик, пільгових позик, проблемних позик (під підвищені відсотки);
- за методами кредитування – під час кредитування за залишком, під час кредитування з поверненням [9].

Необхідність кредитної політики полягає в тому, що саме вона дає змогу регулювати, управляти, раціонально організувати взаємини між банком і його клієнтами із залученням ресурсів на поворотній основі та їх інвестування в частині кредитування клієнтів банку. Важливо також підкреслити, що кредитна політика є основою управління ризиками в діяльності банку.

Отже, можна стверджувати, що управління кредитним ризиком відбувається на основі кредитної політики та передбачає створення механізму ідентифікації факторів ризику, аналізу і розрахунку їх величини, моніторингу

поточного стану позичальників та контролю угоди.

Список використаних джерел

1. Гуцал І.С. Дієвість кредитного механізму в економіці України: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01 / І.С. Гуцал. – К.: Київський національний економічний ун-т, 2004. – 25 с.
2. Владичин У.В. Банківське кредитування [Текст] / У.В. Владичин. – Київ: Атака, 2008. – 648 с.
3. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2008. – 564 с.
4. Вовк В.Я. Кредитування і контроль: навч. посібн. / В.Я. Вовк, О.В. Хмеленко. – К.: Знання, 2008. – 463 с.
5. Островська Н.Л. Теоретичні та практичні аспекти організації моніторингу кредитної політики в банку / Н.Л. Островська [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
6. Банківські операції: Підручник / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. – 696 с.
7. Рисін В.В. Реалізація ресурсної політики банків в умовах фінансової нестабільності: монографія. К.: УБС НБУ, 2012. 390 с.
8. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): монографія / О.Є. Гудзь, М.Я. Дем'яненко, П.А. Стецюк. К.: ННЦ ІАЕ, 2008. 302 с.
9. Любар О.О. Кредитна політика банків: види та моделі. Вісник університету Банківської справи Національного банку України. 2010. № 3 (9). С. 183–185.

Нікольчук Ю.М.,

*к.е.н., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Войчак І.В.,

*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ

Однією з визначальних характеристик діяльності комерційного банку є його ліквідність.

Термін «ліквідність» має широкий спектр застосування і використовується в різних сферах економіки, пов'язується з різними об'єктами, цей термін використовується як самостійна економічна категорія у сполученнях з іншими поняттями, що відносяться до конкретних об'єктів (товар, цінний папір) і суб'єктів національної економіки (банк, підприємство, ринок), а також для визначення характерних рис діяльності економічних суб'єктів (баланс банку, баланс підприємства тощо) [1, с. 86-87].

Загалом, термін «ліквідність» походить від латинського liquidus, що означає «рідкий, що розтікається», а отже, здатний змінювати свою форму. Він характеризується мовною схожістю: англійською – liquidity, французькою – liquidite, і німецькою – die Liquidität [2, с. 67].

Дуже часто вітчизняні науковці трактують ліквідності банку як здатність банку розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Однак сучасна економічна думка визначає ліквідність банку не тільки як збалансованість активів і пасивів, але й як здатність задовольняти потреби клієнтів у кредитних грошах [3].

Основоположниками поглядів та теоретичних аспектів ліквідності банку вважаються західні науковці (табл. 1).

Розуміння ліквідності банку західними науковцями

Автор	Визначення
Дж. Кейнс	Ліквідність банку – можливість і легкість оборотності різних вкладень банку (його активів) у готівкові кошти для виконання зобов'язань перед його кредиторами
Дж. Сінкі	Ліквідність банку – готовність банку до вилучення депозитів і задовольняти попит на кредити
П.С. Роуз	Банк вважають ліквідним, якщо він має доступ до коштів, які можна залучити по розумній ціні саме в той момент, коли вони необхідні
Е. Рід	Банк вважається ліквідним, якщо суми його готівкових коштів та інших ліквідних активів достатні для своєчасного погашення боргових і фінансових зобов'язань
Р. Дутвейлер	Ліквідність банку – це здатність задовольняти усі вимоги клієнтів у необхідній валюті

Джерело: [4, с.15]

Термін «ліквідність банку» набуває широкого використання в теорії та практиці банківської діяльності у другій половині 30-х рр. ХХ ст. (після періоду «Великої депресії») завдяки працям Дж. Кейнса – засновника першої макроекономічної доктрини регулювання ринкового господарства. У своїй роботі «Загальна теорія зайнятості, проценту і грошей» (1936 р.) Дж. Кейнс описав психологічний мотив «надання переваги ліквідності» – прагнення господарюючих суб'єктів зберігати отримані доходи в грошовій формі [4, с.15].

Є чимало дефініцій банківської ліквідності (рис. 1).

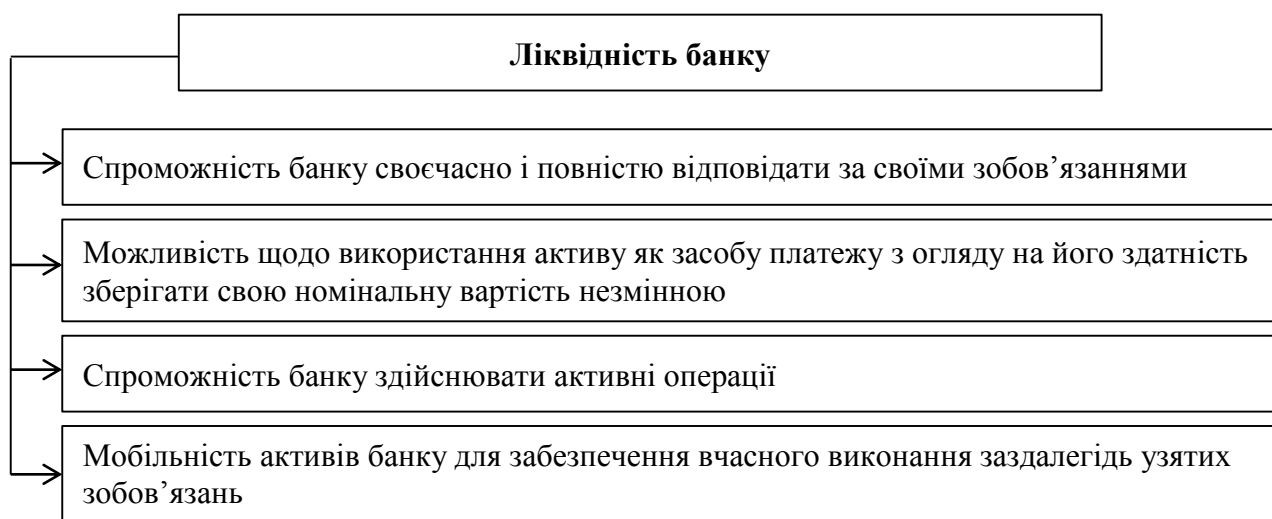

Рис. 1. Визначення поняття «банківська ліквідність»

Джерело: [5, с.434]

Аналіз публікацій, присвячених проблемам ліквідності банку, показав, що в економічній літературі науковці України дають різні тлумачення категорії

«ліквідність банку». Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні від 28.08.2001 р. № 368 трактує ліквідність банку як здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів, інші витрати) [6].

Заслуговують на увагу доробки з питання банківської ліквідності Серпенінової Ю. С., яка у своїх дослідженнях розглядає ліквідність як багаторівневу систему категорій, що об'єднує поняття:

- 1) ліквідність банківської системи;
- 2) ліквідність банку;
- 3) ліквідність балансу банку (ліквідність активів, ліквідність пасивів);
- 4) ліквідність окремих фінансових інструментів (готівка, валюта, цінні папери тощо) (табл. 2).

Таблиця 2

Системний підхід до трактування поняття «ліквідність банку»

Підсистема	Зміст підсистеми
Ліквідність банківської системи	спроможність забезпечити своєчасне виконання всіх боргових зобов'язань перед вкладниками, кредиторами і засновниками банківських установ, можливість залучати в повному обсязі вільні кошти юридичних і фізичних осіб та надавати кредити й інвестувати розвиток економіки країни
Ліквідність банку	спроможність банку виконувати свої зобов'язання має бути доповнене вимогою задовольняти кредитні заявки клієнтів, котрі відповідають його стандартам кредитування
Ліквідність балансу	характеризує запас власних коштів, запас (портфель) активів і певну структуру зобов'язань, а також відповідність строків запитання пасивів строкам погашення активів
Ліквідність активів	кошти, цінні папери, матеріальні цінності та інші ресурси підприємства, банку, держави, які можуть бути швидко і з мінімальними витратами перетворені в реальні грошові кошти в готівковій чи безготівковій формі
Ліквідність пасивів	залишки на поточних рахунках постійних клієнтів, кредити, отримані від міжнародних фінансових організацій, довгострокові депозити фізичних і юридичних осіб тощо

Джерело: сформовано на підставі [7, с.10-13]

Отже, ліквідність банку являє собою спроможність своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання за рахунок наявних активів. Банківська

ліквідність є «складеним» поняттям, яке включає такі окремі складові, як: ліквідність усієї банківської системи, ліквідність безпосередньо окремого банку, ліквідність балансу банку, ліквідність його активів і пасивів. Важливість управління ліквідності комерційних банків полягає в тому, що лише забезпечуючи її оптимальний рівень, банки є спроможними своєчасно виконувати свої зобов'язання за умови збереження прибутковості на достатньому рівні.

Список використаних джерел

1. Костюченко Т. І. Ліквідність комерційного банку: управління та регулювання // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2013. №2 С. 86-92. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvfbi_2013_2_17.pdf (дата звернення: 06.04.2019).

2. Отенко І. П., Азаренков Г. Ф., Іващенко Г. А. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Харків, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с.

3. Гірняк В. В., Пуцьківський Т. А. Управління ліквідністю банків за умов економічної нестабільності (на прикладі АТ «Ощадбанк») // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2018. Випуск 22. С. 766-773. URL: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018/30-vipusk-22-kviten-2018-r/3996-girnyak-v-v-putkivskij-t-a-upravlinnya-likvidnistyu-bankiv-v-umovakh-ekonomichnoji-nestabilnosti-na-prikladi-at-oshchadbank> (дата звернення: 06.04.2019).

4. Стукан І. Ю. Теоретичні основи ліквідності банківської системи // Наука й економіка. 2015. № 4 (40) С. 13-20. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nie_2015_4_3.pdf (дата звернення: 30.03.2019).

5. Довгань Ж. М. Менеджмент у банку: підруч. Тернопіль: Економічна думка, 2017. 512 с.

6. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (дата звернення: 30.03.2019).

7. Серпенінова Ю. С. Формалізація фінансового механізму управління ліквідністю банку // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2011. № 3(12). С. 193-196. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/63615/2/Serpeninova_finansovy_i_mekhanizm.pdf (дата звернення: 06.04.2019).

Нікольчук Ю.М.,

*к.е.н., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Ковальчук К. А.,

*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

В умовах сьогодення до управління банківським бізнесом висуваються нові вимоги, які передбачають зосередження більшої уваги на процеси залучення та розміщення банківських ресурсів. Банківський менеджмент охоплює діяльність щодо розроблення та реалізації ефективною та дієвою депозитною політики.

Депозитна політика сприяє процесу залучення грошових коштів, дає змогу запобігти дисбалансам у процесі їх розміщення та використання, невідповідності термінів залучення та використання банківських ресурсів. Водночас під час формування депозитної політики необхідно передбачати можливості її модифікації та адаптації з метою урахування особливостей соціально-економічного розвитку областей та регіонів під час реалізації такої політики.

Отже, депозитні банківські операції – це операції із залучення коштів юридичних і фізичних осіб у внески на певний термін або до запитання, а також залишків коштів на розрахункових рахунках клієнтів для використання їх у якості кредитних ресурсів і в інвестиційній діяльності. Банківський вклад (депозит) – це грошові кошти (в готівковій та безготівковій формі, в національній або іноземній валюті), передані в банк їх власником для зберігання на певних умовах [1, с. 47]. Тоді як депозитна політика – це процес формування портфеля депозитних ресурсів, різноманітних форм і методів здійснення цих заходів, визначення конкурентних позицій на даному сегменті ринку і забезпечення

стійкості і надійності ресурсної бази. Для ефективного проведення депозитної політики необхідна чітка послідовність дій з приводу її розробки та функціонування, що мають ґрунтуватися на принципах економічної доцільності та узгодженості [2, с. 25].

У результаті реалізації депозитної політики комерційний банк має сформовану депозитну базу. Під депозитною базою комерційного банку розуміємо сукупність коштів на депозитних рахунках клієнтів, відкритих у банку на договірних умовах. Клієнтами, що відкривають у банку депозитний рахунок і, таким чином, передають кошти у тимчасове розпорядження банку для формування його депозитної бази, можуть бути: приватні (фізичні) особи та їх об'єднання; юридичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, організації та установи незалежно від форми власності (у тому числі фінансово-кредитні інститути); бюджети та позабюджетні фонди в особі Державного казначейства [3, с. 35]. Як свідчить банківська статистика, депозитні строкові вклади фізичних осіб є найбільш поширеними і відіграють визначальну роль у структурі банківських зобов'язань [4]. Процес залучення грошових коштів населення та суб'єктів економічної діяльності на депозити, як правило, залежить від ініціативи самого вкладника, який самостійно визначає частину своїх коштів, яка спрямовується на заощадження. Саме тому важливу роль у процесі реалізації депозитної політики відіграють заходи впливу на економічну поведінку потенційних вкладників. Основою економічної поведінки потенційного вкладника, безумовно, є психологічна довіра як до банківської системи, так і до національної грошової одиниці. Надзвичайно важливою є стабільність економіки та гривні.

Таким чином, депозитна політика за сучасною банківською методологією є поєднанням стратегії та тактики під час формування ресурсної бази за рахунок залучення оптимального обсягу грошових коштів шляхом продажу депозитних продуктів. З огляду на специфіку формування і реалізації депозитної політики банку, депозитна політика виконує дуже важливу функцію — функцію оптимізації депозитного процесу. Саме завдяки цьому відбувається створення

умов для досягнення основної мети функціонування комерційного банку [5, с. 10].

Депозитна політика комерційного банку виступає складовою банківського менеджменту щодо реалізацій конкурентних позицій на ринку депозитних послуг. Кожен комерційний банк намагається реалізувати свої інтереси за умови врахування впливу депозитної політики Національного банку України та базуючись на конкретних умовах функціонування депозитного ринку.

Характерними ознаками депозитної політики є наступні:

- тісний зв'язок з кредитною політикою банку, оскільки забезпечує взаємозв'язок та взаємоузгодження між депозитними і кредитними операціями за термінами й сумами;

- спрямування на задоволення потреб банку в ліквідності шляхом активного залучення коштів, зокрема запозичених;

- поєднує стратегію та тактику банку щодо залучення грошових коштів вкладників та інших кредиторів і визначення їх найефективнішої комбінації;

- ґрунтується на асортименті високоякісних депозитних послуг, різноманітних форм і методів залучення коштів, особлива увага приділяється строковим депозитам, які сприяють підтримці ліквідності балансу банку і є більш прогнозованими;

- забезпечує стійкість депозитної бази і конкурентні переваги на фінансовому ринку.

Для того, щоб дізнатися, на скільки оптимальною є депозитна політика окремого банку, можна скористатися такими критеріями [6 с. 56]:

- взаємозв'язок депозитних, кредитних та інших операцій, що дає змогу підтримувати стабільну фінансову стійкість;

- здійснення диверсифікації банківських ресурсів задля мінімізації банківського ризику;

- сегментація депозитного портфеля у розрізі клієнтів, послуг та ринків;

- клієнтоорієнтований підхід до різних груп клієнтів;

- забезпечення конкурентоспроможності депозитних продуктів.

Отже, депозитна політика – це складне економічне явище. Удосконалення депозитної політики як стратегії та тактики вітчизняних банків на ринку депозитних продуктів має бути спрямоване на формування пропозиції та розвиток тих банківських продуктів, які б мали реальний попит, були клієнтоорієнтованими, тобто враховували б індивідуальні потреби окремих груп клієнтів.

Список використаних джерел

1. Довгань Ж. М. Удосконалення депозитної політики банківських установ / Ж. М. Довгань // Наука молода : зб. наук. праць молодих вчених ТНЕУ. — 2015. — № 23. — С. 46—53.
2. Ярошенко С.П. Управління залученням ресурсів банку з депозитних джерел [Текст]: монографія / С.П. Ярошенко [та ін.]. — Суми: Університетська книга, 2011. — 105 с.
3. Жежерун Ю.В. Особливості формування ресурсної бази банків в Україні. Вісник Університету банківської справи. 2015. № 3 (24). С. 32–37.
4. Основні показники діяльності банків України. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
5. Андрушків Т. Депозитна політика комерційного банку та напрями її вдосконалення / Т. Андрушків // Українська наука: минуле сучасне, майбутнє. — 2012. — № 17. — С. 3–13.
6. Панасенко Г. О. Теоретичні засади оптимальних рішень у процесі формування ресурсного потенціалу банку і забезпечення його фінансової стабільності // Економіка і управління. — К.: Європ. ун-т, 2009. — № 4 (34). — С. 54—60.

Нікольчук Ю.М.,

*к.е.н., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Рекрут'як О. С.,

*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА РОЛЬ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Невід'ємним елементом усіх сторін життя людей, усіх стадій суспільного виробництва є грошові кошти. Значення та роль грошей на рівні підприємства в умовах ринкової економіки були з'ясовані ще Дж. Кейнсом у його всесвітньо відомій праці «Загальна теорія зайнятості, процентів та грошей» (1936 р.). Згідно із дослідженнями Дж. Кейнса існують три основні причини, що спонукають підприємство мати гроші [1, с. 4]:

- рутинність – грошові кошти використовуються для виконання поточних операцій;
- обережність – грошові кошти необхідні для виконання непередбачених платежів;
- спекулятивність – грошові кошти необхідні для несподіваного вигідного інвестування.

Грошові активи підприємства трактують як об'єктивну економічну категорію, функціональна сутність якої полягає у створенні умов матеріально-фінансової збалансованості.

Поняття «грошовий потік» – англ. cash-flow – з'явилося в іноземній літературі з фінансового аналізу та фінансового менеджменту. Спочатку воно використовувалося виключно у процесі визначення вартості фінансових активів та оцінки ефективності реальних інвестицій. Пізніше грошові потоки набули широкого значення та використання у фінансовій практиці. Останнє зумовлено

переходом від усебічного дослідження показників прибутковості до розгляду ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості тощо.

Поняття «грошовий потік» можна розглядати з теоретичної та практичної точок зору. З теоретичної позиції грошовий потік визначений як матеріально-речова субстанція економічних відносин, що виникають під дією об'єктивних економічних законів, опосередковуючи взаємовідносини господарюючих суб'єктів і відображаючи ступінь задоволення їх фінансових інтересів. З позиції сучасної практики грошовий потік являє собою кількісно виражену та документально підтверджену сукупність притоків і відтоків грошових коштів за певний період часу.

Узагальнення поглядів на дослідження аналізу грошових потоків підприємства у науковій літературі дає змогу виокремити їх у дві групи підходів:

- статичний підхід – проведення аналізу збалансованості грошових коштів підприємства у певний момент часу;
- динамічний підхід – проведення аналізу динаміки грошових потоків підприємства за визначений період часу.

Статичний підхід до характеристики грошей визначає їх наявний залишок (запас) коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства на певний момент часу. Основним недоліком цього підходу є ігнорування чинника часу, що не дозволяє аналітику об'єктивно оцінити платоспроможність підприємства.

Це обумовлює виникнення й розповсюдження в економічній літературі динамічного підходу до визначення грошових коштів, в основі якого лежить поняття «грошові потоки».

Грошовий потік – це сукупність надходжень і виплат грошових коштів за певний період часу, в процесі здійснення господарської діяльності підприємства. Серед трьох найважливіших параметрів його господарської діяльності – виручка від реалізації продукції, прибуток та грошові потоки – останнім, на нашу думку, повинна відводитись домінуюча роль.

Як зауважив відомий спеціаліст Я. Соколов у монографії «Основи теорії бухгалтерського обліку», на практиці існує своєрідний парадокс: «прибуток є, а

грошей немає». Основними відмінностями між сумою отриманого прибутку та грошовими потоками є наступні:

- прибуток відображає грошові та негрошові доходи протягом певного періоду, що не співпадає із реальним надходженням грошових коштів;
- прибуток визнається після здійснення продажу, а не після надходження грошових коштів;
- при розрахунку прибутку витрати на виробництво продукції визнаються при її реалізації, а не в момент їх оплати [2].

В економічній літературі грошовий потік розглядається як стійка сукупність розподілених у часі процесів надходження та вибуття грошових коштів, що генеруються суб'єктом господарювання в результаті здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Узагальнивши дослідження науковців [2, 3], можемо констатувати, що роль грошових потоків у функціонуванні підприємств є вирішальною, що обґрунтовується такими положеннями:

- грошові потоки обслуговують здійснення господарської діяльності підприємства майже у всіх її аспектах;
- раціональне управління грошовими потоками забезпечує фінансову рівновагу підприємства у процесі його стратегічного розвитку;
- якісно налагоджена система управління грошовими потоками сприяє ритмічності здійснення операційного процесу підприємства, адже будь-які збої в здійсненні платежів негативно відображаються на формуванні виробничих запасів сировини та матеріалів, рівні продуктивності праці, реалізації готової продукції тощо;
- ефективність управління грошовими потоками впливає на потребу підприємства в позиковому капіталі; активно управляючи грошовими потоками можна забезпечити більш раціональне та економне використання власних фінансових ресурсів;
- раціональне управління грошовими потоками є важливим чинником фінансового забезпечення прискорення обороту капіталу підприємства;

– якісне управління грошовими потоками забезпечує зниження ризику неплатоспроможності підприємства; навіть у підприємств, які успішно реалізують свою господарську діяльність і генерують достатню суму прибутку, неплатоспроможність може виникнути внаслідок незбалансованості різних видів грошових потоків у часі;

– активні форми управління грошовими потоками дають змогу підприємству отримати додатковий прибуток, скажімо ефективно використовуючи тимчасово вільні залишки грошових коштів.

Розглянуті аспекти підтверджують необхідність виділення грошових потоків у самостійний об'єкт дослідження та зумовлюють потребу в розробці дієвого механізму управління ними. Об'єктивною необхідністю за цього є їх структурування відповідно до певних критеріїв, що забезпечить можливість нівелювання впливу особливостей окремих грошових потоків на процес управління внаслідок формування об'єкта управління на основі цільової вибірки грошових потоків.

Список використаних джерел

1. Лігоненко Л. О. Управління грошовими коштами торговельного підприємства: Навчальний посібник / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ковальчук. – 3-ге вид. пероб. і допов. – К. : КДТЕУ, 2016. – 156 с.

2. Стащук О. В. Грошові потоки підприємства : сутність та необхідність управління / О. В. Стащук, А. М. Хандучка // *Молодий вчений*. – 2014. – № 6(09). – С. 45–47.

3. Helfert E. A. The Nature of Financial Statements: The Cash Flow Statement. *Financial Analysis – Tools and Techniques – A Guide for Managers* / E. A. Helfert. – McGraw–Hill. (2011). – 480 p.

Нікольчук Ю.М.,

*к.е.н., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Солоненко О. Г.,

*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ

У сучасних економічних умовах в Україні кредитування фізичних осіб набирає все більшої популярності. Практика показує, що доходів, які отримує середньостатистичний українець, вистачає лише на предмети першої необхідності.

Разом з тим активізація кредитування фізичних осіб є економічно важливою і вигідною не лише для населення, але і для банківських установ, для стабілізації й розвитку економіки держави загалом. Споживчий кредит займає важливе місце у соціально-економічному розвитку більшості країн. Незважаючи на фінансово-економічну нестабільність, його роль сьогодні значно зростає і в Україні [1, с. 95].

Відомо, що кредитування фізичних осіб пов'язане з високими ризиками, перш за все кредитними, які спричиняють погіршення якості кредитного портфелю.

Кредитування фізичних осіб має свої характерні риси:

- позичальник самостійно обирає банк, з яким він хотів би укласти договір. Фізична особа має право одночасно брати позики в різних банках;
- банківський кредит надається тільки при умові укладенні кредитного договору;
- всі питання, що постають з приводу кредитування, безпосередньо вирішуються між банком і позичальником;

– згідно з вимогами договором кожний із суб'єктів кредитних відносин бере на себе певні зобов'язання.

До переваг споживчого кредиту відносяться: збільшення сукупного платоспроможного попиту на споживчі товари й послуги, який стимулює розширення виробництва в умовах ринкової економіки, де платоспроможний попит є основним чинником економічного зростання; прискорення обігу грошових коштів, що призводить до стимулювання фінансово-банківської галузі; розширення споживчого кредиту сприяє формуванню цивілізованих відносин на споживчому ринку країни [2]

Банківський кредит для фізичних осіб є формою економічних відносин між банком та позичальником, яка передбачає надання населенню на умовах повернення, строковості та платності нагромаджених в банку тимчасово вільних грошових ресурсів. У стабільно функціонуючій економіці має місце досить жорстка міжбанківська конкуренція за кредитне обслуговування клієнтів.

Основними видами банківського кредитування фізичних осіб є надання позики для потреби купівлі товарів тривалого користування (споживчий), для купівлі житла (іпотека) та для купівлі транспортних засобів. Банки приділяють значну увагу кредитуванню фізичних осіб, розробляють все нові кредитні продукти, постійно диверсифікують умови кредитування, займаються лібералізацією ставлення до клієнтів [3].

Обмеження доступу фізичних осіб до банківських ресурсів дозволяє уповільнити темпи зростання інфляції, але в той же час є однією з причин стагнації кредитної діяльності вітчизняного банківського сектора та зміни структури споживчого ринку України [4].

Одними з основних факторів, які гальмують відновлення кредитування є високий рівень невизначеності щодо подальшого економічного розвитку та лімітоване коло надійних позичальників. Проте на сучасному етапі банки прогнозують зростання попиту на кредити фізичним особам. Населення потребує кредитних коштів постійно, але враховуючи, що в умовах кризи кредитування було мінімальним, сформувався відкладений попит на кредити.

Отже, кредитування фізичних осіб відіграє важливу роль в економічному зростанні. За результатами проведеного дослідження можемо визначити напрямки його подальшого розвитку в Україні:

- удосконалення нормативно-правової бази у сфері кредитування фізичних осіб;
- зниження відсоткових ставок на кредити шляхом прив'язки відсоткової ставки за ними до облікової ставки НБУ;
- подальше запровадження скорингових програм, які спростять процедуру отримання споживчого кредиту;
- розробити перелік адміністративних законодавчо закріплених заходів, що вживаються до позичальника у разі порушення ним умов кредитного договору із чітким виокремленням критеріїв, що зумовлюють застосування тих чи інших заходів;
- приєднання до Бюро кредитних історій не лише банківських установ, але і кредитних спілок та інших фінансових компаній;
- активне використання маркетингових технологій для збільшення споживчого кредитного портфелю. Створення нових кредитних продуктів для фізичних осіб [5, с. 150].

Кредитування фізичних осіб відіграє надзвичайно важливу роль як у швидкому задоволенні постійно зростаючих потреб населення, так і в розвитку економіки загалом. Необхідність існування такого виду кредиту обумовлена витрачанням громадянами, що одержують низькі доходи, більшої частини своїх доходів на харчування та інші невідкладні статті споживання, оскільки питома вага витрат на харчування більша у тих, у кого доходи найменші, а менша у забезпечених [6, с. 80]. З огляду на це задоволення потреб, відмінних від харчування, споживачами з меншими доходами ускладнено відсутністю власних вільних коштів, що й формує потребу в отриманні кредиту. На сьогодні банківські кредити населенню не створюють істотних ризиків прискорення інфляції або збільшення дефіциту платіжного балансу. Але за оцінками НБУ, в найближчі роки очікується істотне збільшення темпів приросту споживчого

кредитування що може мати негативний макроекономічний ефект для України. Також банкам необхідно вдосконалити управління кредитним портфелем фізичних осіб, ретельніше вивчати стан кредитоспроможності клієнтів з метою зниження ризиків неповернення позичених коштів.

Список використаних джерел

1. Доценко І.О., Доценко В.В. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 12. Ч. 1. С. 94–98
2. Вовк В.Я. Ринок споживчого кредитування: проблеми та перспективи розвитку у посткризовий період [Електронний ресурс]. – Режим доступу - http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
3. Грищук Ю.П. Проблеми споживчого кредитування в Україні / Ю.П. Грищук. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.rusnauka.com/27_NPM_2012/Economics/1_116750.doc.htm, с. 69
4. Про споживче кредитування: Закон України від 15 листопада 2016 року № 1734 VIII 4640. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>.
5. Вовчак О.Д., Атонюк О. І. Споживче кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку в умовах фінансово- економічної нестабільності. Європейські перспективи. 2016. Вип. 2. С. 148-157.
6. Захаркін О.О. Шляхи оптимізації споживчого кредитування в Україні в умовах фінансово-економічної кризи / О.О. Захаркін, Т.С. Мякота // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – 2010. - № 1 (8). – С. 79-84.

Носов О.Ю.,

*д.е.н., доц., професор кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Мельничук Т.В.,

*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

На сьогоднішній час існування сучасної економіки дуже тісно зв'язав з застосуванням кредиту. Наразі це є невід'ємний атрибут ефективного виробничого процесу у всіх галузях економіки. Не стали винятком і підприємства аграрного сектору економіки. На думку багатьох учених, економістів, кредитування на сьогоднішній день є найпростіший шлях подолання нестачі або дефіциту фінансових ресурсів. Забезпечити стабільний розвиток сільськогосподарського виробництва видається неможливим без налагодження ефективного функціонування системи кредитування аграрної галузі економіки. [1]

Аграрний сектор посідає важливе місце в економіці України, а від його розвитку залежить нормальне функціонування всього господарства й життя країни. Україна сьогодні є активним учасником світового продовольчого ринку, в українських постачальниках продукції сільського господарства зацікавлені багато країн, тому в перспективі розвиток аграрного сектору повинен стати найпотужнішим локомотивом усієї української економіки, адже при наявності фінансових можливостей у товаровиробників розпочнеться відродження інших галузей економіки, насамперед, промисловості. [4]

Дослідники розвитку кредитного ринку в аграрному секторі економіки України відмічають, що сільське господарство – це сфера, де кредитні ресурси

відіграють вирішальну роль, а кредитування є головним складовим елементом механізму фінансування підприємств аграрної сфери економіки [2,3]

Для того, щоб дати вичерпне визначення вищезазначеного поняття кредиту, необхідно провести його морфологічний аналіз. Кредит – одна з найскладніших економічних категорій, що породжує тривалу дискусію вчених-економістів щодо форм та механізмів впливу кредиту на розвиток соціально-економічних процесів. Слово “кредит” (kreditumy) у перекладі з латинської означає “дім”, ”позика”, “довіра”. Кредит є економічною категорією, його виникнення пов’язане із розшаруванням первісного суспільства на бідних і багатих, а також становленням товарно-грошових відносин. Спочатку кредит надавався в натуральній формі для задоволення потреб і сплати боргів. У ході розвитку товарно-грошових відносин кредит здобув грошову форму [5, с. 195-196].

Поняття “кредит” висвітлюється в працях вітчизняних та закордонних авторів: А. Сміт, Д. Рікардо, А.Торго, Дж. Ло, Г. Маклеод, М. Денисенко, В. Кабанов, Л. Худолій, Л. Федорович, І. Чехова, М. Бунге, М. Туган-Барановський та інші.

Суть аграрного кредитування на сьогодні полягає у наданні кредиту спеціальні ланці суб’єктів господарювання, які займаються, тобто специфікою діяльності яких є аграрна промисловість.

У сучасних умовах глобалізації стимулювання переходу сільського господарства на інноваційний шлях розвитку з використанням інформаційних технологій вимагає розробки комплексних заходів та ефективних механізмів державної політики. Ефективні заходи аграрної політики в інформаційній сфері полягають у розв’язанні проблем застосування в процесі державного управління електронного урядування, забезпеченні сільськогосподарським виробникам доступу до мережі Інтернет для збільшення обсягів виробництва агропродовольчої продукції, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного агропромислового комплексу, зростання доходів та зайнятості сільського населення. Розвиток інформаційного забезпечення аграрного сектору економіки

України вимагає вдосконалення механізмів реалізації державної аграрної політики та формування системи державної маркетингово-логістичної підтримки виробників сільськогосподарської продукції. Це, у свою чергу, сприятиме економічній конкуренції на ринках аграрної продукції та інформаційній підтримці управлінської діяльності господарюючих суб'єктів аграрного сектору економіки та ринкової інфраструктури.

Теоретико-методологічні аспекти зростання ролі інформаційного ресурсу, розвитку інформаційної інфраструктури аграрного сектору економіки та інформаційно-технологічного переоснащення ключових галузей аграрного сектору економіки знайшли певне висвітлення в працях вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, основи теорії інформаційної політики, формування механізмів державного управління у сфері інформаційно-технологічного переоснащення сільськогосподарської галузі України висвітлено в роботах О.М.Бородіної, Т.О.Осташко, М.А.Латиніна. Важливі аспекти державної політики та інформаційного забезпечення управлінської діяльності знайшли відображення в роботах І.В.Розпутенка та І.Г.Міхаліної

Аналіз сучасного стану розвитку кредитування агропідприємств в Україні свідчить про наявність значних проблем розвитку кредитування сільськогосподарських підприємств, що пов'язано з неефективністю адміністративно-організаційної структури управління кредитною діяльністю, а також недостатньою розвиненістю фінансово-кредитної системи підтримки аграрного сектору та реалізації сучасних кредитних програм. Для подолання недоліків та вдосконалення системи управління в роботі запропоновано методичний інструментарій кредитування суб'єктів господарювання в аграрному секторі економіки, що передбачає взаємодію трьох рівнів ієрархії управління: – макро-, мезо- та мікрорівнів (держава – регіон – аграрні підприємства) і покликаний удосконалити фінансово-кредитну систему підтримки аграрного сектору та визначити сценарії управління відповідно до пріоритетних напрямів розвитку аграрного сектору економіки що є підґрунтям оцінювання впливу ефективності кредитування на результати діяльності та

надає можливість визначити особливості кредитування для підбору важелів регуляторного впливу.

Економічний ефект від удосконалення фінансово-кредитної системи управління та підтримки аграрного сектору відображається в прирості як ресурсного потенціалу, так і результатів діяльності АПК. Для урахування всієї множини факторів, що впливають на результативність діяльності останнього, оцінка ефективності підтримки має бути всебічною й повинна вирішувати комплекс завдань

Список використаних джерел

1. Наукові записки, вип.20, 2016 О.В. Ляшенко, Т.М. Котенко, монографія с. 53
2. Чехов І.В. Особливості функціонування ринку банківських кредитних ресурсів в аграрному секторі економіки України /І.В.Чехов/ Гроші, фінанси і кредит / Ін-т.ол.культ.Нац.акад.аграр.наук України. – 2013. – С. 1-7
3. Войниченко П.П. Особливості банківського кредитування суб'єктів аграрної галузі/П.П.Войниченко / Проблеми АПК/ Уман. нац. ун-т.сад. – 2012. – С.1-7
4. Стан банківського кредитування в аграрній сфері [Електронний ресурс] // Навчальні матеріали онлайн. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/70870/bankivska_sprava/stan_bankivskogo_kredituvannya_agrarniy_sferi.
5. Хмелярчук М. І. Внесок українських вчених у розвиток теорії кредиту/ Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19. – с. 295–302.

Носов О.Ю.,

*д.е.н., доц., професор кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Олійник І. М.,

*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ: СИСТЕМА НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

В сучасних умовах вільної міжнародної торгівлі товарами та послугами валюта залишається невід'ємною і самостійною складовою частиною економіки. Сьогодні у банківській діяльності валютні операції відіграють важливу роль, а тому найбільш активними учасниками валютного ринку виступають банки. Комерційні банки проводять основний обсяг валютних операцій, здійснюючи 60-80% всіх валютних операцій і активно впливаючи на формування обмінних курсів.

Валютний ринок є складним економічним поняттям. Варто зазначати, що у сучасній вітчизняній та іноземній літературі сутності поняття «валютний ринок» як загального підходу до визначення цієї економічної категорії не існує. Визначення «Валютний ринок – це складова сфери обміну національної й міжнародної економіки, в якій здійснюється торгівля національними і наднаціональними грошовими одиницями та валютними цінностями, що обслуговують міжнародні платіжні операції» вважає правильним Білоцерківець В.В.[1] У Постанові Правління НБУ дається трактування терміну «міжбанківський валютний ринок України – це сукупність відносин у сфері торгівлі іноземною валютою в Україні між суб'єктами ринку, між суб'єктами ринку та їх клієнтами (у тому числі банками-нерезидентами), а також між суб'єктами ринку й Національним банком»[2].

На валютному ринку об'єктами купівлі-продажу виступають іноземна валюта інших країн, колективні валюти, іноземні та валютні цінності тощо, які купуються чи продаються за національну валюту країни.

На ринку валют суб'єкти поділяються на чотири групи: фізичні та юридичні особи; комерційні банківські установ; державні установи; валютні біржі та валютні відділи товарних та фондових бірж [3].

У структурі валютного ринку можна виділити національний (місцевий), регіональний та міжнародний валютні ринки. Дані види ринків відрізняються між собою характером і масштабом валютних операцій, рівнем правового регулювання, кількістю валюти, що купується і продається, тощо. За ступенем організованості валютний ринок буває біржовий і позабіржовий [4].

Функції валютного ринку реалізуються через здійснення суб'єктами ринку валютних операцій. Під валютними операціями розуміють будь-які платежі, пов'язані з переміщенням валютних цінностей між суб'єктами валютного ринку.

Операції з валютними цінностями та розрахунки в іноземній валюті займають провідне місце у банківському бізнесі. На сучасному етапі розвитку банки обслуговують не лише експортерів й імпортерів, а й величезні міжнародні потоки капіталів, виступають безпосередніми учасниками операцій на внутрішньому та зовнішньому валютних ринках [5].

Національний банк України є основним органом України, на якого покладено завдання розроблення, реалізації валютної політики та регулювання валютного ринку.

Валютні операції банку бувають основні, похідні та допоміжні нетрадиційні валютні операції [4]. Конверсійні операції поділяються на:

1. Поточні торговельні (оплата за експорт-імпорт товарів, робіт, послуг)
2. Поточні неторговельні (виплата стипендій, заробітних плат в іноземній валюті).

Банки здійснюють розрахунки операції в іноземній валюті, під якими розуміють розрахунки, які банки виконують за дорученням своїх клієнтів

(суб'єктів торгово-економічних та інших відносин) шляхом застосування таких форм як: банківський переказ, документарне інкасо та документарний акредитив, які відрізняються обсягами зобов'язань та розподілом відповідальності між банками та їх клієнтами.

Банки також здійснюють відкриття та ведення валютних рахунків, формують кореспондентські відносини з іноземними банками.

Розвиток економічного середовища та вдосконалення банківської діяльності ведуть до виникнення нових нетрадиційних операцій. Відповідно, розширення валютних відносин веде до вдосконалення валютного обслуговування та пропонування банками таких нетрадиційних операцій як лізинг, факторинг та форфейтинг, а також трастових, аналітичних, інформаційних, консультаційних послуг щодо використання валюти. Операції на валютному ринку комерційні банки проводять через підрозділи валютного дилінгу, які складаються з двох відділів: дилінгового відділу (front-office) та відділу розрахунків за валютними операціями (back office). У дилінговому відділі підрозділу працюють групи фахівців, що займаються проведенням конверсійних, кредитно-депозитних операцій, а також обслуговуванням клієнтів, які здійснюють за посередництвом банку операції на валютному ринку [6].

Законодавчі та нормативні акти, пов'язані з валютним регулюванням, передбачають, що всі розрахунки в іноземній валюті здійснюються через уповноважені банки, тобто банки, що мають ліцензії Національного банку на проведення валютних операцій.

Внутрішня ліцензія надає комерційному банку право на здійснення повного або обмеженого переліку банківських операцій в іноземній валюті лише на території країни.

Від 7 лютого валютні операції в Україні відбуваються згідно із новим законом "Про валюту і валютні операції". Нова система передбачає понад 20 послаблень на валютному ринку [7].

На сучасних валютних ринках комерційні банки відіграють провідну роль ключових учасників грошово-кредитного ринку і стають головними «продавцями» фінансових послуг, що дозволяє розглядати невід’ємною складовою банківської діяльності щодо валютні операції.

Список використаних джерел

1. Бодрова Н. Е. Валютний ринок: стан, проблеми, перспективи / Н. Е. Бодрова // Економіка. – 2012. - № 1.
2. Постанова Правління НБУ від 02.01.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://bank.gov.ua/document/download?docId=85227208>
3. Валютний ринок України : аналіз сучасного стану та шляхи вдосконалення [Текст] / А. Г. Пасічник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 1. – С. 37-43.
4. Стаття «Класифікація валютних операцій в міжнародному праві»./ Б. М. Криволапов // Часопис Київського університету права- 2012/2 С.344-349
5. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41556547>
6. О. В. Дзюблюк, О. М. Владимир Банки у системі організації валютних відносин // Монографія / – 2014 р.
7. «Розвиток системи валютного регулювання в Україні: експертна оцінка та прогноз»/10.12.2018р [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://ua.news/ua/rozvytok-systemy-valyutnogo-regulyuvannya-v-ukrayini-ekspertna-otsinka-ta-prognoz/>

Озеран В. О.,

*к.е.н., професор, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Кравецька К. І.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Особливістю діяльності бюджетних установ є те, що всі вони фінансуються за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів. Але коштів одержаних з бюджетів не вистачає на забезпечення їх ефективного функціонування. Тому необхідно приділити увагу позабюджетним джерелам формування фінансових ресурсів бюджетної установи.

Позабюджетні надходження грошових коштів та доходів в матеріальній чи нематеріальній формі, які отримує бюджетний заклад, є результатом його самостійної фінансово-господарської діяльності.

Основними джерелами позабюджетних коштів є кошти за надання платних (договірних) послуг та спонсорські кошти, які останнім часом набувають широкого застосування.

Однією із форм фінансування соціальних проектів та цільових програм бюджетних установ може бути фандрейзинг, що представляє собою спеціально організований процес збору коштів на реалізацію проектів неприбуткових організацій [1].

Фінансування бюджетних установ на основі фандрейзингу здійснюється за допомогою таких інструментів:

- гранту;
- добродійного пожертвування (внеску), що надається донорською організацією для реалізації неприбуткового проекту або програми;

– безпроцентної поворотної фінансової допомоги (поворотного гранту), що надається неприбутковій організації для реалізації проектів, які припускають отримання доходів в результаті здійснення діяльності щодо проекту. Поворотна фінансова допомога припускає повне або часткове повернення наданого фінансування;

– оплати послуг на договірній основі з приводу проведення семінарів, досліджень для неприбуткової організації фандрейзинговими компаніями. Некомерційна діяльність бюджетних установ і організацій не має на меті отримання прибутку і здійснюється в загальнодержавних інтересах з метою залучення додаткових фінансових ресурсів.

Слід зазначити, що в світі існує декілька моделей фінансової автономії суб'єктів господарювання, а саме: мінімальної автономії, часткової автономії та повної автономії (рис. 1).

Рис. 1. Моделі фінансової автономії суб'єктів господарювання [2]

Враховуючи те, що на сьогоднішній день одним із основних джерел фінансування бюджетних закладів залишаються кошти бюджетів різних рівнів та бюджетні установи не мають права вільно розпоряджатися додатково отриманими

фінансовими ресурсами від здійснення господарської діяльності, можна зробити висновок, що бюджетній сфері притаманна модель мінімальної автономії. Бюджетні заклади в рамках зазначеної моделі орієнтуються лише на систему нормативів доведених органами управління і позбавлені економічних стимулів щодо розширення обсягів діяльності і підвищення якості надання послуг.

Тому, на наш погляд, з метою підвищення ефективності функціонування установ бюджетної сфери доцільно запровадити модель часткової автономії [3].

Ефективне функціонування бюджетних установ можливе лише за умови чітко налагодженого фінансового механізму. Проведені нами дослідження свідчать про те, що фінансовий механізм бюджетних закладів відображає специфіку організації фінансових відносин у даній сфері, яка проявляється у реалізації фінансового забезпечення. Подальше удосконалення фінансового забезпечення функціонування бюджетних закладів, на нашу думку, передбачає необхідність переходу від моделі мінімальної фінансової автономії до моделі часткової фінансової автономії.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. Фандрейзинг URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B5%D0%B9%D0%B7%D0%B8%D0%BD%D0%B3> (дата звернення 11.06.2019).
2. Бюджетний кодекс України від 21.06.01 № 2542-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>. (дата звернення: 11.06.2019р.).
3. Слюсар Л.В. Проблеми фінансування бюджетних установ та шляхи їх вирішення. URL: <https://int-konf.org/ru/2013/naukovij-potentsial-2013-25-27-03-2013-r/150> . (дата звернення: 11.06.2019р.).
4. Формування та фінансування бюджетної системи України [Монографія] / С. О. Булгакова, О. Т. Колодій, Л. В. Єрмошенко та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К.: Книга, 2003. – 344 с.

Озеран В. О.,

*к.е.н., професор, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Матушевська А.М.,

*магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

СИСТЕМА МОТИВАЦІЙ ПЕРСОНАЛУ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах становлення ринкової економіки в нашій країні особливого значення набуває проблема практичного застосування сучасних форм управління персоналом, що дозволяють підвищити ефективність діяльності будь-якого підприємства. Проте, на практиці часто спостерігається картина невмілого застосування системи мотивації, і як результат висока плинність кадрів та низькі результати діяльності. Тому, вкладення коштів, сил та часу керівництва компанії в людські ресурси і роботу кадрової служби стають довгостроковою інвестицією, яка повинна позитивно вплинути на конкурентоспроможність підприємства. В досягненні максимального ефекту від управління трудовими ресурсами підприємства, важливим фактором є система мотивацій, у вигляді як матеріальної і моральної, так і адміністративної.

Проблеми теорії, методології та практики управління персоналом досліджувала велика кількість науковців. Зокрема, теорія очікування В. Врума передбачає, що робітник буде мотивований виконати поставлене завдання у тому випадку, якщо його успіх буде помічений керівником і певним чином нагороджений [2, с.376-378]. Суть теорії мотивацій Л. Портера-Е. Лоулера полягає в тому, що працівник оцінює винагороду у відповідності з витраченими зусиллями, а також має власну думку з приводу правильності чи неправильності винагороди, у порівнянні з іншими співробітниками, і відповідно цьому ступінь задоволення [2, с.381-382].

А. Маслоу розробив власну теорію мотивацій, згідно з якою у працівників постійно виникають різні потреби, які можна об'єднати в групи ієрархії. Він виділив п'ять таких груп (фізіологічні потреби, потреби безпеки, підтримка, самоствердження та самовираження) і представив їх у вигляді піраміди [1, с.366-368]. Автор наголошував на жорсткій послідовності при переході від одного рівня потреб до іншого тільки у напрямку знизу вгору, тобто від фізіологічних потреб до потреби самовираження. Проте в сучасних умовах така послідовність не зберігається, адже для значної кількості працівників достатньо буде, до прикладу, задоволення фізіологічних потреб, потреби в захисті від фізичних і психологічних загроз, потреби в реалізації своїх потенційних можливостей та зростанні як особистості. Решта потреб не є принципово необхідними (працівник і без них буде достатньо вмотивованим).

Розгляд зарубіжного досвіду системи мотивацій підтверджує, що ефективним є сполучення матеріальної винагороди з різноманітними системами соціальних виплат та пільг, що здійснюються на рівні підприємства та формують спеціальні соціальні фонди. Такі виплати спонукають до покращення становища працівника, підтримують його працездатність, підвищення кваліфікації, зниження плинності робочої сили [3, с. 25]. Але всебічне вивчення практичного застосування методів управління персоналом, у тому числі й системи мотивацій показало, що на даний час ця проблема залишається актуальною.

Орієнтація економіки на ринку відносин докорінно змінює підходи до вирішення багатьох економічних проблем і, насамперед, тих, які стосуються персоналу. В наш час працівники є більш обізнаними в своїх правах, які вони відстоюють. Зокрема, якщо роботодавець не виплачує вчасно заробітну плату своїм підлеглим, то достатньо буде однієї скарги адресованої Державній службі України з питань праці, аби державний орган здійснив інспекційне відвідування на дотримання підприємством чинного законодавства. І якщо підприємством не буде надано усіх необхідних документів та не буде приведено достатніх аргументів своєї правоти, організація може отримати штрафні санкції.

Управління персоналом пов'язане з використанням можливостей працівників для досягнення цілей підприємства. Керувати персоналом, означає планувати, організовувати, мотивувати і контролювати формування та використання кадрів.

Впровадження посадових інструкцій із описом прямих обов'язків працівника, видання наказів для підвищення ефективності роботи персоналу підприємства не дає бажаного результату у зв'язку з низькою зацікавленістю або взагалі незацікавленістю робітника. Тому має діяти система стимулювання за якісне (або наднормове) виконання робіт та система покарання за невиконання обов'язків, передбачених трудовим договором (посадовою інструкцією).

Стимулювання праці ефективно тільки в тому випадку, коли органи управління вміють домагатися та підтримувати той рівень роботи, за який платять. Мета стимулювання полягає не в тому щоб змусити людину працювати, а заохочує її краще (більше) працювати ніж це обумовлено трудовими відносинами. Ця мета може бути досягнута тільки при системному підході та стимулюванні праці.

Існує дуже багато способів впливу на мотивацію конкретної людини, кількість яких лише поповнюється. Важливим є те, що способи забезпечення ефективного впливу на мотивацію трудової діяльності людини не є сталими. До того ж один і той самий чинник, що на сьогодні мотивує конкретну людину до ефективного виконання своїх обов'язків і продуктивної діяльності, вже завтра може сприяти зниженню цих мотиваційних настанов. Тому це лише підтверджує необхідність та важливість вивчення потреб конкретної людини, її настанов, бажань, пріоритетів для розроблення дієвих заходів впливу на поведінку кожного працівника. Необхідно звернути увагу, що більшість методів впливу на працівників закладені у культурі тієї країни, де вони застосовуються [4, с 56].

Система морального і матеріального стимулювання праці включає комплекс заходів, спрямованих на підвищення трудової активності працюючих, і, як наслідок, підвищення ефективності та якості праці. Але при цьому працівник повинен знати, які вимоги до нього пред'являються, яку винагороду він

одержить при їх неухильному дотриманні та які санкції будуть застосовані до нього у випадку їх порушення. Тому система стимулювання праці повинна опиратися на відповідну нормативну базу.

Отже, персонал підприємства є головною продуктивною силою при вирішенні питань конкурентоздатності, економічного зростання і забезпечення ефективної діяльності підприємства. Процес управління персоналом має свої специфічні властивості і закономірності та повинно мати системний характер і завершеність на основі комплексного вирішення кадрових проблем. Проте тільки зацікавленість працівників усіх рівнів – від робітника до керівника – може створити відповідні сприятливі умови для досягнення певних цілей, що стосуються ефективного використання трудових ресурсів, що в подальшому призведе до підвищення якості продукції (товарів, робіт, послуг), збільшення їх кількості, максимізації прибутку та конкурентоспроможності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Маслоу А. Мотивация и личность // пер. А. М. Татлыбаевой; терминолог. правка В. Данченка. — 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://psylib.org.ua/books/masla01/txt04.htm>.

2. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. пер. с англ. - М.: Дело, 2000. – 704 с.

3. Бандур С. И. Организация мониторинга социально-трудовой сферы в системе ее государственного регулирования / С. И. Бандур // Социально-экономические аспекты промышленной политики. Социально-трудовые отношения в современных экономических условиях: сб. науч., тр. Т. 1 / НАН Украины, Ин-т экономики пром-ти. — Донецк, 2001 – С. 24 – 29.

4. Мельник Л. Г. Удосконалення методів мотивації працівників на підприємствах України з урахуванням міжнародного досвіду / Л.Г. Мельник, О. Н. Волк, Н. М. Гайтина, М. В. Рибалка // Вісник СумДУ. Серія: Економіка. – 2012. – № 4. – С. 55-63.

Тютюнник С.В.,
к. е. н., доцент, професор кафедри організації обліку та аудиту

Бондаренко Д. С.,
магістрант факультету обліку та фінансів

Мартиненко А. М.,
*магістрант факультету обліку та фінансів
Полтавська державна аграрна академія*

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ КОЕФІЦІЄНТА ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є забезпечення стабільності його діяльності з позиції довгострокової перспективи. Фінансова стійкість – це здатність підприємства функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу активів і пасивів у мінливому економічному середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику [1, с. 107]. Аналіз фінансової стійкості ґрунтується головним чином на відносних показниках – фінансово-економічних коефіцієнтах, які розраховуються як співвідношення абсолютних показників активу і пасиву балансу (звіту про фінансовий стан). Одним із основних відносних показників оцінювання фінансової стійкості є коефіцієнт фінансової автономії, який характеризує частку власного капіталу в загальній вартості авансованого капіталу. Нормативне значення для даного коефіцієнта $\geq 0,5$ (або $\geq 50\%$). За такого значення вважають, що ризик кредиторів (банків, інвесторів, постачальників) є мінімальним, оскільки у цьому випадку підприємство може всі свої зобов'язання і забезпечення покрити за рахунок власних джерел фінансування. Чим вище значення коефіцієнта фінансової автономії, тим більш фінансово стійким та незалежним від зовнішніх кредиторів є підприємство.

За даними Державної служби статистики України проаналізуємо динаміку коефіцієнта фінансової автономії підприємств України за видами економічної діяльності за 2012-2017 рр. (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Динаміка коефіцієнта фінансової автономії підприємств України за видами економічної діяльності за 2012-2017 рр.

Види економічної діяльності	Роки						Відхилення (+,-) 2017 р. від 2012 р.	
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	абсолютне	відносне, %
У цілому по Україні	0,351	0,341	0,247	0,283	0,245	0,247	-0,104	-29,6
Сільське, лісове та рибне господарство	0,536	0,501	0,420	0,402	0,241	0,479	-0,057	-10,6
Промисловість	0,387	0,385	0,288	0,203	0,189	0,175	-0,212	-54,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,507	0,479	0,409	0,676	0,636	0,612	+0,105	+20,7
Фінансова та страхова діяльність	0,540	0,558	0,383	0,350	0,353	0,352	-0,188	-34,8
Освіта	0,710	0,707	0,725	0,608	0,606	0,643	-0,067	-9,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,477	0,452	0,297	0,295	0,347	0,294	-0,183	-38,4

Отже, за даними табл. 1 упродовж 2012-2017 рр. спостерігається переважно негативна динаміка коефіцієнта фінансової автономії, за винятком підприємств транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності. Перевищення нормативного значення ($\geq 0,5$) коефіцієнта фінансової автономії спостерігається по транспорту, складському господарству, поштовій та кур'єрській діяльності; освіті. Найнижчими з видів економічної діяльності є значення коефіцієнта фінансової автономії в промисловості, при цьому прослідковується чітка тенденція до їх зниження: з 0,387 у 2012 р. до 0,175 у 2017

р. У цілому по Україні значення коефіцієнта фінансової автономії не досягають нормативного рівня та коливаються від 0,351 у 2012 р. до 0,245 у 2016 р.

Пропонуємо досліджувати вплив чинників на зміну коефіцієнта фінансової автономії ($K_{ф.а.}$) за допомогою способу ланцюгових підстановок, який передбачає розрахунок умовного значення результативного показника ($K_{ф.а.ум}$):

$$K_{ф.а.ум} = BK_1 \div BB_0, \quad (1)$$

де BK_1 – власний капітал у звітному періоді;

BB_0 – валюта балансу в базовому періоді.

Загальна зміна (+,–) коефіцієнта фінансової автономії:

$$\Delta K_{ф.а.} = K_{ф.а.1} - K_{ф.а.0}, \quad (2)$$

у тому числі за рахунок факторів:

$$1) \text{ власного капіталу: } \Delta K_{ф.а.БК} = K_{ф.а.ум} - K_{ф.а.0}; \quad (3)$$

$$2) \text{ валюти балансу: } \Delta K_{ф.а.ББ} = K_{ф.а.1} - K_{ф.а.ум}. \quad (4)$$

$$\text{Перевірка розрахунку: } \Delta K_{ф.а.} = \Delta K_{ф.а.БК} + \Delta K_{ф.а.ББ}. \quad (5)$$

Визначимо з використанням запропонованої методики вплив власного капіталу та валюти балансу на зміну коефіцієнта фінансової автономії підприємств України за видами економічної діяльності за 2016-2017 рр. (табл. 2). За результатами досліджень у 2017 р. порівняно з 2016 р. чіткої тенденції щодо зміни коефіцієнта фінансової автономії не виявлено, спостерігається як його зростання, так і зниження. Підвищення відбулося в сільському, лісовому та рибному господарстві (на 0,238), освіті (на 0,037) та в цілому по Україні (на 0,002). Зниження має місце в промисловості (на 0,014), транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності (на 0,024), фінансовій та страховій діяльності (на 0,001) і охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги (на 0,053). Підвищення коефіцієнта фінансової автономії переважно забезпечило зростання власного капіталу, а зниження – збільшення валюти балансу.

**Факторний аналіз коефіцієнта фінансової автономії підприємств України
за видами економічної діяльності за 2016-2017 рр.**

Види економічної діяльності	2016 р.	Умовне значення	2017 р.	Зміна (+,-) коефіцієнта фінансової автономії		
				загальна	у тому числі за рахунок факторів	
					власного капіталу	валюти балансу
У цілому по Україні	0,245	0,246	0,247	+0,002	+0,001	+0,001
Сільське, лісове та рибне господарство	0,241	0,284	0,479	+0,238	+0,043	+0,195
Промисловість	0,189	0,197	0,175	-0,014	+0,008	-0,022
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,636	0,494	0,612	-0,024	-0,142	+0,118
Фінансова та страхова діяльність	0,353	0,409	0,352	-0,001	+0,056	-0,057
Освіта	0,606	0,706	0,643	+0,037	+0,100	-0,063
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,347	0,361	0,294	-0,053	+0,014	-0,067

Таким чином, для підвищення рівня фінансової стійкості необхідно встановити оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом для забезпечення мінімального фінансового ризику за максимальної рентабельності власного капіталу. А критерієм оцінки даного співвідношення є значення коефіцієнта фінансової автономії.

Список використаних джерел

1. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Полтава: ПДАА, 2016. 432 с.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Секція 5

Інновації на банківському та страховому ринках України

30-31 травня 2019 р.

м. Хмельницький

Васильців Т.Г.,

*д.е.н., проф. кафедри фінансів, кредиту та страхування,
Львівський торговельно-економічний університет*

Зайченко В.В.,

*к.н.держ.упр., доцент, декан факультету економіки та менеджменту,
Центральноукраїнський національний технічний університет*

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ ТА ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ

Розвиток і нарощування масштабів ринку інтелектуальної власності створює позитивний внесок у процеси технологічного розвитку і економічного зростання, у тому числі й за рахунок капіталізації інновацій і технологій.

В наукових дискурсах з проблем впливу інновацій та технологічного розвитку на економічне зростання дослідження все більше зміщалися з кількісного виміру на якісний. Зокрема, у працях Й. Шумпетера піднімалися питання розгляду інноваційного підприємництва невід'ємним базисним фактором виробництва, переваг і недоліків горизонтального (розширення асортименту інноваційної продукції) та вертикального (покращення якості інноваційної продукції) типу інноваційно-технологічного розвитку, було введено поняття ефекту знищення при створенні, коли існує ризик того, що новостворювані технологічні інновації загрожують попереднім, життєвий цикл продукції яких ще не завершився та їх заміщення може призвести до недоотримання планового прибутку, недостатньої віддачі капіталовкладень в інноваційну діяльність.

Одним з важливих якісних аспектів в ході дослідження зв'язків інноваційної активності та розвитку економіки стало виведення т. зв. функції корисності споживання та відповідного індексу споживання з врахуванням різноманіття. Ідея в тому, що споживач надає перевагу різноманіттю товарів у порівнянні з більш якісними, але вже усталеними щодо придбання і споживання товарами. Відтак, розширення їх асортименту забезпечує підвищення значення

індексу корисності споживання. Все це отримало назву «схильність до різноманіття» та утвердило врахування цього чинника у подальших економіко-математичних моделях залежності попиту (і, відповідно, обсягів виробництва та реалізації) від якісно-технологічних характеристик продукції.

Достатньо вагоме теоретико-прикладне значення мають результати низки досліджень, де аналізується вплив державних витрат на економічне зростання. У переважній більшості висновків, які підтверджені емпірично, спостерігався негативний вплив зростання державних видатків на темпи економічного зростання. Цей висновок вельми важливий, адже у багатьох дослідженнях з проблем державної політики забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки одним з дієвих інструментів часто визначаються державні закупівлі високотехнологічної продукції. Навіть попри те, що такий засіб видається конкурентно неприродним, оскільки створює штучний попит на результати НДДКР.

Не позбавленими увагою залишилися в економічній літературі й аспекти впливу державного регулювання на захист прав приватної (зокрема інтелектуальної) власності, а також виходи на характеристики економічного розвитку. Висновки в рамках таких теоретико-методичних узагальнень вельми важливі, адже дають розуміння того, на скільки питання захисту інтелектуальної власності ключові та позначаються на формуванні засад технологічної конкурентоспроможності економіки або ж, навіть, – слугують істотним інституційним бар'єром.

Відтак, якісна та ефективна державна політика відносно формування середовища належного рівня захищеності права власності, інвестицій, інновацій та результатів інтелектуальної творчої діяльності має прямий позитивний вплив на активізацію і підвищення ефективності інноваційно-технологічної діяльності, що в підсумку позначається й на сприятливих зрушеннях у частині становлення технологічно конкурентоспроможної економіки.

Протилежні висновки робляться класиками наукової думки в частині державної корупції як чинника, який дестабілізує ситуацію і стримує

інноваційну активність бізнесу, створюючи додаткові трансакційні витрати, які зачасту переводять інвестиційні проекти, пов'язані зі створенням та впровадженням сучасних передових технологій, в економічно не вигідні або принаймні значно знижують маржу прибутковості інноваційно-технологічного бізнесу.

Ці аргументи і наведені, і доведені в дослідженнях М. Флейчук, яка у праці «Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації» здійснює економетричну оцінку казуальних взаємозв'язків тінізації, корупції та економічної безпеки і зростання. [2,с.342-352].

У монографії «Механізми та функціонально-структурні інструменти забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах сучасних загроз економічної безпеки» системно і комплексно досліджено та вивчено вплив трансакційних витрат на розвиток інноваційно-технологічної діяльності в країні з подальшою проєкцією на покращення соціально-економічних характеристик розвитку держави. Автори також обґрунтовують послідовність (етапність) заходів державної політики удосконалення інституціонального забезпечення державної політики зниження трансакційних витрат суб'єктів підприємництва та зміцнення конкурентоспроможності національної економіки [1,с.423-471].

Висновок, що наявність системних і високих трансакційних витрат є проблемою не лише для функціонування економіки і її економічних агентів, але й для реалізації стратегій і програм утвердження держави з-поміж інших лідерів в сучасних умовах глобалізації (зокрема на засадах інноваційного та технологічного зростання), на думку автора, беззаперечний і потребує повноцінного урахування при обґрунтуванні положень стратегій, програм, механізмів, інструментів, засобів та заходів державної політики в аналізованій сфері, особливо в країнах, які ще в повній мірі не сформували конкурентне середовище, інфраструктуру ринку інноваційно-технологічної діяльності та систему інститутів влади і громадянського суспільства.

Хоча, цікавими є й висновки досліджень Н. Леффа [3], де доводиться, що оптимальний рівень корупції має навіть позитивний вплив на базові параметри і темпи економічного зростання. Є підстави на погодження таких висновків, оскільки окремі адміністративні процедури (особливо в періоди їх зміни та ще низької адаптованості бізнес-сектора) можуть бути і організаційно і фінансово обтяжливими для економічних агентів. Але все ж і корупція, і тінізація, і трансакційні витрати мають перебувати в рамках їх природнього рівня. В іншому випадку – це, беззаперечно, деструктурний чинник у контексті формування середовища технологічної конкурентоспроможності економіки.

Однозначні емпіричні зв'язки між охарактеризованими вище факторами та економічним зростанням дозволяють констатувати, що держава, дотримуючись «правил гри» в економіці та виконуючи, таким чином, одну з найбільш важливих функцій, беззаперечно, сприяє довгостроковому економічному зростанню. Міра якості управлінського апарату держави, відсутність корупції, адміністративних перешкод і бар'єрів, спроможність в повній мірі забезпечити виконання всіх норм і положень законодавства мають чіткий безпосередній прямий зв'язок із конкурентоспроможністю національного господарства та подальшим економічним зростанням.

Список використаних джерел

1. *Механізми та функціонально-структурні інструменти забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах сучасних загроз економічної безпеки* : Монографія, За ред. Т. Г. Васильціва, Р. Л. Лупака. – Львів : Видавництво ННВК «АТБ», 2019. – 552 с.

2. Флейчук М. І. *Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації* : Монографія. Львів : Ахілл, 2008. 660 с.

3. Leff N. (1964), Economic development through bureaucratic corruption. *American Behavioral Scientist*. №. 8/3. 8-14p.

Нікольчук Ю.М.,
*к.е.н., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ТРЕНДИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХ РОЗВИТОК У СТРАХУВАННІ

Посилення глобалізаційних тенденцій, вдосконалення та поширення інтернет-технологій, зростання доступності портативних пристроїв вимагають від страховиків активізації застосування інноваційних інструментів. Як засвідчує зарубіжний досвід, рівень інноваційності страховика є одним з визначальних чинників підвищення його конкурентоспроможності. Потреба у реалізації інноваційних рішень страховими компаніями обумовлюється необхідністю автоматизації бізнес-процесів, застосування цифрових технологій при отриманні, зберіганні та обробці даних, наявності альтернативних каналів збуту, використання ефективних маркетингових ідей.

Інноваційна діяльність страхової компанії – це діяльність щодо пошуку нових методів роботи на ринку страхових послуг; аналізу можливих варіантів вкладення тимчасово вільних коштів інвестиційного фонду власних коштів страхових компаній у фізичні активи, від яких страхова компанія отримає більше доходів, ніж від вкладення у фінансові активи [1].

Відмінність страхування від інших видів підприємницької діяльності проявляється в особливостях реалізації страхових послуг, формуванні та розміщенні фінансових ресурсів, організаційної структури, стратегії розвитку. Саме ці відмінності потрібно удосконалювати та застосовувати інновації для ефективного функціонування страхового ринку.

Інноваційні технології – радикально нові чи вдосконалені технології, які істотно поліпшують умови виробництва або самі виступають товаром. Зазвичай мають знижену капіталомісткість, характеризуються більшою екологічністю й меншими енергопотребами.

Класифікуються інновації у страхуванні за різними ознаками з урахуванням напрямів діяльності, яких дотримуються страхові компанії і ринок таких послуг в цілому. Це такі напрями, як створення страхового товару, супровід страхового продукту, розвиток каналів збуту послуг страхування, організаційно-управлінської діяльності страхової організації, взаємодія страхової фірми з елементами зовнішнього середовища.

Інноваційний розвиток страхової справи, який буде направлено на створення і реалізацію нових страхових продуктів, розглядати можна з різних сторін. По-перше, страхова організація робить все, щоб створити абсолютно новий страховий продукт як для вітчизняної, так і для зарубіжної практики. По-друге, страховик покращує страховий продукт, який вже використовується на ринку, завдяки надання йому яких-небудь нових якостей. По-третє, страхова організація бере страховий продукт, непопулярний на даному ринку страхових послуг, і починає просувати його як нововведення на цьому ринку.

Перш за все зазначимо те, що страхова галузь – одна з найбільш «вікових» на ринку фінансових послуг. З огляду на досить велику ступінь «інертності мислення», не всі представники страхової галузі здатні ризикувати і інвестувати в принципово нові ІТ технології. Згідно з даними аналітичної компанії СВ Insights, за останні 5 років венчурні інвестори зробили інвестпроектів в Insur Tech (страхові технології) на суму понад 16 млрд. доларів США.

Нами виділено найбільш перспективні та привабливі технології з точки зору ринкових перспектив, що представлено в табл. 1.

На сучасному етапі значно виріс інтерес саме до нововведень як до страхового продукту, так і до системи його обслуговування. У страхуванні, наприклад, споживач послуг вже не просто хоче мати поліс на випадок пошкодження автомобіля, а бажає, щоб в полісі були передбачені евакуація, ремонт пошкодженої автомашини, а при необхідності і заміна її на час ремонту, надання першої медичної допомоги постраждалим. Клієнт очікує новий страховий продукт, що володіє багатьма властивостями.

Інноваційні технології в страхуванні та їх характеристика

№ з/п	Інноваційні технології	Характеристика
1	P2P страхування	Можливість для тих клієнтів, які бажають застрахуватися, об'єднатися в схожі групи по ряду ознак і сформувати загальний страховий фонд з якого і будуть відбуватися виплати при настанні страхових випадків. P2P страхові майданчики заробляють на комісії, яку беруть за свої послуги. Привабливість послуги для клієнта забезпечується можливістю повернути частину коштів, які призначаються для виплат за страховими випадками. Чим менше відбувається страхових випадків, тим більше грошей може повернути клієнт P2P сервісу (до 80% від вартості страхового полісу).
2	«Активована за запитом» страховка	Дозволяє активувати страховку коли вона вам необхідна, платите ви тільки за період активної дії страхового полісу. Подібна послуга дозволяє активувати страхування від нещасного випадку саме тоді, коли ви відправляєтеся в туристичний похід, а КАСКО в період активного використання авто.
3	Страхова телематика	Перспективна страхова технологія, що дозволяє віддалено аналізувати персональні дані застрахованої особи. Провайдери систем телематики підтверджують ефективність технології віддаленого моніторингу тим, що ймовірність аварії між «поганими» і «хорошими» водіями може відрізнятись в 6 разів і більше. Завдяки впровадженню віддаленого моніторингу за допомогою телематики «хороші» водії можуть не платити за інших і заощадити на страховому полісі.
4	Агрегатори страхових послуг і пропозицій	Західним зразком подібного сервісу можна вважати сайт moneysupermarket , який дозволяє не тільки знайти найвигідніший страховий поліс, але і отримати спеціальні знижки і акційні пропозиції від провідних страхових компаній.

Джерело: [2, 3]

Створюючи інноваційні продукти сьогодні змінюється сам характер змін. Українським страховим компаніям доводиться діяти в турбулентному, тобто постійно-змінному середовищі. Наприклад, ще не так давно українські компанії пропонували вкрай обмежений набір послуг зі страхування життя: накопичувальне страхування або страхування на випадок смерті. Сьогодні вони пропонують постійно змінюється перелік послуг, серед яких пенсійне страхування, страхування на випадок критичних захворювань, страхування до повноліття, та інше.

Інновації у страхуванні змінюють і характер виробничих відносин, де основним об'єктом стають процеси, а не їх окремі частини або операції. У

створенні страхового продукту, наприклад, беруть участь як і маркетологи, так і андеррайтери, продавці, актуарії, методологи.

Інноваційний розвиток страхової діяльності в Україні та в світі відбувається під впливом процесів глобалізації, розширення і все більшого використання інформаційних технологій, а також віртуалізації економічних відносин. За таких умов особливого значення набувають проведені авторами дослідження сутності та місця інновацій як фактору підвищення ефективності страхової діяльності, пропозиції щодо перспектив використання сучасних інформаційних технологій в страховій діяльності.

Страховий ринок є дуже гнучким, тому що товаром або послугою там є страховий захист, тобто відшкодування збитків внаслідок страхових подій.

На відміну від ринку товарів, щоб зробити страховий продукт, по суті, не потрібно перелаштовувати виробництво, бо такого виробництва, як правило, не має. Потрібно відстежувати тенденції на ринку, підлаштовуватись під потреби клієнтів та надавати існуючим продуктам нові властивості.

Список використаних джерел

1. Денисенко М. П. Інновації на страховому ринку України / М. П. Денисенко, О. П. Коргун // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2015. – № 21. – С. 79-82.
2. Мілошевич Н. В. Тенденції розвитку інноваційної діяльності страхових компаній України / *Вісник НТУ «ХПІ»*. – 2013 – № 53 (1026) – С. 68-72.
3. Охріменко О. В. Страхування: інноваційна модель страхового продукту/ URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Ekonk/2005_15/012_ohrimenko.pdf (дата звернення: 19.05.2019).

Нікольчук Ю.М.,

*к.е.н., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Гайбура Д. В.,

*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку, у зв'язку з посиленням ролі євроінтеграційних та глобалізаційних процесів, що спричиняє збільшення конкуренції на фінансовому ринку, у тому числі і на страховому ринку, як його сегменті, неможливо обійтися без інновацій. Саме розвиток інноваційної діяльності вітчизняних страхових компаній є головною необхідною умовою для підвищення їх конкурентоспроможності як на вітчизняному, так і на світовому фінансовому ринку.

На сьогодні, термін інноваційна діяльність страховика залишається невизначеним у жодному законодавчому чи нормативно-правовому акті. Але, більшість вітчизняних науковців, під цим поняттям розуміють будь-яку комбінацію видів діяльності і технологій, що розширює сферу діяльності страхових компаній, призводить до бажаного результату та забезпечує їх зростання [1, с.96].

Залежно від об'єкту інновацій більшість науковців виділяють наступні види інновацій у страховій діяльності: продуктові, технічні, технологічні та управлінські. В той же час ряд науковців виділяють наступні типи інновацій у страховій діяльності, які мають циклічний характер: інновації, що сприяють збільшенню сфери поширення страхових продуктів; інновації, що сприяють підтримці досягнутого рівня; інновації, що сприяють підвищенню ефективності.

Страховий продукт істотно відрізняється від виробничих продуктів і тому потребує особливого інноваційного підходу. Саме тому, інноваційна діяльність страховика – це, перш за все, діяльність, що спрямована на пошук нових методів роботи на страховому ринку та аналіз можливих варіантів вкладення тимчасово вільних коштів страхових компаній в ті активи, від яких страхова компанія отримає більше доходів.

На нашу думку, основним завданням інноваційної діяльності страхової компанії має бути максимальне наближення страхових послуг до існуючих потреб страхувальників.

Ще одним необхідною умовою впровадження інноваційного процесу у діяльність страховика є забезпечення якості страхових послуг, основними критеріями якої є:

- імідж страховика – наскільки страхова компанія заслуговує на довіру і серед страхувальників, і серед колег по страховому ринку;
- соціально-економічні характеристики – широта страхових гарантій, перелік покритих страхуванням ризиків, обмеження у страхових ризиках, права та обов'язки суб'єктів страхування, сукупність основних та додаткових послуг;
- фінансові характеристики – рівень страхової премії, ліміт відповідальності страховика (страхова сума), системи страхового відшкодування, які застосовуються у разі укладання договорів страхування;
- капіталізація страхової діяльності – при зростанні розміру статутного фонду страховика збільшуватимуться його можливості щодо покриття ризиків страхування;
- прозорість та ступінь доступності – можливість отримати страховий захист відповідно до існуючих ризиків, простота норм страхового договору та захист інтересів страхувальників, ефективне здійснення заходів, спрямованих на поточне обслуговування за договором страхування;
- партнерські взаємовідносини між страховиком та страхувальником – дозволяють максимально узгодити майнові інтереси та ретельно виконувати взяті на себе обов'язки згідно з договором страхування;

- надійність та безпечність – передбачає формування такої страхової послуги, яка б мала мінімальний ризик для страхувальника;

- швидке, якісне її справедливе врегулювання страхових випадків – зобов'язує суб'єктів страхування дотримуватись всіх умов, закладених у правилах та договорі страхування.

Сьогодні впровадження інновацій в діяльність вітчизняних страхових компаній відбувається доволі невисокими темпами, оскільки існує велика кількість факторів, які цьому перешкоджають, основними з яких є: обмеженість спектра надаваних вітчизняними страховиками послуг; недосконалість законодавчої бази у сфері регулювання діяльності страхового ринку; недовіра населення до страхових компаній; низький рівень страхової культури; низький рівень попиту на страхові інноваційні продукти; низький рівень витрат на інновації у структурі витрат страхових компаній; короткострокова орієнтація керівництва страхових компаній на прибуток [3, с. 151].

З огляду на інтеграційні процеси до єдиного європейського простору в Україні та глобалізаційні процеси світового ринку страхових послуг, виникає необхідність у впровадженні вітчизняними страховиками інноваційних розробок у страхову діяльність, що передбачає такі напрями діяльності:

- значне підвищення технологічності здійснення самої страхової діяльності та, відповідно, каналів збуту, серед яких пріоритетне місце посідають: їх автоматизація та оптимізація процесів взаємодії з клієнтами, використання можливостей Інтернету як нового перспективного каналу продажу (системи он-лайн-страхування);

- використання сучасних технологій масового продажу страхових продуктів та забезпечення автоматизації процесу обліку страхових випадків;

- розширення та поглиблення каналів реалізації страхових продуктів за рахунок посилення поінформованості споживачів та підвищення рівня страхової культури;

- формування національного реєстру страхових випадків, який надасть можливість оперативно реагувати на такі події та вживати необхідних заходів щодо їх усунення;
- використання сучасних методів діагностики ризиків, на які надається страхове покриття;
- форсування сучасних інтегрованих інформаційних систем у сфері обертання страхових послуг між суб'єктами страхування [2, с.139].

Саме інноваційна активність фінансових установ, у тому числі і страхових компаній, відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного розвитку вітчизняної економіки. У зв'язку з повільним впровадженням інновацій вітчизняними страховими компаніями, вони не витримують конкуренції з іноземними страховиками, які дедалі більше монополізують український ринок. Саме тому, на нашу думку, лише за умов застосування європейських інноваційних страхових програм, які передбачають збалансування якісних і кількісних параметрів страхової угоди, можна досягти стабільного попиту на ті чи інші страхові послуги, що в свою чергу позитивно вплине на розвиток вітчизняних страховиків.

Список використаних джерел

1. Гориславець П. А. Інновації у сфері страхування / П. А. Гориславець, Л. А. Алешко // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015.– С. 96-97.
2. Забурмеха Є. М. Маркетинг страхових інновацій / Є. М. Забурмеха // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика.* – 2014. – № 811. – С. 137-141.
3. Кострач Л. М. Тенденції розвитку страхових компаній в Україні / Л. М. Кострач, Л. О. Рудь // *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України.* – 2015. – № 2. – С. 135-153.

Нікольчук Ю.М.,

*к.е.н., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Корніюк А.О.,

*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ НА ОСНОВІ ІНДИКАТОРІВ

Банківська система кожної держави, незалежно від її економічної моделі та організації суспільних відносин, відіграє провідну роль у забезпеченні руху грошових потоків. Стійкий розвиток економіки, в т. ч. її важливої ланки – банківської системи, є ключовою проблемою сучасності. Нестабільність національних економік, нерівномірність економічного розвитку окремих країн, які посилюються спекулятивними операціями банків, призводять до національних банківських криз та є наслідком світових фінансових потрясінь.

Управління фінансовою стійкістю банківської системи входить до складу фінансової безпеки держави через реалізацію грошово-кредитної безпеки. Зазначене, можна прослідкувати на основі розгляду систем індикаторів, які пропонують різні науковці.

Моніторинг та аналіз індикаторів дозволяють сформулювати висновки про існуючі показники та ймовірність виникнення відхилень розвитку банківської системи, розробити пропозиції щодо застосування інструментів управління банківським сектором.

На наш погляд, індикатори оцінки фінансової стійкості банківської системи доцільно представити показниками двох рівнів (рис. 1).

Таким чином, можна стверджувати, що індикатори фінансової стійкості входять до складу загальної оцінки рівня фінансової безпеки держави.

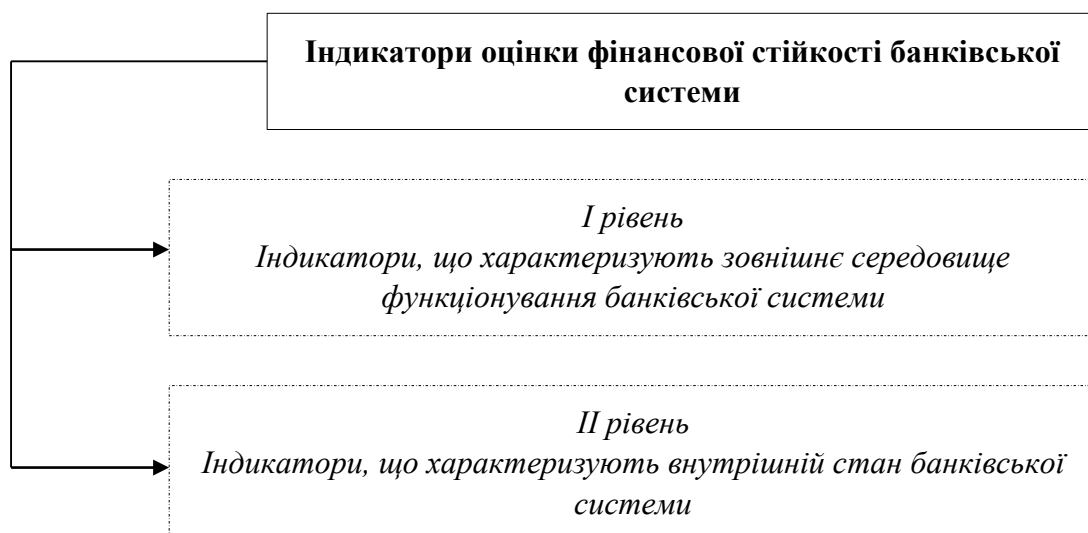

Рис. 1. Індикатори оцінки фінансової стійкості банківської системи

Джерело: [1, 4]

Національним банком України також розраховуються індикатори фінансової стійкості, котрі враховують сукупний вплив різних факторів та розрив між макроекономічною статистикою й мікропруденційною базою даних.

Індикатори фінансової стійкості – це показники поточного фінансового стану і стійкості фінансових установ країни та їхніх контрагентів із секторів корпорацій і домашніх господарств.

Вони включають як агреговані дані по окремих установах, так і показники, що дають уявлення про ринки, на яких діють фінансові установи.

Серед, основних статистичних індикаторів фінансової стійкості банків НБУ виділено наступні:

I1 – співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів;

I2 – співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів;

I3 – співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу;

I4 – співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів;

I6 – норма прибутку на активи;

I7 – норма прибутку на капітал;
I8 – співвідношення процентної маржі до валового доходу;
I9 – співвідношення непроцентних витрат до валового доходу;
I10 – співвідношення ліквідних активів до сукупних активів;
I11 – співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань;
I12 – співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу [2].

Підсумовуючи зазначене, можна зробити висновок про доцільність реалізації системи індикаторів фінансової стійкості, які охоплюють усі аспекти та дають змогу оцінити стан підсистем, що входять до стратегічного набору механізму стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Отже, наразі банківська система України знаходиться в кризовому стані. Подолання кризи можливе лише за умов стабілізації економіки в цілому. Банкам вдається втримувати свою ліквідність лише через те, що вони розміщують свої активи у первинні та вторинні резерви (готівку, кошти на поточних рахунках у НБУ), тому що не ризикують вкладати їх у високодохідні активи. Ті ж банки, що не зменшують обсягів кредитування, поступаються якістю кредитного портфеля.

Незадовільна якість кредитного портфеля автоматично підвищує ризик та веде до формування додаткових резервів під кредитну заборгованість, а саме це у більшості банків і є причиною їх збитків. Інвестиційна діяльність майже всіх банків заморожена. Маємо ситуацію коли з одного боку не зростають обсяги депозитів після потужного їх відтоку, тобто банки не мають залучених коштів. З іншого боку й розміщувати ці кошти у високодохідні активи ризиковано, тому що кредитування економіки в таких умовах проблематично. В умовах падіння обсягів виробництва, товарообороту, капітальних вкладень, погіршення фінансово-господарського стану, суб'єкти господарювання не можуть дозволити собі обслуговування кредитів [3].

Альтернативою залишається кредитування споживчих потреб фізичних осіб, але й попит на споживчі кредити впав через зменшення реальних доходів на душу населення. Маємо замкнуте коло. Таким чином «одужання» банківської

системи можливе лише за умов виходу економіки із кризи та відновлення росту ВВП.

Список використаних джерел

1. Левицький В. В. Управління фінансовою стійкістю комерційного банку. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/ (дата звернення: 21.05.2019).
2. Офіційний сайт Національного банку України URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3680&cat_id=36798 (дата звернення: 20.05.2019).
3. Стегней М. І. Особливості антикризового управління капіталом банку / М. І. Стегней, І. Ф. Мороз // *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія «Економічні науки»*. – № 4. – 2014. – С. 199-206.
4. Стегней М. І. Фінансова санація та комплексна оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання / М. І. Стегней, Г. Г. Білак, І. В. Лінтур // *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія «Економічні науки»*. – № 7. – 2014. – С. 359-368.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В сьогоденних умовах формування та розвитку сектора цифрової економіки, необхідним та важливим є розробка науково обґрунтованих інноваційних механізмів державного регулювання спрямованих на стимулювання, підтримку та регулювання процесів цифровізації. Нині, сектор цифрової економіки в країні є непоширеним та знаходиться на початкових етапах свого становлення. Водночас, розвиток цифрових технологій та цифровізація традиційних галузей та сфер економіки країни можлива за умови розробки і реалізації державою системи заходів спрямованих на створення сприятливого в секторі цифрової економіки соціально-економічного, правового, інституційного середовища. Стратегічні орієнтири та умови розвитку сектора цифрової економіки пов'язані із середовищем його формування, із динамікою інноваційного розвитку та станом бізнес середовища, змінами кон'юнктури ринку, розвитком супутньої інфраструктури та обумовлюють застосування ефективних методів та механізмів державного регулювання. Відповідно, державне регулювання цього сектору уособлює цілеспрямований вплив держави у сфері управління цифровою економікою із метою надання економічним процесам системності та спрямованості, відповідно до визначених стратегічних цілей, задач та суспільно-економічних інтересів країни із метою забезпечення її ефективного, динамічного, соціально-економічного розвитку.

Державне регулювання розвитку сектору цифрової економіки потребує планування та використання певних методів, що виступають засобами впливу держави на процеси цифрового розвитку, цифровізації економіки країни. Теоретичним підґрунтям застосування тих чи інших методів в державному регулюванні цифровізації економіки є розуміння та узагальнення відповідних методів, їх ознак та особливостей впровадження дослідженні у працях науковців.

У дослідженні Ю. Сафонова до інноваційних методів державного регулювання економічних процесів автор відносить методи прямої та непрямой дії, а саме: економічні, нормативні, політичні, організаційні, соціальні, фінансові та спеціальні методи, що забезпечують розбудову алгоритму дій із державного регулювання як за умов стабільного функціонування та і в умовах дії дестабілізуючих факторів, трансформаційних змінах у соціальному чи економічному середовищі, впливу факторів інтеграції та глобалізації [2,с.4-5]. Таким чином, комплексне застосування та комбінування інноваційних методів як прямого так і не прямого впливу за широким колом напрямів уможливорює активну та цілеспрямовану дію держави в сфері державного регулювання економічних процесів, що є особливо актуальним, враховуючи новизну, інноваційність, динаміку процесів цифровізації економіки у світі та необхідність динамічного реагування та розбудови відповідного сектору в країні.

Так, у працях О. Мельниченко інноваційними методами в рамках реалізації державної промислової політики виступають: адміністративні методи, що включають дозвільно-розпорядчі засоби, інструменти державного адміністрування процесів економічної діяльності у всіх сферах, прийняття необхідних інструкцій, рішень розпоряджень, дозвільної документації у вигляді ліцензій та дозволів, ведення технічних вимог та регламентів; економічні методи пов'язані із фінансово-економічним стимулюванням, мотивуванням чи прямим державним фінансуванням процесів економічного розвитку а саме бюджетні субсидії та субвенції, регулювання кредитних ставок, тарифів, оподаткування, митне регулювання і т.д.; нормативно-правові –методи в основі яких створення та удосконалення відповідного нормативно-правового поля необхідного для економічного розвитку країни, прийняття відповідних законів, постанов та ін.; організаційні методи, що охоплюють інструменти та засоби упорядкування, організації та діяльності у сфері державного регулювання, визначення технологічних пріоритетів галузевого розвитку та прийняття й реалізацію цільових програм, гармонізацію вітчизняних та світових стандартів, розмежування повноважень та формування і реалізацію державної економічної

політики; та соціально-психологічні методи до складу яких віднесено такі інструменти як виховання, переконання, розбудову соціального діалогу та інші [1,с.4-5]. Наведена класифікація та характеристика інноваційних методів державного регулювання процесів економічного розвитку є найбільш повною й системною та здатна забезпечити державне регулювання всіх процесів та функціональних підсистем задіяних в процесів економічного розвитку країни і є теоретичним змістовним підґрунтям до формування методології державного регулювання розвитку сектору цифрових технологій.

Таким чином, структура, новизна та динаміка функціонування сектору цифрової економіки потребує формування та застосування таких основних груп методів як правові, економічні та адміністративні методи, водночас із застосуванням як методів прямої так і непрямой дії та із розробкою й впровадженням широкого кола інструментів що їх формують.

Список використаних джерел

1. Мельниченко О. А. Державна промислова політика: сутність засоби та напрями розвитку. *Теорія і практика державного управління*. 2017. № 3 (58). С. 1-7
2. Сафонов Ю. М. Механізм державного регулювання фінансово-економічних процесів. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. С. 1-7

Наукове видання
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ
ТА АУДИТУ

Тези доповідей інтернет-конференції, 30-31 травня 2019 р.

Відповідальний за випуск: Ю. М. Нікольчук

м.Хмельницький